

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
เลขที่รับ..... 0102
วันที่..... 26 ธ.ค. 2552

สัญญาเลขที่ RDG50N0041

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน
ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

โดย

นางสาวเสาวดี ศรีฟ้า

ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ชุดโครงการ “การบริหารจัดการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการทำ

วิทยานิพนธ์/ค้นคว้าอิสระของนักศึกษาปริญญาโท

(CBMAG) ปี 2550”

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุคคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่

สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความ ยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และ นักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการ โดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.สำนักงานภาค

คำนำ

รายงานฉบับสมบูรณ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาและเป็นผู้ที่ซึ่งให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ คำลึงใจ แนวทางการดำเนินงาน การตีความข้อสงสัยต่างๆ นานา ตลอดจนการแก้ไขรายงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงด้วยใจจริง

ขอกราบขอบคุณกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกกลุ่ม ชาวบ้านทุกท่าน ตลอดจนบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ทุกคนในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ที่ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมเรียนรู้ ตลอดจนสอนให้ผู้วิจัยได้รู้จักการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ไม่สามารถหาได้จากที่ใด ซึ่งส่งผลให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอบคุณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนชน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานทุกท่าน โดยเฉพาะคุณสุภาพรรณ ไกรฤกษ์ (พี่ไผ่) พี่เลี้ยงที่แสนดี ที่มีความอดทนอดกลั้น คอยพรีาสอน และช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณ โครงการชุมชน CBMAG ที่สนับสนุนงบประมาณและเป็นผู้ที่คอยจัดระบบต่างๆ ในการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ทุกคนในครอบครัว ที่คอยให้การอบรมสั่งสอน ให้กำลังใจ จนทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เสาวดี ศรีฟ้า

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจ	ก
คำนำ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
โจทย์การวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตการวิจัย	4
กระบวนการวิจัย	5
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี	9
บทบาทชายหญิงกับการพัฒนา	11
การพัฒนาสตรีเกษตร	12
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและการรวมกลุ่ม	13
ทฤษฎีด้านการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้าน	15
ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	19
แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม	22
แนวคิดบทบาทวิทยากรกระบวนการ	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
กรอบแนวคิดในการวิจัย	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	75
บริบทของตำบลป่าสัก	76
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก	79
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	82
การพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	89
ความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	135
แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	117
ปัจจัย ที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	122
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	128
สรุปผล	128
อภิปรายผล	134
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	138
ปัญหา/อุปสรรค	139
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	140
บรรณานุกรม	141
ประวัติผู้เขียน	144

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สตรีในภาคเกษตรปัจจุบันถือว่ามีบทบาทและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะแม่บ้านเกษตรกรซึ่งมีส่วนช่วยในการผลิตทางการเกษตรและการแปรรูปเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นการแบ่งเบาภาระของหัวหน้าครอบครัว และเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านรวมตัวกันและจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น ประกอบกับกรมส่งเสริมการเกษตรได้ส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันเป็นกลุ่มตั้งแต่ปี 2511 เพื่อรับความรู้ทางด้านเทคนิคเกษตรและทางด้านการประกอบอาชีพการเกษตร ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและช่วยเสริมรายได้ให้ครอบครัว

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2525) เสนอว่าสตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะสตรีมีประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด หากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศอย่างมีระบบ ก็จะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมของประเทศ จากแนวคิดนี้ ในปี 2522 ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรีเพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาว 20 ปี ที่ใช้สอดแทรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนมากขึ้น โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพในชุมชน ซึ่งสตรีในฐานะแม่บ้านก็ได้รับการสนับสนุนโดยมุ่งไปที่การมีส่วนร่วมและพัฒนา โดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม เช่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรือกลุ่มผู้หญิง-ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุนขึ้นเรื่อยๆจนถึงปัจจุบัน (วิเศษ, 2544)

ปัจจุบันจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปี ซึ่งในปี 2546 มีจำนวน 12,626 กลุ่ม สมาชิก 432,607 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2546) อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าทุกกลุ่มจะประสบความสำเร็จหลายกลุ่มประสบปัญหาต่างๆ ในการทำงาน เช่น เรื่องของเวลา เงินทุน แรงงาน การจัดการ การขนส่ง ช่องทางการตลาด การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น จึงทำให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีการแบ่งระดับของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออกเป็น 3 ระดับคือ 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแกนนำ (กลุ่มระดับขั้นที่ 1 คือ) 2) กลุ่มเกษตรกรพึ่งพาตนเอง (กลุ่มระดับขั้นที่ 2 ปานกลาง) 3) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (กลุ่มระดับขั้นที่ 3 ต้องพัฒนา) เพื่อเป็นการช่วยกระตุ้นในการพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น และให้เกษตรกรมีการร่วมมือกันเพื่อยกระดับกลุ่มให้มีมาตรฐานมากขึ้น

โดยทั่วไปแล้วกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมักจะมีการบริหารงานโดยยึดผู้นำเพียงคนเดียวให้มีอำนาจในการตัดสินใจโดยที่สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมน้อย จึงทำให้การมีส่วนร่วมเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ ในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เข้มแข็ง เพราะจะเป็นส่วนที่เชื่อมโยงกับทุกฝ่ายในกลุ่ม และมีผลต่อความก้าวหน้าของกลุ่ม ถ้าสมาชิกมีความร่วมมือที่ดีที่เหมาะสมกลุ่มก็จะสามารถพัฒนาไปได้

ในปี 2550 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีประชากรทั้งหมด 12,374 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 6,3658 คน เป็นเพศชาย 6,009 คน โดยอาชีพหลักของเกษตรกร คือ การทำนาหรือรับจ้างทั่วไป (ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎร ณ ตุลาคม 2550) ซึ่งจะเห็นว่ามีการเกษตรเพศหญิงมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด ดังนั้นหากจะพัฒนาชุมชนตำบลป่าสักให้มีความเข้มแข็งจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาสตรี โดยการเพิ่มบทบาทเสริมศักยภาพของสตรีในการพัฒนาตนเองและชุมชนมากขึ้น ในตำบลป่าสักแม่บ้านเกษตรกรได้รวมตัวตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นเพื่อเป็นอาชีพเสริม ตั้งแต่ ปี 2542 โดยได้รับการสนับสนุนจากเคหกิจเกษตร เกษตรตำบล พัฒนาการและในปัจจุบันคือ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ซึ่งปัจจุบันมีทั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลผลิตจากการเกษตรและกลุ่มผลิตภัณฑ์นอกเหนือภาคเกษตร จำนวน 14 กลุ่ม

ภายหลังจากการได้ลงไปสำรวจพื้นที่ในครั้งแรกเมื่อช่วงเดือน เมษายน ปี 2550 เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยการเข้าไปพูดคุยกับผู้นำกลุ่ม คือ ประธานกลุ่มในหลายหมู่บ้าน ทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของกลุ่มในเบื้องต้น ในแต่ละกลุ่มเนื่องจากการประกอบกิจกรรมต่างกัน ลักษณะของการบริหารจัดการกลุ่มก็แตกต่างกันไป ด้วย หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดเวทีประมวลปัญหาขึ้นเป็นครั้งแรก ในวันที่ 10 พฤษภาคม ปี 2550 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องของการทำวิจัยและการหาโจทย์วิจัยร่วมของหลายกลุ่ม จากการสะท้อนปัญหาจากแม่บ้านเกษตรกรซึ่งยังไม่สามารถกำหนดประเด็นที่ต้องการได้ แต่อย่างไรก็ตามการพบปะพูดคุยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในเบื้องต้น ต่อมาเมื่อมีการจัดเวทีครั้งที่ 2 ขึ้น วันที่ 24 มิถุนายน 2550 ทำให้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรซึ่งต้องการพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่และต้องการช่วยหนุนเสริมกันเองภายในตำบลให้ก้าวไปพร้อมๆกัน โดยปัญหาหลัก ก็คือ ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม ขาดความสามัคคี การตลาดไม่กว้างขวาง ต้องการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และขาดกระบวนการในการพัฒนา กลุ่ม โดยมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สนใจอยากจะปรับปรุงและพัฒนา กลุ่มของตนเอง อยู่จำนวน 5 กลุ่มด้วยกันโดยพร้อมที่จะเรียนรู้การวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยคาดว่าจะการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้แม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มที่เหลือจะปฏิเสธการพัฒนาให้ดีขึ้น เพียงแต่ยังไม่พร้อมที่จะเรียนรู้กับกระบวนการนี้ ดังนั้น

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 5 หมู่บ้าน ในพื้นที่ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน นับเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกที่จะร่วมในการศึกษากระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

โจทย์วิจัยหลัก

แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ควรเป็นอย่างไรและจะพัฒนาแนวทางนี้ได้อย่างไร

โจทย์วิจัยย่อย

1. ศักยภาพด้านการจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสักเป็นอย่างไร
2. แนวทางในการเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรเป็นอย่างไร
3. ความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสักเป็นอย่างไร
4. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านควรเป็นอย่างไรและจะปฏิบัติได้อย่างไร
5. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์รอง

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก
2. เพื่อพัฒนาแนวทางเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ดีขึ้น
3. เพื่อศึกษาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เป็นอยู่
4. เพื่อพัฒนาแนวทางความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก
5. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลป่าสักให้ดีขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มิติวิจัย

1.1 ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1.1.1 องค์ความรู้ด้านศักยภาพการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน

1.1.2 องค์ความรู้ด้านแนวทางการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 หมู่บ้าน

1.1.3 องค์ความรู้ด้านความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอดีตจนถึงปัจจุบัน

1.1.4 องค์ความรู้ด้านแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.2 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไข/ ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการและพัฒนาความร่วมมือได้

2. มิติพัฒนา

2.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการกลุ่มได้ดีขึ้น

2.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความร่วมมือในการจัดการภายในและระหว่างกลุ่มได้ดีขึ้น

2.3 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถแก้ไขปัญหาของกลุ่มตนเองและระหว่างกลุ่มได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีกิจกรรมเชื่อมโยงกับการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 5 กลุ่ม ในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้แก่ กลุ่มพริกلاب จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มข้าวสารหรือกลุ่มน้ำพริกตาแดง จำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มขนมทองม้วน จำนวน 1 กลุ่ม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่สำหรับการศึกษานี้ ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม หมู่ 4 บ้านหลุก หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก หมู่ 8 บ้านห้วยม้าโก้ง และหมู่ 18 บ้านใหม่จตุจักร โดยทั้ง 5 กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมัครใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในการหาแนวทางในการพัฒนาและร่วมมือระหว่างกลุ่ม

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.1 ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 3.2 ศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 3.3 ศึกษาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เป็นอยู่
- 3.4 ศึกษาแนวทางการร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก
- 3.5 ศึกษาปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก

กระบวนการวิจัย

ทีมวิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีวิทยาวิจัยในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. การสำรวจจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสักโดยการศึกษาข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
2. ประมวลข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสถานการณ์ปัญหาโดยการสัมภาษณ์รายกลุ่ม
3. พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็น
4. ค้นหาทีมวิจัยชุมชน โดยการจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม
5. การพัฒนาทีมวิจัยโดยเลือกจากความสนใจและการให้ความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ขั้นดำเนินการ

1. การวางแผนการปฏิบัติการ (Action plan) งานวิจัยอย่างมีส่วนร่วม
2. การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือ

2.1 การวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มโดยการสัมภาษณ์รายกลุ่มและการพูดคุยกับผู้นำกลุ่ม

2.2 แนวทางการปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่ม

- 1) การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มโดยใช้เครื่องมือ SWOT
- 2) การศึกษาข้อมูลกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาปรับใช้กับกลุ่มโดยการศึกษาดูงานนอกสถานที่
- 3) การเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มโดยการฝึกเขียนโครงการ

4) การเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มโดยการเรียนรู้ระบบบัญชี

2.3 แนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

- 1) การประเมินความคิดเห็นของผู้บริโภคโดยการเก็บข้อมูลการติ-ชมจากผู้บริโภค
- 2) การเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตพบผู้บริโภคโดยการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร

2.4 แนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านบรรจุภัณฑ์

- 1) การเรียนรู้หลักการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์โดยการอบรมหลักการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์

2.5 แนวทางปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

- 1) การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์โดยการจัดทำสื่อแผ่นพับ วิซีดี ใบปลิว บอร์ดประมวลภาพ การจัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์
- 2) การขยายช่องทางการตลาดโดยการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร
- 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การตลาดโดยการจัดเวทีตลาดนัดความรู้เรื่องการตลาด

3. การวิเคราะห์ความร่วมมือในอดีต-ปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มของแต่ละหมู่บ้าน

4. การพัฒนาแนวทางความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การร่วมคิดแก้ปัญหาด้วยกัน และการร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น

4.1 การประชุมประจำเดือนเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา และร่วมปฏิบัติด้วยกัน

4.2 การร่วมวางแผนการจัดกิจกรรม การวางแผนในการศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร

5. การประเมินผลการดำเนินงาน

6. การสรุปผลการดำเนินการ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

8. การเขียนรายงานการวิจัย

นิยามศัพท์

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง การรวมกลุ่มของสตรีที่ทำงานในภาคเกษตรของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 5 กลุ่ม

ความรู้ด้านการบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง ความรู้ในการบริหารงาน เรื่อง การจัดการกลุ่ม การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการพัฒนาการตลาดของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและคณะกรรมการกลุ่มในตำบลป่าสัก

ศักยภาพ หมายถึง จิตความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของกลุ่มได้มากขึ้น ซึ่งดูได้จากตัวชี้วัด ได้แก่ กลุ่มมีการวางแผนงานที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นระบบมากขึ้น เช่น การขยายช่องทางการตลาด การทำการผลิตที่เพิ่มขึ้น การปรับปรุงรูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น

แนวทางการเพิ่มศักยภาพ หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่ทำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการกลุ่ม ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านการตลาด ได้ดีขึ้น เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มโดยใช้ SWOT การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การฝึกเขียนโครงการ การเรียนรู้ระบบบัญชี เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง การที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

ความร่วมมือ หมายถึง การที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 กลุ่มเกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งดูได้จากตัวชี้วัด อาทิ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่ม การวางแผนงานร่วมกัน การร่วมกันจัดกิจกรรมในระดับต่างๆ

ปัจจัย หมายถึง สาเหตุหรือองค์ประกอบที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรซึ่งแบ่งเป็น 2 หมวด ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและปัจจัยที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ทีมวิจัยร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. กลุ่มพริกตาบ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม

1) นางสาวจินดา กิตติศักดิ์	2) นางจันทร์ทิพย์ พิงคะสัน
3) นางบาลทอง ใจดี	4) นางผ่องศรี สมนาศักดิ์
5) นางรุ่งอรุณ มุลกลาง	6) นางบัวพันธ์ พิงคะสัน
7) นางปนัดดา พิงคะสัน	

2. กลุ่มข้าวสาร น้ำพริกตาแดง หมู่ 4 บ้านหลุก

1) นางเขวลักษณ์ ตันมูลสุข	2) นางเกสินี ใจดี
3) นางสาวนวลคำ อินิจา	4) นางวันสุรี กาซ้อง
5) นางพัชรี สังฆะสะ	6) นางบัวคำ บุญศิริ

3. กลุ่มพริกตาบ หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก

1) นางสำราญ กิตติศักดิ์	2) นางบรรทม ตรีมา
3) นางปทุมพร พิงคะสัน	4) นางอารีย์ นันทะศักดิ์
5) นางอำพร ลือศักดิ์	

4. กลุ่มพริกตาบ หมู่ 8 บ้านห้วยม้าไก่อ้ง

1) นางเพ็ญทอง ฤกษ์แสงคำ	2) นางทัศนีย์ เรืองศักดิ์
3) นางบังอร บัวรสศักดิ์	4) นางกานแก้ว เนตรแสนศักดิ์
5) นางอินทิรา เนตรแสนศักดิ์	

5. กลุ่มขนมทองม้วน หมู่ 18 บ้านใหม่จตุจักร

1) นางกุลธิกา ท้วมเจริญ	2) นางพิมพ์วรา วงศ์บุตร
3) นางพวงวรรณ จินมัยชา	4) นางบุญมี คำแก้ว
5) นางอำภา พรหมสิทธิ	

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” เป็นโครงการที่ศึกษาเกี่ยวกับการหาแนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกลไกในการดำเนินงาน ซึ่งนักวิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี

1.1 บทบาทชายหญิงกับการพัฒนา

1.2 การพัฒนาสตรีเกษตร

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3. ทฤษฎีด้านการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้าน

4. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

4.1 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

4.2 แนวคิดบทบาทของวิทยากรกระบวนการ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสตรี

ในปัจจุบันประชากรหญิงมีจำนวนมากกว่าประชากรชาย การเพิ่มบทบาทและส่งเสริมให้สตรีได้มีโอกาสมากขึ้นในการแสดงศักยภาพจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ประเทศมีการพัฒนามากขึ้น นอกจากนี้ กมลทิพย์ (2549) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีไว้ว่า ประเทศไทยมีประชากรทั้งประเทศจำนวน 64,261,000 คน (ข้อมูลปี 2548) เมื่อจำแนกตามเพศแล้วเป็นเพศชายจำนวน 31,815,000 คน และเป็นหญิงจำนวนถึง 32,446,000 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 ของประชากรทั้งหมด จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรครึ่งหนึ่งของประเทศเป็นผู้หญิง และจากการวิจัย พบว่าผู้หญิงมีอายุเฉลี่ยสูงกว่าผู้ชาย นอกจากประชากรของประเทศที่มีผู้หญิงมากกว่าผู้ชายและมีอายุเฉลี่ยมากกว่าแล้ว ยังพบว่าทั้งด้านบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงในปัจจุบันมีความสำคัญมากขึ้นกว่าในอดีตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ผู้หญิงมิใช่มีบทบาทหน้าที่เป็นเพียงภรรยาและมารดาที่เลี้ยงดูบุตรภายในบ้านเท่านั้น มีหลายคนประกอบอาชีพการงานที่มีความรู้ความสามารถไม่แตกต่างไปจากผู้ชาย ผู้หญิงจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยผลักดันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

อย่างไรก็ตาม จากการพัฒนาสตรีของไทยพบว่า ยังมีปัญหาอุปสรรคมากมายทั้งด้าน การศึกษาและการพัฒนาศักยภาพ โดยเฉพาะการศึกษาที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ยังไม่รู้หนังสือถึงร้อยละ 60 ซึ่งพบมากในสตรีอายุ 40 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับโอกาสในการศึกษาต่อที่สตรีมีโอกาสน้อย การที่ ผู้หญิงถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์และวัตถุทางเพศจากสื่อมวลชนที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขให้สตรีมี ภาพลักษณ์ในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น ขณะเดียวกันผู้หญิงยังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับ ความไม่เป็นธรรมและความไม่มั่นคงในรายได้ การขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะและฝีมือ การ ไม่ได้รับคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผู้หญิงมีข้อจำกัดในการเข้าสู่ ตลาดแรงงานที่เป็นระบบ เพราะขาดความรู้ทักษะฝีมือและมีภาระครอบครัวทำให้ผู้หญิงไม่ สามารถเข้าทำงานเป็นเวลาได้ แม้ตลาดแรงงานนอกระบบจะเปิดโอกาสให้รับงานไปทำที่บ้านได้ก็ ตาม

สำหรับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสตรีในระดับต่างๆ นั้น พบว่า ขอบเขตการ ตัดสินใจของสตรียังจำกัดอยู่เพียงครัวเรือน ขณะที่ผู้ชายมีอำนาจการตัดสินใจด้านการลงทุนและ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของครอบครัว ทั้งนี้เพราะค่านิยมในสังคมและครอบครัวยังมีบทบาทในฐาณะมารดา ภรรยา และลูกสาวให้จัดการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว และ มอบให้ผู้ชายมีบทบาทนำในการหาเลี้ยงครอบครัว การเป็นผู้แทนครอบครัวในเรื่องเกี่ยวกับสถาบัน ทางสังคมอื่นๆนอกจากนั้น บทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในระดับชุมชนพบว่า สตรีมี บทบาทน้อยแม้จะมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มของสตรีในรูปแบบต่างๆ แต่บทบาทสตรีที่มีในกลุ่ม/ องค์การก็ยังเป็นองค์กรเฉพาะด้านไม่มีอิทธิพลในการชี้นำการพัฒนาท้องถิ่นมากนัก เช่นเดียวกับใน ระดับประเทศที่พบว่าสตรียังมีบทบาทน้อยมาก จากสถานการณ์ของสตรีในด้านต่างๆ ดังกล่าว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งปัจจัยด้านบวกและด้านลบรวมทั้งสภาพแวดล้อมพบว่า การดำเนินงานด้านสตรีในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เน้นการส่งเสริมการพัฒนาสตรีทั้ง ด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยี และสื่อสารมวลชนทุกประเภท คือ มีกฎหมายที่สามารถแก้ปัญหา ของสังคม และอำนวยความสะดวกให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้สตรีได้รับการคุ้มครองและพัฒนา อาชีพการจัดการเลือกปฏิบัติเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อมวลชนที่มีความก้าวหน้าและนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆทำให้สตรีมีช่องทางในการแสวงหาข่าวสารที่หลากหลาย ทันต่อ เหตุการณ์ และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสตรีจำเป็นต้องเท่าทันในการพิจารณาเลือก รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง

2.1.1 แนวคิดว่าด้วยบทบาทชายหญิงกับการพัฒนา (Gender and Development: GAD)

แนวทางหญิงชายกับการพัฒนา เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาการเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย และมองเห็นพลังของผู้หญิงในฐานะเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเป็นเพียงผู้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา และแสดงถึงความต้องการของผู้หญิงที่จะร่วมกันเป็นพลังที่ส่งผลกระทบต่อการเมือง นอกจากนั้นแนวทาง GAD ยังสร้างเงื่อนไขให้ผู้หญิงเข้าถึงการศึกษา เทคโนโลยี สุขภาพ สิทธิทางกฎหมาย รวมถึงตำแหน่งของผู้หญิงทางสังคม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงกับชาย วิเศษ (2544) อ้างถึง Kate Young (1997) ได้นำเสนอลักษณะของแนวทาง GAD บางประเด็นในยุทธศาสตร์การพัฒนา คือ

1. แนวทาง GAD ไม่ได้เน้นความสำคัญของผู้หญิงแต่เพียงอย่างเดียว แต่เน้นความสัมพันธ์ของทั้งหญิงและชาย ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่วางอยู่บนฐานปัจจัยต่างๆ เช่น ชนชั้น ศาสนา เชื้อชาติและชาติพันธุ์อีกด้วย
2. แนวทาง GAD มองผู้หญิงในฐานะผู้ที่ทำการเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่มองเพียงผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงทุกคนจะเข้าใจ และตระหนักร่วมกันถึงการตกอยู่ในสถานะเป็นรองและจะนำไปสู่ความเข้าใจในโครงสร้างการเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง
3. แนวทาง GAD ไม่ได้มุ่งไปที่บทบาทของผู้หญิงที่เน้นในด้านการผลิตซ้ำทางสังคม เพื่อที่จะเข้าใจแบบแผนชีวิตของผู้หญิงจะต้องมองเชื่อมโยงทั้งองค์กรทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ของชีวิตภายในครอบครัว และองค์กรอื่นๆ เช่น การทำงานในชีวิตประจำวัน
4. การพัฒนาในตัวของมันเองเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนที่ทำให้ปัจเจกบุคคลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การทำให้ดีขึ้นในที่นี้หมายถึงความสามารถทางสังคมที่ต้องการสร้างสรรค์ทางวัตถุ และอารมณ์และตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ซึ่งแนวทาง GAD จะตรวจสอบว่าใครได้ประโยชน์ใครเสียประโยชน์ สิทธิความเสมอภาคเท่ากันหรือไม่
5. แนวทาง GAD ให้ความสำคัญกับการกระจายผลประโยชน์การมีอำนาจ การถือครองผลประโยชน์ และต้องการให้ผู้หญิงจัดตั้งองค์กรของตนเองเพื่อเพิ่มอำนาจในระบบเศรษฐกิจและการเมืองมิใช่ถูกบีบบังคับให้อยู่ในบริเวณบ้าน
6. แนวทาง GAD ยังต้องการให้รัฐเข้ามาสนับสนุนโครงการสวัสดิการการดูแลเด็ก อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งในครอบครัวและช่องว่างระหว่างวัย สนับสนุนนโยบายทางการศึกษา การจัดตั้งสหภาพเพื่อส่วนรวม และองค์กรชุมชน

สำหรับประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2525) เสนอว่าสตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะสตรีมีประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมด หากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศอย่างมีระบบก็จะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมของประเทศ จากแนวคิดนี้ ในปี 2522 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทสตรีเพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาสตรีระยะยาว 20 ปี ที่ใช้สอดคล้องในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนมากขึ้น โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพในชุมชน ซึ่งสตรีในฐานะแม่บ้านก็ได้รับการสนับสนุนโดยมุ่งไปที่การมีส่วนร่วมและพัฒนา โดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม เช่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรือกลุ่มผู้หญิง ซึ่งต่อมาก็ได้รับการสนับสนุนขึ้นเรื่อยๆจนถึงปัจจุบัน (วิเศษ, 2544)

2.1.2 การพัฒนาสตรีเกษตร

บทบาทสตรีเกษตรกรในด้านสังคมในอดีตสตรีไทยนับว่าเป็นผู้มีบทบาทในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ มีการหล่อหลอมทางสังคม และรับภาระงานเฉพาะเพศมาโดยตลอด เช่น การให้กำเนิดบุตรธิดา การทำงานบ้านและความไม่เท่าเทียมกันทางกฎหมาย สตรีจึงมีส่วนร่วมในการใช้แรงงานที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้ขายวัยฉกรรจ์มักถูกเกณฑ์เข้ารับราชการทหารภายใต้ระบบไพร่เป็นเวลานาน ดังนั้นสตรีจึงจำเป็นต้องเข้าจัดการงานด้านเกษตรกรรมและค้าขาย ทั้ง ๆ ที่เขาเหล่านั้นคือการศึกษา ขาดโอกาสเข้ารับการศึกษาเทคโนโลยีและทักษะต่างๆ (สุธีรา และเมธี, 2531) การพัฒนาสตรีเกษตรในระบบส่งเสริมการเกษตรสตรีเกษตรได้รับการกำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมายในระบบส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ปี 2511 และได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรครั้งแรกในปี 2515 ที่หมู่บ้านป่าคา อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ และในปี 2519 ได้มีการบรรจุเจ้าหน้าที่งานเคหกิจเกษตรประจำอำเภอ เพื่อให้ทำงานควบคู่กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอื่นๆ เน้นการพัฒนาสุขภาพอนามัยของครอบครัว ส่งเสริมให้แม่บ้านเกษตรกรมีความรู้ด้านเคหกิจเกษตรและประกอบกิจการเพื่อหารายได้ให้แก่ครอบครัวปัจจุบันมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั่วประเทศ 12,626 กลุ่มสมาชิก 432,607 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2546: 4) สถานภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ไม่มีกฎหมายรองรับ มีแต่เพียงกฎข้อบังคับที่กำหนดกันเองของกลุ่ม แต่มีผลงานมากมาย ฝ่ายเคหกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2528: 4) กล่าวว่า การที่จะส่งเสริมให้สตรีเกษตรได้มีโอกาสสูงขึ้นในการเพิ่มพูนความรู้และการพัฒนาขีดความสามารถในการเกษตรนั้นนอกจากนโยบายโครงการต่างๆที่ให้การสนับสนุนอยู่แล้ว ความเข้าใจอันถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทสตรีเกษตรของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการส่งเสริมเกษตรกร ผู้ได้รับความรู้และผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ ต้องมีความเข้าใจตรงกันในเรื่อง

บทบาทของสตรีเกษตร และต้องตระหนักว่าการพัฒนาการเกษตร จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างน่าพอใจ ถ้ายังยึดหลักเดิมว่าสตรีเกษตรมีบทบาทแต่เพียงการบ้านการเรือน และการเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

พงษ์ศักดิ์ (2534) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดกลุ่มไว้ว่า กลุ่มคือหน่วยงานที่เล็กที่สุดในระบบสังคม ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่อย่างน้อยสองคนเป็นสมาชิก สมาชิกแต่ละคนมีสถานภาพตลอดจนบทบาทและหน้าที่ที่ต่างกัน แต่บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องผูกพันซึ่งกันและกัน ในระยะเวลาและในลักษณะที่ก่อให้เกิดกิจกรรมเป็นวัฏจักรของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเป็นสำคัญ การที่สามารถบ่งบอกหรือแยกลักษณะของกลุ่มออกได้ตามความหมายนั้นย่อมจะมีลักษณะเช่นนี้

1. กลุ่มจะต้องมีความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในส่วนที่เกิดจากมวลสมาชิก
2. กลุ่มย่อมต้องเกิดความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มหรือสมาชิก สมาชิกต้องมีโอกาสที่จะสร้างสรรค์ เรียนรู้จากผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. มวลสมาชิกต้องมีความสามารถที่จะแสดงออกหรือทำงานร่วมกันที่จะนำกลุ่มเข้าสู่เป้าหมายได้

ประเวศ (2538) ได้อธิบายการรวมกลุ่มว่าเกิดขึ้นจากเงื่อนไขต่างๆ คือ การรวมกลุ่มเกิดจากการมีภาระปัญหาาร่วมกันในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น ปัญหาเรื่องการเกษตรในชุมชน ซึ่งกลุ่มเกิดขึ้นจากการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปสนใจที่จะทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน รวมทั้งมีอุดมการณ์ในเรื่องเดียวกัน เช่น อุดมการณ์ในการจัดการเอารัดเอาเปรียบ

เสรี (2536) ได้ให้แนวคิดในการรวมกลุ่มคือ การรวมกลุ่มเกิดขึ้นจากการปรับตัวของชุมชนเพื่อต่อสู้กับการถูกเอารัดเอาเปรียบจากภายนอกชุมชน โดยหันมารวมกลุ่มเพื่อดูแลทรัพยากรในชุมชน เช่น กลุ่มสับปะรด กลุ่มทอผ้า กลุ่มกระเทียม เป็นต้น

ม.ร.ว. อคิน (2538) ได้อธิบายถึงกลไกสำคัญที่เป็นพลังขับเคลื่อน ได้แก่ การรวมตัวของระบบเครือญาติ ความเข้มแข็งของการรวมตัวในระบบเครือญาติในหมู่บ้านอีสาน เพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน เมื่อประสบปัญหาหนึ่งๆ การรวมตัวพึ่งพาอาศัยกันสามารถระดมความคิดและกำลังกายเพื่อทำงานได้ง่าย เมื่อรวมตัวในระบบครอบครัวเข้มแข็งแล้วส่งผลให้การรวมตัวในระดับกลุ่มเข้มแข็งต่อไป ยกตัวอย่างกรณี กลุ่มสหกรณ์ข้าวของพ่อหลวงหนาน ซึ่งมีแนวคิดกลไกจากการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือตัวเองและช่วยเหลือกันในชุมชน

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ (2539 อ้างใน วรทัศน์, 2546) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไว้ว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง สตรีในภาคเกษตร มีความสนใจและตั้งใจรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเกษตร โดยยึดมั่นอุทิศตนช่วยเหลือกลุ่ม และเพื่อนสมาชิกด้วยความเสียสละ เพื่อให้ครอบครัวและสังคมเกษตรกรรมมีความมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพึ่งพาตนเองได้

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแบ่งตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรมีอยู่ 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกลุ่มที่จดทะเบียนนิติบุคคลแล้วอันดับแรก
2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในหมู่บ้านที่มีกลุ่มยุวเกษตรกรอยู่แล้วเป็นอันดับสอง
3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั่วไปในหมู่บ้านจะรวมตัวกันขึ้นเป็นอันดับสาม แต่ไม่เป็นนิติบุคคล

โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. เพื่อส่งเสริมให้สตรีเกษตรกร ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพเกษตร ปรับปรุงความเป็นอยู่ในสังคมของเกษตรกรให้ดีขึ้น ภายใต้หลักการช่วยเหลือพึ่งตนเอง
2. เพื่อสตรีภาคเกษตรพัฒนาบทบาทความสามารถของตนเอง ด้านการเกษตรและเคหกิจ เพื่อนำไปปรับปรุงการประกอบอาชีพ ให้รู้จักใช้ทรัพยากรในครอบครัว ได้แก่ แรงงาน ทุน เวลา วัสดุอุปกรณ์ ตามหลักวิชาการบริหารและการจัดการ ให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และเกิดประโยชน์สูงสุด
3. เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรใช้ความรู้การเกษตรและเคหกิจเกษตร สร้างกิจกรรมให้เพิ่มรายได้แก่ครอบครัว

4. เพื่อให้กลุ่มของสตรีเกษตรกร เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้และเป็นแกนนำในการพัฒนาอาชีพเกษตร สังคม และสิ่งแวดล้อม

5. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแหล่งรับบริการส่งเสริมด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตร จากเจ้าหน้าที่ได้รวดเร็วและประหยัดงบประมาณ

6. การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะต้องไม่ขัดต่อนโยบายและการบริหารของทางราชการและจะต้องไม่มีความมุ่งหมายทางการเมืองหรือเพื่อประโยชน์ทางการเมือง

จากการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านและการรวมกลุ่มทำให้ทราบถึงความหมายของการรวมกลุ่มว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรและมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไรในการจัดตั้งเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3. ทฤษฎีด้านการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้าน

การบริหารจัดการสามารถ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน (Functions) คือ

จากการศึกษาของมนเทียร (2549) เรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

2.1 ทฤษฎีด้านการจัดการ (Management) ตามทฤษฎีของ Harold Koontz อ้างใน มนเทียร (2549) ไว้ว่าการจัดการสามารถแบ่งเป็น 5 อย่าง คือ

2.1.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการในการใช้ความคิดอย่างรอบคอบ เพื่อทำการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร (What) ทำไมจึงทำ (Why) จะทำเมื่อไหร่ (When) ทำในพื้นที่ไหน (Where) ใครเป็นผู้รับผิดชอบ (Who) และจะดำเนินการอย่างไร (How)

2.1.2 การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้างของงานต่างๆ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้งานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

2.1.3 การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การคัดเลือกและการบรรจุคนเข้าทำงานและรักษาประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องวางแผนกำลังคนสำหรับตำแหน่งต่างๆ แล้วประเมินกำลังคนที่มีอยู่ จากนั้นดำเนินการคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสม และฝึกอบรมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

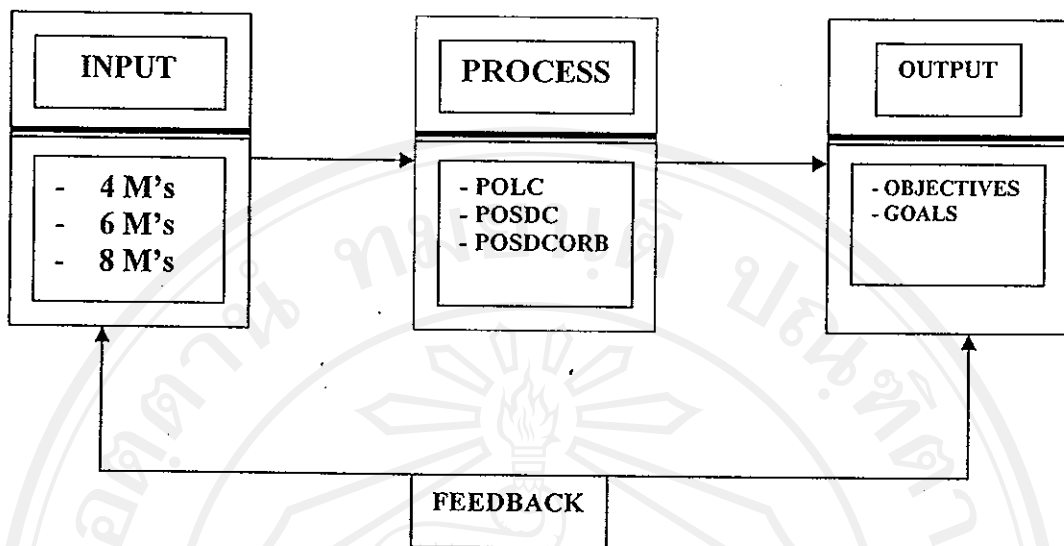
2.1.4 การสั่งการ (Directing) หมายถึง การใช้ความสามารถชักจูงคนของผู้บริหารให้ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุด ให้องค์กรสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้

2.1.5 การควบคุม (Control) หมายถึง การกำกับให้กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินงานไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนงานที่วางไว้

ศิริวรรณ และคณะ (2545) ได้ให้ความหมายการจัดการ คือกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหารคือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดการองค์การ (Organizing)
3. การชี้นำ (Leading)
4. การควบคุม (Controlling)

ซึ่งจากความหมายดังกล่าวมีคำสำคัญ 3 คำ คือ กระบวนการ ทรัพยากรการบริหาร และ วัตถุประสงค์ สามารถนำมาเขียนเป็น แผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนของกระบวนการจัดการ

INPUT คือทรัพยากรการบริหาร (Management resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วยคน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) และวิธีการ/จัดการ (Method / Management) ถูกนำเข้าไปในระบบเพื่อการประมวลผลหรือการบริการที่เติบโตและพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการที่เติบโตและพัฒนาขึ้นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานมีมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญและกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็วใครไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อมเสียเปรียบในเชิงธุรกิจจึงได้เพิ่ม ข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปในทรัพยากรกระบวนการผลิตรวมเป็น 8 M's ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุดตราบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมผลิตการจัดการจัดจำหน่ายและการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง

PROCESS คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำ ในปัจจุบันยึดถือหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC

- การวางแผน (Planning)	- การจัดองค์การ (Organizing)
- การชี้นำ (Leading)	- การควบคุม (Controlling)

ซึ่งมีพัฒนาการของแนวคิดมาตั้งแต่สมัยของ ฟาโย (Henri Fayol) ปี 1916 อ้างใน ศิริวรรณ (2545) ที่เห็นว่าหน้าที่การจัดการ ประกอบด้วย POCCC ได้แก่

- การวางแผน (Planning)
- การจัดองค์การ (Organizing)
- การสั่งการ (Commanding)
- การประสานงาน (Coordinating)
- การควบคุม (Controlling)

ต่อมาในปี 1937 กุลิกและเออร์วิก (Gulick และ Urwick) อ้างใน ศิริวรรณ (2545) เห็นว่ากระบวนการจัดการประกอบด้วย POCD CORB ได้แก่

- การวางแผน (Planning)
- การจัดองค์การ (Organizing)
- การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing)
- การอำนวยการ (Directing)
- การประสานงาน (Coordinating)
- การรายงานผล (Reporting)
- การงบประมาณ (Budgeting)

OUTPUT คือเป้าหมาย (Goals) หรือ วัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การ ที่นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนที่สอง เป้าหมายขององค์การสามารถแบ่งขยายได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

- องค์การที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit)
- องค์การที่มีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non – profit)

หรืออาจแบ่งเป็นองค์การที่วัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้า กับองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Services) ก็ได้

2.2 ทฤษฎีด้านการเงิน (System of Internal Control) มณเฑียร (2549) อ้างถึงทฤษฎีของ Harold Koontz หมายถึง กระบวนการที่ใช้ควบคุมดูแลการใช้ทรัพย์สินต่างๆ ของบริษัทให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความจำเป็นในการปฏิบัติงานแต่ละอย่าง เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายของบริษัทที่กำหนดไว้ ตัวแปรที่นำมาใช้พิจารณา ได้แก่

แหล่งที่มาของเงินทุน (Sources of Total Assets) แหล่งที่มาของสินทรัพย์ทั้งหลายได้แก่ เงินสด หลักทรัพย์ระยะสั้น ลูกหนี้การค้า ตั๋วรับเงิน และสินค้าคงเหลือ แหล่งที่มาของหนี้สิน ได้แก่ หนี้สินระยะสั้น หนี้สินระยะยาว ตลอดจนค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่างๆ ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่ม ได้แก่ การลงทุนเพิ่มของผู้ถือหุ้นและกำไรสะสมของผู้ถือหุ้น แหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน (Source of the use of Assets) จะพิจารณาถึงการใช้ไปของเงินทุนในส่วนของสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ผลการดำเนินงานของบริษัท (The Financial Operation) ซึ่งจะพิจารณาถึงผลการดำเนินงานของบริษัทที่เกิดขึ้น

2.3 ทฤษฎีด้านการผลิต (Production Management) มนเทียร์ (2549) อ้างถึง ทฤษฎีของ Harold Koontz หมายถึง การพิจารณาศึกษากิจกรรมทางการผลิตที่จำเป็นและมีผลต่อการก่อให้เกิดการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ใช้นำมาศึกษา ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการผลิต การควบคุมการผลิต และคุณภาพการผลิต

2.4 ทฤษฎีด้านการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix หรือ 4 P's) มนเทียร์ (2549) อ้างถึง ทฤษฎีของ Harold Koontz หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

2.4.1 ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ ประกอบด้วย สินค้า (Goods) บริการ (Services) ความคิด (Ideas) สถานที่ (Places) องค์กร (Organizations) หรือบุคคล (Persons) โดยที่ผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์และมีคุณค่า (Utility and Value) ในสายตาลูกค้าจึงจะมีผลให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้

2.4.2 ราคา (Price) หมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องจ่ายสำหรับสิ่งที่ได้มา ซึ่งแสดงถึงมูลค่าในรูปเงินตรา หรืออาจหมายถึงจำนวนเงินหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นต้องใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือบริการ การกำหนดกลยุทธ์ด้านราคา ต้องคำนึงถึงการยอมรับของลูกค้าในมูลค่าของผลิตภัณฑ์

2.4.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วย สถาบันการตลาด และกิจกรรม ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากสถานที่ผลิตไปยังตลาดทำให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการสามารถหาได้ง่ายสำหรับการบริโภค สถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด เป้าหมายก็คือ สถาบันการตลาด ส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายสินค้า ประกอบด้วย การขนส่ง การคลัง และการเก็บรักษาสินค้า

2.4.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสาร เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมีหลายประการซึ่งอาจเลือกใช้หนึ่งอย่าง หรือใช้ผสมผสานกันโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับลูกค้า ผลิตภัณฑ์ คู่แข่งขัน โดยบรรลุดจุดมุ่งหมายร่วมกันได้ เครื่องมือส่งเสริมการตลาดที่สำคัญ คือ การโฆษณา (Advertising) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal selling) และการส่งเสริมการขาย (Sales promotion)

การศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีด้านการบริหารจัดการเรียกได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาในครั้งนี้เพราะเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการโดยตรง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอหยิบยกเพียงหลักการจัดการ 4M เท่านั้นเพื่อสะดวกในการดำเนินการ ซึ่งนำไปสู่การจัดทำแผนการกำหนดขอบเขตโครงการรวมถึงเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้โดยตรง การศึกษาหลักการจัดการจึงเป็นทั้งหลักทางวิชาการและแนวทางในการปฏิบัติซึ่งจะมีเป็นประโยชน์ต่อทีมวิจัยร่วมเป็นอย่างยิ่ง และทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้อย่างชัดเจน

4. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความหมายว่า การเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิด 3 ประการคือ(ทวีทอง,2527)

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคลที่บังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงร่วมใจกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มจะกระทำ การที่สนองตอบต่อความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด (วันชัย, 2546)

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น

หากการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

ทฤษฎีทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ทฤษฎีทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา (Voluntary Participation) เป็นทฤษฎีที่ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการพัฒนา ปัจจุบันมีการศึกษาและนำไปปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในหน่วยงานต่างๆ โดยถือว่าประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาเป็นทฤษฎีที่ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือตนเองได้เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะกล่าวให้ละเอียดในบทต่อๆ ไปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทฤษฎีนี้ยังแยกย่อยออกไปอีก เช่น ทฤษฎีการสร้างขวัญและกำลังใจ ทฤษฎีการปลุกกระดมมวลชน ทฤษฎีการสร้างผู้นำ ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบการบริหาร เป็นต้น (กฐิน, 2542)

การพัฒนาแบบประชาชนมีส่วนร่วม

การพัฒนาแบบประชาชนมีส่วนร่วม (Participatory) เป็นการพัฒนาแบบมีการร่วมมือกันระหว่างรัฐหรือผู้พัฒนากับประชาชนผู้ถูกพัฒนา เป็นการวางแผนร่วมกัน ดำเนินการพัฒนาร่วมกัน และประเมินผลการพัฒนาร่วมกันทำให้การพัฒนาสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชนซึ่งการพัฒนาแนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการเกษตร คือมีแรงกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา และแรงสนองตอบจากประชาชนเกิดขบวนการพึ่งพาตนเอง (Self help) ในที่สุด (กฐิน, 2542)

ทศพล (2538) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับ ประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้สามารถคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชน หรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็น

อย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

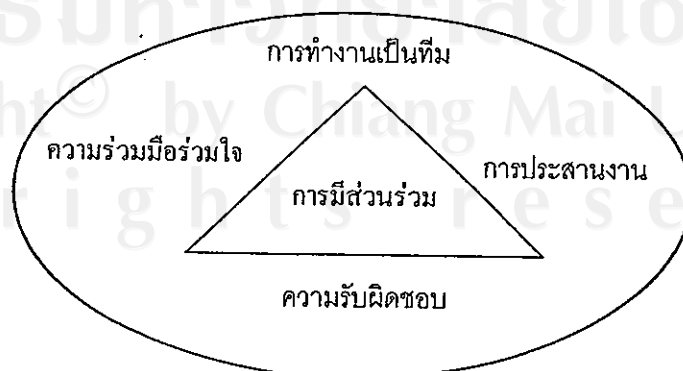
ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมคือ

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility

แผนภูมิที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ช่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมในการทำงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำงานและในการกระทำงานและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ .

ดังนั้น การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการงานดังกล่าวในช่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือถูกต้องจังหวะ และเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งการทำงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่า เชื่อถือไว้วางใจได้ (ความรับผิดชอบ)

นิคม (2540) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการพัฒนาใด ๆ ก็ตามหากประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของและลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตัวเองแล้ว กิจกรรมนั้นก็อาจจะสำเร็จและดำรงอยู่ได้ แต่ถ้าหากประชาชนมีความรู้ มีความเข้าใจในกระบวนการอย่างทอ่งแท้ สามารถมองเห็นและคาดหวังไว้ในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองครอบครัวและชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ จนเกิดตระหนักในปัญหาของตนเองและค้นหาทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ทีมวิจัยมีความเข้าใจในหลักการปฏิบัติและการจัดการกลุ่ม ได้ชัดเจนขึ้นในความหมายของการมีส่วนร่วมโดยแท้จริง ซึ่งมีหลักการง่ายๆ ไม่ซับซ้อน และเหมาะสมกับการดำเนินงานกลุ่มเป็นอย่างดี

4.1 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

หมายถึง การเรียนรู้ และแสวงหาความรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของหมู่คณะ คือระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย โดยจะเริ่มตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานและสรุปบทเรียนตลอดจน ร่วมหาวิธีแก้ไขปัญหา และร่วมพัฒนาต่อไป

สิทธิณัฐ (2546) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนา หรือแก้ปัญหาของ

คนที่อยู่กับปัญหาในบริบทชุมชน โดยมีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ฝ่าย ฝ่ายแรก คือ ชาวบ้าน อันประกอบด้วย แกนนำ กลุ่มผู้อยู่กับปัญหา ฝ่ายที่สอง นักพัฒนาที่มีภารกิจในชุมชน ทั้งที่มาจากหน่วยของรัฐ หน่วยงานพัฒนาเอกชน หรือจากองค์กรศาสนา การกุศลต่าง ๆ ฝ่ายที่สาม นักวิชาการที่เป็นนักวิจัย ผู้ต้องการแสวงหาองค์ความรู้แบบใหม่ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีกระบวนการที่เฉพาะเจาะจง (Specific paradigm) กับปัญหาหนึ่ง และเชื่อว่า เป้าหมายคือ การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาใหม่หรือปรับปรุงข้อค้นพบ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดทฤษฎีที่เหมาะสมกับปัญหา รวมทั้งมีวิธีการวิจัย และจริยธรรมทางการวิจัยที่เหมาะสม ทั้งสามฝ่ายร่วมใช้กระบวนการ PAR เพื่อทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในการวิเคราะห์ และจัดการแก้ปัญหาของกลุ่มผู้อยู่กับปัญหาให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะเน้นการยอมรับ หรือความเห็นพ้องจากชาวบ้านเป็นสำคัญ

ปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มีปรัชญาเพื่อมุ่งช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม เชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่สามารถเป็นประโยชน์สูงสุด หาวิธีแก้ปัญหาของตนเองเมื่อถึงคราวที่ตนจะต้องตัดสินใจว่าจะทำอย่างไร

หลักการการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการยังเป็นที่ปฏิบัติและยอมรับกันแพร่หลายในหมู่บ้านคนยากจน เพื่อเป็นหนทางแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของเขา
2. ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริมยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองของเขาให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง
3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้านและคนยากจนโดยให้สามารถได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นในระบบสังคมของเขาและสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมายตลอดจนนำไปใช้อย่างเหมาะสม
4. สนใจในปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน
5. ปลดปล่อยความคิด สามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรีในการมองสถานการณ์และปัญหาของตนเอง สามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ วิจัย ตรวจสอบสภาพเท็จจริงต่าง ๆ สามารถยืนหยัดต่อต้านพลังอิทธิพลจากภายนอก หรือจากอำนาจกดขี่ของผู้มีอำนาจ

จุดเด่นของ PAR

- คำถามวิจัย เกิดจากปัญหาในกลุ่มชุมชน
- เก็บข้อมูลตามเค้า สหวิทยาการ ข้อมูลหลายแหล่ง
- วิเคราะห์ร่วมกันในพื้นที่ทันที ไม่ใช่สถิติซับซ้อน
- นำเสนอผลการตรวจสอบร่วม มีเสนอหลายรูปแบบทุกฝ่ายร่วมเสนอ
- บทบาทนักวิจัย ภายนอก-ภายใน คนในชุมชน และคนนอกชุมชน
- ความเที่ยงตรง

คุณลักษณะของ PAR

- เป็นกระบวนการทางสังคม ที่นำไปสู่การพัฒนาปัจเจกชน
- เน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน
- เน้นการปฏิบัติที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของคนในอดีต องค์กร ศึกษาวิธีปฏิบัติให้ดีขึ้น
- ปลุกจิตสำนึกให้คนคลี่คลายเอาชนะปัญหา
- เน้นการวิพากษ์ สะท้อนตัวเอง
- เป็นวงจรการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลง
- ใช้แนวทางผสมผสาน เน้นเทคนิคการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และปฏิบัติร่วมกัน

ขั้นตอนการวิจัยแบบ PAR

พัชนี และอเล็กซานดรา (Alexandra) แห่งองค์กร Food and Agriculture Organization of the United Nations Office for Asia and the Pacific ได้เขียนหนังสือ “Taking Hold of Rural Life” เป็นภาษาอังกฤษและแปลเป็นภาษาไทยโดย สุนทร และวิศนี (2534) ได้ให้ความหมายของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นกระบวนการค้นคว้าร่วมกันของเพื่อนร่วมงานวิจัยในการศึกษาสถานการณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลและร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเชิงสะท้อนให้เห็นภาพอันถูกต้องและแท้จริงของชีวิตในหมู่บ้าน การวิจัยแบบมีส่วนร่วมยังชี้ให้เห็นวิถีทางในการแก้ไขที่เหมาะสมกว่าได้อีกด้วย

การวิจัยโดยมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรืองานวิจัยเพื่อการพัฒนา หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีการประยุกต์ข้อมูลที่ศึกษาได้เพื่อหาทางแก้ปัญหา และทำกิจกรรมไปพร้อมๆ กัน พอสรุปขั้นตอนสำคัญได้ดังนี้

1. การพิจารณาหาปัญหา โดยเปิดโอกาสให้ใช้ภูมิปัญญาของกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีมุมมองและวิธีการวิเคราะห์ปัญหาต่างกัน โดยอาศัยความเข้าใจในคุณค่า ค่านิยม วัฒนธรรม และบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติของชาวบ้าน หรือกลุ่มเป้าหมาย อาจจะโดยวิธีการอภิปรายกลุ่ม การ

ทัศนศึกษา การเยี่ยมชมฐานต่างพื้นที่ การปรึกษาหารือกับผู้ชำนาญการ การทดสอบ การทดลอง ตลอดจนการศึกษาจากสื่อต่างๆ เช่น เอกสาร คน สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและวิทัศน์ เป็นต้น

2. การจัดกลุ่มและประเภทของปัญหา เช่น ด้านอาชีพด้านสังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา หรืออาจจะแบ่งประเด็นย่อยออกไปอีกก็ได้ แต่ต้องมีความเชื่อมโยงกับประเด็นใหญ่

3. การเลือกวิธีการและออกแบบการวิจัย โดยเลือกปัญหาและวิธีการวิจัยที่เหมาะสม ผ่านการใช้กระบวนการกลุ่มแบบไม่ชี้นำและให้กลุ่มเป้าหมายหรือชาวบ้านมีส่วนในการออกแบบการวิจัย โดยเฉพาะเครื่องมือวิจัยในรูปแบบ แบบสอบถาม ประเด็นการอภิปรายกลุ่ม ประเด็นการสังเกต หรือสัมภาษณ์ เป็นต้น

4. การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล หลังจากมีการทดสอบและปรับปรุงเครื่องมือวิจัยในสนามแล้ว ก็มีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันโดยอาศัยความร่วมมือ และเรียนรู้กันระหว่างชาวบ้านกับนักวิจัย ซึ่งเป็นการสร้างความตระหนัก และเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Transformation)

4.2 การศึกษาสถานการณ์ที่คาดหวัง ภายใต้ประเด็นที่กำหนดไว้ ในกรณีนี้ผู้เขียนควรเข้าใจว่าข้อมูลแต่ละเรื่องสามารถพิจารณาได้หลายมุมมอง การด่วนสรุปอาจจะทำให้เกิดความผิดพลาด ฉะนั้น จำเป็นต้องมีใจกว้าง และอดทนต่อการเรียนรู้ของชาวบ้านในการศึกษาสถานการณ์ดังกล่าว

5. การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสภาพปัจจุบัน และที่คาดหวังจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหลากหลาย และการคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสมกลุ่มเป้าหมายต้องใช้ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ และอาจจะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นอีก

สุนทร และวิศน์ (2534) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า PAR จะก่อให้เกิดมิติใหม่ที่มีจะไม่มีการวิจัยทางวิชาการทั่วไป โดยเปรียบเทียบในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างการวิจัยวิชาการกับการวิจัยแบบ PAR

แบบวิชาการ	แบบ PAR
- อาศัยหัวข้อเรื่อง - ผู้เขียน - พิสูจน์สมมติฐาน - หลีกเลี่ยงความลำเอียงในคุณค่า (Value-bias)	- อาศัยกระบวนการ - ผู้ร่วมการวิจัย (รวมผู้ถูกวิจัย) - การร่วมกันหาสมมติฐาน - รวมความลำเอียงในคุณค่าเข้าไว้ด้วยกัน

6. การรายงานและนำเสนอ อาจเป็นรูปเอกสารการประชุมชี้แจง แผนภูมิฝาผนัง หรือแม้แต่การออกรายการวิทยุในชุมชน เพื่อให้ทุกคนในชุมชน เพื่อให้ทุกคนในชุมชนที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการได้มีส่วนร่วมรับรู้และวิเคราะห์หรือวิจารณ์ต่อเนื่อง

7. การวางแผนอย่างมีส่วนร่วม หลังจากการนำเสนอผลการวิจัยแล้ว กลุ่มวิจัย PAR จำเป็นต้องมีความเห็นสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การวางแผนงานอย่างมีส่วนร่วม อันประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- การจำแนกปัญหา
- กำหนดจุดประสงค์และเป้าหมาย อาจจะเป็นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
- กำหนดทรัพยากร และวางแผนงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้
- เตรียมแผนปฏิบัติ ทั้งด้านกลุ่มเป้าหมาย เวลาสถานที่ เทคนิค กระบวนการ และขั้นตอนของงานธุรการ และวิชาการ

8. การจัดการและดำเนินการ โดยช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีทักษะในการจัดการ และจะเกิดการตื่นตัว มีความตระหนัก และติดตามงานอย่างใกล้ชิด และมีโอกาสในการเพิ่มศักยภาพในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานอื่นๆ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ดังนั้นกลุ่มเป้าหมาย

- ต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- มีแรงบันดาลใจ ความสามารถ และความพร้อมที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ

- ลดแรงต่อต้านหรือไม่มีแรงต่อต้านต่อสิ่งที่กลุ่มเป้าหมายได้ตัดสินใจ และมีส่วนร่วมร่วมดำเนินการที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของเขา

การจัดการ และดำเนินการกิจกรรมที่กำหนดไว้ มักจะมี 6 ขั้นตอน คือ

- 1) ศึกษาแผนและเตรียมขั้นตอนปฏิบัติ
- 2) ดำเนินการในภาคปฏิบัติ
- 3) ติดตามและทบทวนการปฏิบัติงาน
- 4) แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงาน
- 5) จัดการผลผลิตและแบ่งสรรผลประโยชน์
- 6) ประเมินผลและรายงานต่อผู้เกี่ยวข้อง

9. การติดตามและประเมินผลอย่างมีส่วนร่วมที่กลุ่มเป้าหมายมีส่วนที่จะให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องว่ากิจกรรมนั้นๆ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยครอบคลุมทุกกระบวนการ เช่น กระบวนการทำงาน กิจกรรมของผู้เกี่ยวข้อง ความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ปัจจัยป้อนที่ใช้และจำเป็น ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ ผลลัพธ์ที่ได้ และ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เกี่ยวข้องด้านต่างๆ และแม้แต่ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจการเมือง และธรรมชาติ ทั้งนี้ การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมมักมี 5 ขั้นตอน คือ

- 1) กำหนดจัดระบบและลำดับความสำคัญของเรื่องที่ติดตามและประเมินผล
- 2) สร้างตัวชี้วัดที่บอกถึงความเปลี่ยนแปลงตามจุดประสงค์ของโครงการ เช่น ตัวชี้วัดทางสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ เป็นต้น
- 3) สร้างเครื่องมือ เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลและการแบ่งความรับผิดชอบ
- 4) การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลโดยให้โอกาสอย่างเต็มที่แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ
- 5) การรายงานและเผยแพร่

โดยสรุปแล้ว PAR เป็นกระบวนการวิจัยที่ให้โอกาสแก่กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์หาทางเลือก ตัดสินใจ และดำเนินการแก้ไขปัญหาดูตามที่ได้เลือกไว้ แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเป็นอีกหนึ่งแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การออกแบบกระบวนการวิจัย ที่เป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพราะให้หลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทีมวิจัยร่วมสามารถที่จะนำกระบวนการและวิธีการต่างๆ ไปใช้ได้ในการทำงานของแต่ละกลุ่ม รวมถึงการปฏิบัติงานหรือการวางแผนงานของผู้วิจัยเอง

4.2 แนวคิดบทบาทของวิทยากรกระบวนการ

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและขบวนการประชาคม โดยเฉพาะการจัดเวทีประชาคม การประชุมกลุ่มต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีผู้ที่ทำให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายโดยรูปแบบในจุดมุ่งหมายเช่นกัน ในขณะเดียวกัน ก็มีการใช้เครื่องมือและเทคนิค ที่หลากหลายขึ้นในกระบวนการต่าง ๆ จึงเกิดคำที่ใช้เรียกผู้ที่ทำหน้าที่นี้ว่า วิทยากรกระบวนการ (Facilitator) ซึ่งในความหมายตรงตามรากศัพท์แปลว่า ผู้ที่ทำให้เกิดความสะดวก หรือผู้ที่ทำให้เกิดความง่าย ซึ่งในความหมายของการเรียนรู้ น่าจะหมายถึงผู้ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ส่วนความหมายที่เป็นคำจำกัดความนั้นมีผู้ให้นิยามดังนี้

วิทยากรกระบวนการ (Facilitator) คือ คนกลางที่ช่วยจัดและดำเนินการพบปะประชุมอบรมให้เกิดการคิดที่เป็นระบบ มีอิสระทางความคิดและสามารถสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างตรงไปตรงมา ด้วยการใช้นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ

นอกจากนี้วิทยากรกระบวนการยังช่วยสร้างเสริมบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความร่วมมือที่จริงใจ จริงจัง และจัดอุปสรรคทางวัฒนธรรมที่ทำให้การคิดและการสื่อสารขาดประสิทธิภาพ (กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน. 2545 อ้างถึง ทวีศักดิ์. 2542)

Facilitator ยังถูกเรียกในชื่ออื่นว่า “ผู้อำนวยกลุ่ม” ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในอันที่จะทำให้มีหลักประกันได้ว่า สมาชิกกลุ่มได้ใช้วิธีการทำงานที่ก่อให้เกิดประสิทธิผล โดยใช้เวลาที่สั้นหรือน้อยที่สุดในการทำงาน (กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน. 2545 อ้างถึง วรภา:-) และยังให้ความหมายเชิงพฤติกรรมศาสตร์ด้วยว่า ผู้อำนวยกลุ่ม คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ และให้ข้อมูลย้อนกลับถึงสิ่งที่ได้สังเกต ไม่ว่าจะเป็นในด้านเนื้อหา วิธีการทำงานซึ่งรวมทั้งขั้นตอนการทำงานของกลุ่ม โดยผู้อำนวยกลุ่มจะทำหน้าที่ไปถึงการเป็นผู้กระตุ้นให้กลุ่มได้พิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทวิทยากรกระบวนการ ได้แก่

1. เป็นผู้จัดกระบวนการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นผู้ให้ความรู้และเป็นผู้รับความรู้
2. เป็นโค้ช คอยชี้แนะ ตั้งคำถาม สะท้อนความคิด
3. เป็นกลาง ไม่อคติ เป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อแรงกดดันของอำนาจใด
4. เป็นกระจกสะท้อนให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ได้เห็นและยอมรับตัวตน ศักยภาพของตนเองและผู้อื่น และเห็นหนทางที่จะพัฒนาได้
5. เป็นผู้รับผิดชอบดูแลทิศทางของกระบวนการ พร้อมจะปรับให้เข้ากับบรรยากาศ/สถานการณ์แต่ละช่วง
6. เป็นผู้ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลง
7. เป็นผู้สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางความคิด จัดการกับความคิดที่หลากหลายอย่างสร้างสรรค์

8. เป็นผู้นำในการยกระดับความคิดของผู้เข้าร่วมกระบวนการให้ขึ้นไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น
หน้าที่ของวิทยากรกระบวนการ

1. ทำความเข้าใจเป้าหมายและจุดประสงค์ของการประชุม
2. เตรียมประเด็นหลัก ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อมอบหมายให้กลุ่มระดมสมอง กำหนดกิจกรรมและกระบวนการที่สอดคล้องต่อเนื่องตามลำดับ
3. ประสานงานกับผู้จัดประชุมเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม ใช้ประกอบการประชุม โดยส่งให้ผู้เข้าประชุมล่วงหน้าหรือจัดนิทรรศการในวันประชุม หรือนำมาจุดประกายในช่วงเปิดประชุม (ทั้งนี้พิจารณาเกี่ยวกับจุดประสงค์การประชุมและศักยภาพของกลุ่มผู้เข้าประชุมด้วย) หรืออาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้จัดการประชุมต้องการนำเสนอ

4. ประสานงานกับผู้จัดการประชุมในการกำหนดให้ผู้เข้าประชุมต้องสามารถอยู่ร่วมกระบวนการได้ตลอด รวมทั้งวิทยากรกระบวนการควรทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน/บุคคลเพื่อปรับกระบวนการ/วิธีนำเสนอ

5. ประสานงานกับผู้จัดการประชุม เรื่อง ลักษณะที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้ และการทำกิจกรรม เช่น มีบรรยากาศเป็นส่วนตัว ห้องประชุมไม่คับแคบเกินไป มีกระดาน/ผนังที่ใช้ติดแผ่นพลิก

6. ประสานงานกับผู้จัดการเรื่อง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องเขียนที่จำเป็น

7. เตรียมงานและนัดหมายทีมวิทยากรประชุมเพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่ เป้าหมายและจุดประสงค์ ลำดับการเรียนรู้ รวมทั้งการเตรียมการล่วงหน้า เช่น ใบงาน เกม

8. หน้าที่สำคัญ คือ กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน สะท้อน/ทบทวน/เชื่อมโยง สรุปประเด็นให้ตรงกับความหมายที่แท้จริงของสมาชิกในกลุ่ม ใช้ศิลปะในการจัดการอภิปรายที่ยืดเยื้อเกินความจำเป็น/นอกประเด็น /อาจกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งในทางเสียหาย

9. สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีความสนุกสนานในการแสดงความคิดเห็น กระตุ้นให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกที่เข้าประชุม

10. สร้างความชัดเจนในข้อความของสมาชิกบางคนที่เขียนหรือพูดแล้วไม่สื่อความหมายตามประเด็น ต้องซักถาม ให้เขียนหรืออธิบายเพิ่มเติม

11. ต้องสามารถยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกำหนดเวลาและกระบวนการได้ตามความจำเป็น ซึ่งจะทำให้กระบวนการราบรื่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

12. ไม่มีหน้าที่บอกหรือสอนว่า ชุมชนมีปัญหาอะไร จะแก้ไขอย่างไร อนาคตควรเป็นอย่างไร แต่มีหน้าที่ในการกระตุ้น อธิบาย แม้กระทั่งการยกตัวอย่างเพื่อให้สมาชิกมองเห็นภาพหรือได้ข้อมูลประกอบการทำกิจกรรมได้ และยังมีหน้าที่ช่วยสรุปใจความ กรณีสมาชิกกลุ่มมีปัญหาที่บอกได้แต่สรุปเป็นใจความที่เหมาะสมไม่ได้

13. ต้องคำนึงเสมอว่า กระบวนการประชุมปฏิบัติการ/การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการลงมือกระทำเพื่ออนาคตที่ดีกว่า การมีกิจกรรมลงมือทำต่อเนื่องจากการประชุมต่างหากที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

14. ประสานงานให้สมาชิกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้กลุ่มสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจและปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติพงศ์ (2547) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้า ตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” การศึกษาพบว่า ระดับการศึกษา ผลตอบแทนที่ได้รับ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม และระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กาญจนา (2534) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดลำพูนที่ได้รับรางวัลดีเด่น” พบว่า แม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มในด้านสละแรงงานมากที่สุด รองลงมามีส่วนร่วมโดยเข้าร่วมประชุมร่วมติดตามประเมินผลและร่วมแสดงความคิดเห็นน้อยที่สุด

บุญเลิศ (2538) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จระดับต่างๆของจังหวัดปราจีนบุรี” พบว่า

1.ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 3 ระดับไม่มีความแตกต่างกันทางด้านรายได้การเกษตรและพื้นที่ทำกินของครอบครัว

2.ปัจจัยด้านการสื่อสาร สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 3 ระดับ มีความแตกต่างกันทางด้านความถี่ในการติดต่อพบปะกับเจ้าหน้าที่ ทางด้านความถี่ในการเข้าเมือง และทางด้านการประกอบการฝึกอบรม

3.ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและอื่นๆ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 3 ระดับ มีความแตกต่างกัน ทางด้านความรู้ในวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของกลุ่ม ทางด้านความเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ ทางด้านความคาดหวังที่จะได้รับความรู้และผลประโยชน์จากการเป็นสมาชิก

พรหมพันธุ์ (2543) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประสบความสำเร็จในระดับปานกลางในเรื่องของความรู้ในการบริหาร ความรู้เกี่ยวกับการจัดการและการดำเนินธุรกิจ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และความพึงพอใจในผลตอบแทนจากกลุ่มแม่บ้านอยู่ในเกณฑ์ปานกลางเช่นกัน ส่วนปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ อายุและระดับการศึกษา ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและการดำรงตำแหน่งสังคม และปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้นอกภาคเกษตร รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการดำเนินธุรกิจส่วนรวมของกลุ่ม มีผลต่อระดับความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

พิสมัย (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน ตามกระทรวง

สาธารณสุข พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นเนื่องจากต้องการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาอาชีพสร้างกิจกรรมเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ ส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งให้คำแนะนำแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยร่วมกัน กำหนดแนวทางการดำเนินงานกลุ่มการแปรรูปให้ตรงกับปัญหาและความต้องการ กลุ่มแม่บ้าน เกษตรจะมีการประชุมจัดตั้งเลือกคณะกรรมการในการบริหาร คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย ตำแหน่งต่างๆ คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ เพื่อ ดำเนินงานการบริหาร โครงการและกิจกรรมต่างๆ ศักยภาพของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่าง เห็นได้ชัด โดยเฉพาะจำนวนสมาชิกที่มีส่วนร่วมในกลุ่มแปรรูป การถือหุ้นและการแบ่งส่วนของ เงินปันผลให้กับสมาชิก อีกทั้งขาดการทำบัญชีพื้นฐานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน

ของไข (2535) ศึกษาเรื่อง “บทบาทการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มปรากฏผลดังนี้

1. การประชุมประจำเดือน มีผู้เข้าร่วมประชุมน้อยที่สุด 10 ครั้ง/ปี มากที่สุด 12 ครั้ง/ปี
2. กิจกรรมส่วนบุคคล สมาชิกกลุ่มทั้งหมดทำกิจกรรมเกี่ยวกับพืชและเคหกิจเกษตรส่วน กิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ ร้อยละ 63.3
3. กิจกรรมรวมสมาชิกกลุ่มได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับพืช ร้อยละ 79.4 กิจกรรม เกี่ยวกับเคหกิจการเกษตรร้อยละ 63.9 และกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ ร้อยละ 26.7
4. กิจกรรมกลุ่มย่อย สมาชิกกลุ่มกิจกรรมด้านเคหกิจ ร้อยละ 58.3 กิจกรรมด้านพืชร้อยละ 45.6 และกิจกรรมด้านสัตว์ ร้อยละ 41.0
5. กิจกรรมพิเศษและสาธารณประโยชน์ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกคนได้ร่วมกันทำ กิจกรรม

รังสรรค์ และคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยภายในและภายนอกมีผลต่อการพัฒนาหรือความสำเร็จของธุรกิจ ชุมชน/เครือข่ายร่วมกัน ปัจจัยภายในที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน/เครือข่ายประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งที่สำคัญได้แก่ คณะกรรมการ คณะกรรมการของกรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้มี พฤติกรรมดี ซื่อสัตย์ เสียสละ มีความสามารถ และได้รับการยอมรับจากผู้นำและชาวบ้านในชุมชน นอกจากทรัพยากรมนุษย์แล้วเงินทุนก็เป็นปัจจัยภายในที่สำคัญเช่นกัน

ปัจจัยภายในที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง คือ ระบบการจัดการ ซึ่งพบว่า ระบบการจัดการของ ธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่สมบูรณ์นัก นอกเหนือจากกรรมการแล้วองค์ประกอบอื่นของการ

จัดการ ได้แก่ สมาชิกและพนักงานยังมีได้ทำงานอย่างที่จะควรจะเป็น และประเด็นที่น่าเป็นห่วง คือ การจัดการที่ดำเนินการอยู่ในธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบเท่าที่ควร

สำหรับปัจจัยภายนอก ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ ลักษณะพื้นฐานของชุมชน (พื้นฐานความคิดในการทำงานร่วมกัน ชื่อเสียงทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิม) องค์การสนับสนุน ซึ่งมีความหมายรวมถึงตั้งแต่ความสามารถของเจ้าหน้าที่ วิธีการในการส่งเสริม และรูปแบบและขนาดของการให้ความช่วยเหลือ นอกจากองค์การสนับสนุนแล้ว คู่ค้าก็ถือว่าเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน/เครือข่าย การศึกษาในประเด็นนี้ได้ข้อสรุปว่าการมีคู่ค้าที่ดีโดยเฉพาะคู่ค้ารายใหญ่ที่มีความต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างมาก

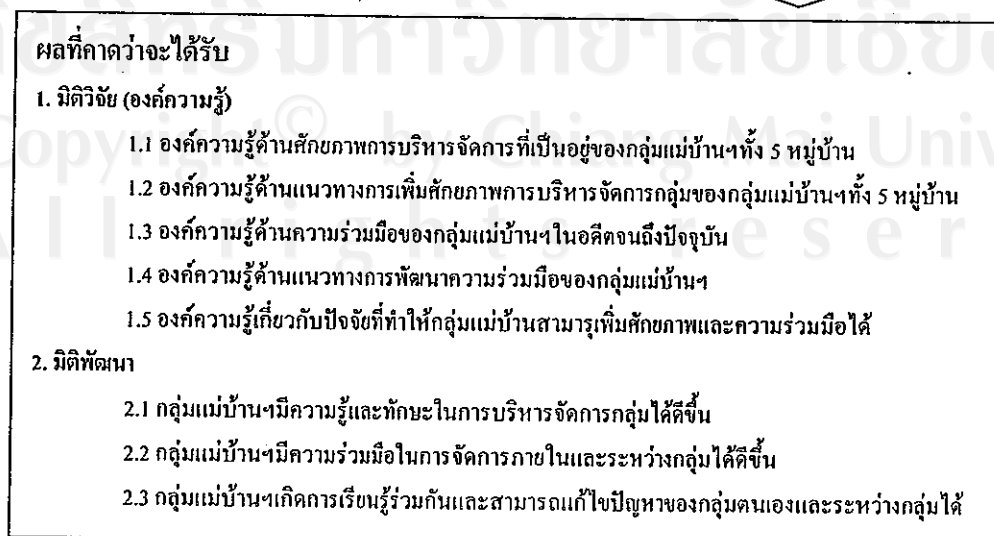
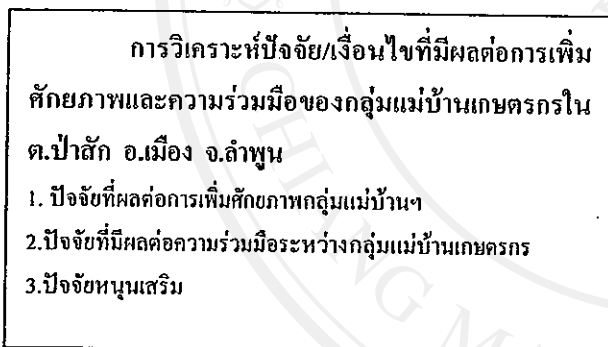
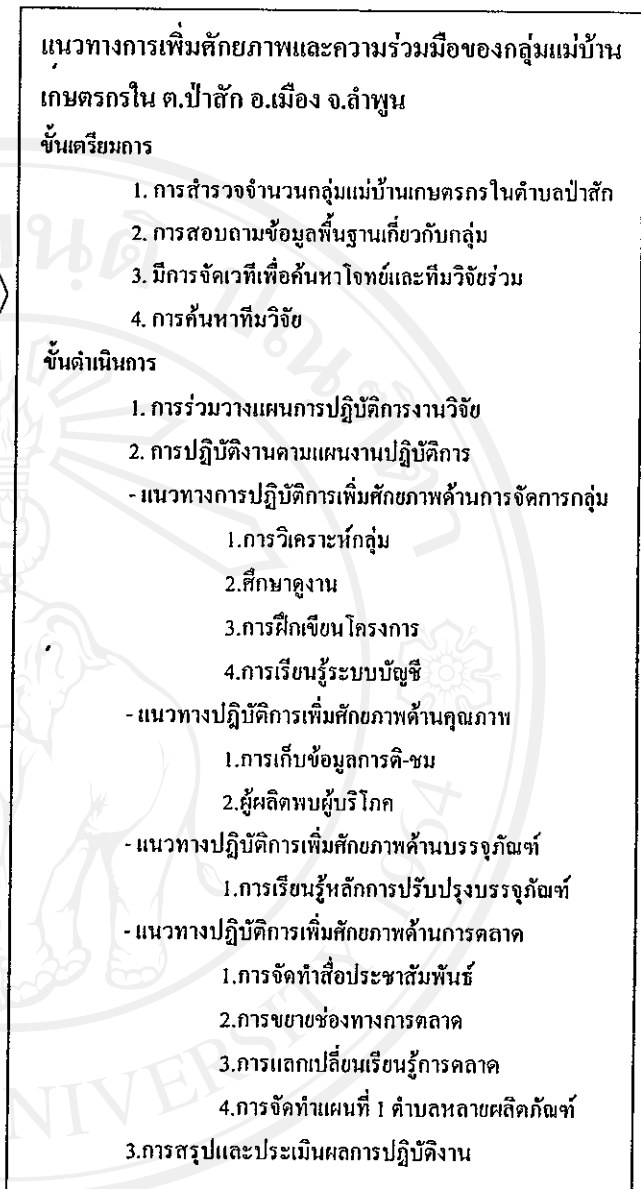
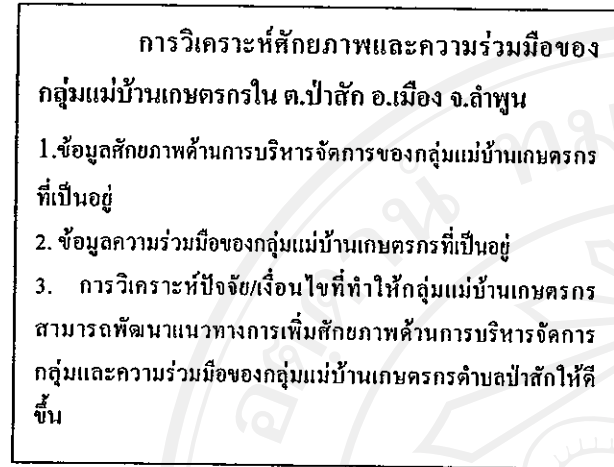
วิทยา (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ปัจจัยเกี่ยวกับตัวสมาชิก ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร

อาตุล (2539) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสมาชิกไม่เข้าร่วมกิจกรรมสูง แสดงให้เห็นว่าสมาชิกยังไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มโดยผลสะท้อนที่เห็นได้ชัดคือ

1. การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ในกิจกรรมที่จัดขึ้น
2. ความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรม
3. กิจกรรมที่จัดไม่เป็นที่สนใจของสมาชิกกลุ่ม

จากการทบทวนองค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้มาเป็นแนวทางในการออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยดังแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

การดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัย

1. กลุ่มพริกlaub หมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
2. กลุ่มข้าวสารและกลุ่มน้ำดื่ม หมู่ที่ 4 บ้านหลุก ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
3. กลุ่มพริกlaub หมู่ที่ 6 บ้านสันป่าสัก ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
4. กลุ่มพริกlaub หมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโก้ง ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน
5. กลุ่มทำขนมทองม้วน หมู่ที่ 18 บ้านใหม่จตุจักร ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- การจัดเวทีการประชุม
- การสัมภาษณ์

แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็น โครงการที่ผู้วิจัยต้องการหาแนวทางเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้นำมาปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มรวมถึงการให้ความร่วมมือระหว่างกลุ่ม จากการดำเนินการในระยะ 12 เดือนนั้น ผู้วิจัยและทีมวิจัยร่วมได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมการเริ่มต้นโครงการ

1.1 การสำรวจพื้นที่ ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

หลังจากการเลือกพื้นที่ตำบลป่าสักเป็นพื้นที่ในการดำเนินการ การลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษาลักษณะชุมชนและการศึกษาเส้นทางในชุมชน ในฐานะที่เป็นคนนอกพื้นที่ที่นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยเริ่มต้นการปฏิบัติงานจากการติดตามรุ่นพี่ซึ่งใช้พื้นที่เดียวกันในการดำเนินการ เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงาน รวมถึงสร้างความคุ้นเคยในพื้นที่ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้พบกับผู้นำหลายท่าน

1.2 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

หลังจากการลงพื้นที่ครั้งแรก ผู้วิจัยได้มีการวางแผนงานเกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลนำมาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงาน โดยการติดต่อประสานงานผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เพื่อขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจข้อมูลพื้นฐานกลุ่มผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน

ผลที่ได้

ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก ซึ่งประกอบด้วยจำนวนกลุ่มทั้งหมดในชุมชน ชื่อและสถานที่ติดต่อ

หลังจากได้ข้อมูลพื้นฐานบางส่วนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักแล้ว การเข้าไปในกลุ่มจริงจะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะลงพื้นที่เพื่อพบกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้วยตัวเอง ซึ่งข้อมูลที่ได้มานั้นประกอบด้วย 12 กลุ่มด้วยกัน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 4 เม.ย.50 - 25 เม.ย.50

วัตถุประสงค์

1. ทำความรู้จักกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

อุปกรณ์

1. เทปบันทึกเสียง
2. สมุดและปากกา

กระบวนการดำเนินการ

1. เริ่มจากการสุ่มพื้นที่ คือ ถามทางไปเรื่อยๆ เจอบ้านไหนก่อนก็เข้าไปคุย ไม่มีการนัดล่วงหน้า ใช้การเสียดวง แต่เลือกพื้นที่ที่ใกล้เคียงกัน

2. เมื่อเจอกลุ่มแล้วก็ทำการสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากการแนะนำตัวก่อนว่าเป็นใครมาจากไหน และมาเพื่ออะไร

3. ทำการสัมภาษณ์เพื่อซักถามข้อมูลที่ต้องการ

ผลที่ได้รับ

1. ได้รู้จักกับบุคคลที่ให้ข้อมูลกลุ่มอาชีพทั้ง 12 กลุ่ม
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย
 - ชื่อกลุ่มผลิตภัณฑ์
 - ประวัติการจัดตั้งกลุ่มโดยย่อ
 - โครงสร้างกลุ่ม

- สถานที่ติดต่อ

- ฯลฯ

3. ได้เรียนรู้กลุ่มบุคคลภายในชุมชน

1.3 การค้นหาโจทย์วิจัย/หาทีมวิจัยร่วม

หลังจากการเก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มอาชีพทั้งหมดในตำบลป่าสัก ผู้วิจัยก็ได้มีการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งการวางแผนในการค้นหาโจทย์วิจัยและทีมวิจัยร่วมนั้นก็เริ่มขึ้นโดยการจัดเวทีการประชุม เพื่อเป็นการทำความเข้าใจกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การค้นหาโจทย์วิจัย รวมถึงการหาทีมวิจัยร่วม โดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. การติดต่อประสานงานกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักเพื่อเข้าร่วมเวที (จดหมายเชิญ)

2. การติดต่อนัดหมายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 8 กลุ่ม ด้วยตัวเองเพื่อเข้าร่วมเวที
วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำความรู้จักกัน
2. เพื่อค้นหาประเด็นในพื้นที่
3. เพื่อค้นหาทีมร่วมทำงานวิจัย

เวทีค้นหาโจทย์วิจัยถือเป็นเวทีแรกของการเริ่มต้นการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หลังจากที่เคยลงไปคุยเป็นรายกลุ่มเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานมาบ้างแล้ว การประชุมครั้งนี้จึงเป็นการย้่าถึงปัญหาที่แต่ละกลุ่มต้องการจะแก้ไข

สถานที่ วันที่ 10 พฤษภาคม 2550 ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก เวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมเวที

1. ชุคนักศึกษา ป.โท (รศ.สุกศักดิ์ ลิ้มปิติ)
2. รศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ
3. ผู้วิจัย น.ส.เสาวดี ศรีฟ้า นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จาก 5 หมู่บ้าน ได้แก่

- กลุ่มพริกلاب, หมูหวาน บ้านสันตะยอม จำนวน 3 คน
- กลุ่มข้าวสาร, น้ำดื่ม R.O บ้านหลุก จำนวน 7 คน
- กลุ่มพริกلاب บ้านสันป่าสัก จำนวน 5 คน
- กลุ่มพริกلاب, น้ำดื่ม R.O บ้านห้วยม้าโค้ง จำนวน 2 คน
- กลุ่มทำขนมทองม้วน บ้านใหม่จตุจักร จำนวน 2 คน

5. เจ้าหน้าที่จาก อบต. จำนวน 1 คน

กระบวนการดำเนินงาน

1. แนะนำทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมประชุม
 2. เล่าความเป็นมาของการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับชุมชนศึกษาปริญญาโท
 3. เล่าความเป็นมาของที่มาของทุนในการวิจัย
 4. เปิดประเด็นการประชุมและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิด ตลอดจนการให้ข้อมูลแก่นักศึกษา
 5. สรุปผลการประชุมและการประชาสัมพันธ์ต่อสมาชิกภายในกลุ่มทุกกลุ่ม
- เครื่องมือที่ใช้**

1. ใช้การพูดคุยบอกเล่า
2. เครื่องอัดเสียง
3. กล้องถ่ายรูป
4. กระดาษฟรุ๊ฟ, ดินสอสี
5. สมุดจดบันทึก

ผลที่ได้

1. สมาชิกแต่ละกลุ่มได้สะท้อนเกี่ยวกับปัญหาของตัวเอง
2. นักวิจัยได้กล่าวถึงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
3. สมาชิกผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

หลังจากการจัดเวทีการประชุม นักวิจัยก็ได้ทำการติดตามผลด้วยการลงไปพูดคุยกับตัวกลุ่มเพื่ออธิบายให้กลุ่มเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยและเลือกทีมจากความสมัครใจซึ่งเป็นการค้นหาทีมวิจัยร่วมที่แท้จริง โดยเว้นช่วงให้กับทางกลุ่มได้มีเวลาปรึกษาหารือกัน หลังจากนั้นก็ได้ติดต่อเพื่อถามความสมัครใจ ซึ่งก็ได้ทีมวิจัยร่วม จำนวน 5 กลุ่ม ด้วยกัน คือ

1. กลุ่มพริกلاب้านสันละยอม
2. กลุ่มข้าวสารบ้านหลุก
3. กลุ่มพริกلاب้านสันป่าสัก
4. กลุ่มพริกلاب้านห้วยม้าโค้ง
5. กลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร

2. การศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1 การทบทวนบริบทกลุ่ม

หลังจากที่มีการวางแผนปฏิบัติการร่วมกันแล้ว นักวิจัยก็ได้ทำการรวบรวมข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับทีมวิจัยร่วมเพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาชุมชน ซึ่งก็มีเกิดเป็นเวทีครั้งต่อมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ค้นหาจุดดี รวบรวมปัญหา โดยใช้เครื่องมือ SWOT
2. เพื่อกำหนดแนวทางเก็บข้อมูลเชิงลึก

สถานที่ ศาลาเอนกประสงค์บ้านหลุก วันที่ 19 ก.ค.50 เวลา 9.00 น.

กระบวนการดำเนินงาน

1. ติดต่อประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักเพื่อเข้าร่วมเวที
2. ติดต่อนัดหมายทีมวิจัยร่วมด้วยการส่งจดหมายเชิญไปยังประธานกลุ่มและให้ประธานกลุ่มเป็นคนดำเนินการประสานงานกับสมาชิกกลุ่มเอง

จากการจัดเวทีที่ผ่านมาทำให้มีกลุ่มใหม่เข้าร่วมเรียนรู้ได้จากการบอกผ่านของผู้นำชุมชน ซึ่งในการจัดการประชุมแต่ละครั้งจะให้การแลกเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าของสถานที่และมีการร่วมรับประทานอาหารกลางวันด้วยกัน โดยกลุ่มแม่บ้านจะเป็นคนจัดการกันเอง

ผู้ร่วมเวที

1. หมู่ 1 บ้านสันคะยอม	7. หมู่ 15 บ้านน้ำบ่อเหลือง
2. หมู่ 3 บ้านป่าตึงงาม	8. หมู่ 18 บ้านใหม่จตุจักร
3. หมู่ 4 บ้านแม่สารบ้านหลุก	9. รศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ
4. หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก	10. พี่เลี้ยง node
5. หมู่ 7 บ้านน้ำพุ	11. คณะนักวิจัย
6. หมู่ 10 บ้านหนองหลุม	

เวทีนี้เป็นกิจกรรมแรกของการเริ่มต้นในแผนปฏิบัติงานของการวิจัย คือการทบทวนตัวเองโดยใช้เครื่องมือ SWOT ช่วยในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านซึ่งประกอบด้วย จุดเด่น จุดด้อย ปัญหาอุปสรรค เพื่อหาแนวทางร่วมในการพัฒนากลุ่ม และกำหนดแนวทางในการเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกลุ่ม โดยมีทั้งสมาชิกเก่าและกลุ่มสมาชิกใหม่ที่มาร่วมกันแลกเปลี่ยนด้วยกัน

เครื่องมือที่ใช้

ใช้การแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่ม เขียน SWOT ของตนเองและส่งตัวแทนมานำเสนอ และเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน รวมถึงการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดโดยแยกเป็นแต่ละประเภท เช่น

1. จุดเด่น / จุดด้อย
2. โอกาสการสนับสนุน
3. การบริหารจัดการกลุ่ม
4. สิ่งที่ยากปรับปรุง

มารวมไว้ด้วยกันเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ผลที่ได้

1. ทีมวิจัยร่วมสามารถที่จะวิเคราะห์และประเมินกลุ่มของตนเองได้
2. ทีมวิจัยร่วมได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. ทีมวิจัยร่วมสามารถสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มของตนเองได้
4. ทีมวิจัยกล้าแสดงออกมากขึ้นทั้งในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นและการนำเสนอ

ข้อมูล

2.2 การจัดเวทีสัญจรรายกลุ่ม

การจัดเวทีสัญจรรายกลุ่มเป็นการติดตามผลถึงการประชาสัมพันธ์ภายในกลุ่มว่าในการประชุมแต่ละครั้งกลุ่มมีการนำมาขยายความต่อกับสมาชิกกลุ่มต่อหรือไม่และเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลกลุ่มโดยละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้าง ประวัติและระบบการจัดการต่างๆ

ผู้วิจัยใช้การติดต่อประสานงานกับทางกลุ่มโดยวิธีโทรศัพท์เพื่อบันทึกหมายวันและเวลาโดยให้ทางผู้นำกลุ่มประสานงานกับสมาชิกกลุ่มเอง ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์การจัดการเบื้องต้นและศักยภาพของกลุ่มได้ชัดเจน โดยเริ่มจากการนัดหมายที่ละกลุ่ม

1.กลุ่มพริกلاب้านสันคะยอม โดยติดต่อประสานงานผ่านประธานกลุ่มคือ นางจินดา กิตติศักดิ์ และนัดในวันอังคารที่ 6 พ.ย. 50 ที่ บ้านนางบาลทอง ใจดีง ซึ่งก็มีสมาชิกร่วมการพูดคุยกันจำนวน 7-8 คน

2.กลุ่มพริกلاب้านสันป่าสัก โดยติดต่อประสานงานผ่านรองประธานกลุ่มคือ นางบรรทม-ศรีมา และนัดในวันอังคารที่ 6 พ.ย.50 ซึ่งก็มีสมาชิกร่วมพูดคุยกัน 3 คน

3. หานแนวทางเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.1. การวางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน

หลังจากที่ได้ทีมวิจัยร่วม งานสำคัญที่ขาดไม่ได้คือการวางแผนงานร่วมกันซึ่งก็มีการติดต่อประสานไปกับทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้ง 5 กลุ่มด้วยการส่งจดหมายเชิญ การจัดเวทีครั้งนี้จะทำให้กลุ่มแม่บ้านคุ้นเคยกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้นและเป็นการฝึกกระบวนการต่างๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มในฐานะทีมวิจัย
2. เพื่อร่วมวางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน

สถานที่ วันที่ 24 มิถุนายน 2550 ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านห้วยม้าไก่อ้ง เวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมเวที

1. แม่บ้านเกษตรกร ม.1 บ้านสันคะยอม
2. แม่บ้านเกษตรกร ม.4 บ้านหลุก
3. แม่บ้านเกษตรกร ม.6 บ้านสันป่าสัก
4. แม่บ้านเกษตรกร ม.8 บ้านห้วยม้าไก่อ้ง
5. แม่บ้านเกษตรกร ม.16 บ้านทรายทอง
6. แม่บ้านเกษตรกร ม.18 บ้านใหม่จตุจักร
7. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยม้าไก่อ้ง

กระบวนการดำเนินงาน

1. ผู้ใหญ่บ้านกล่าวเปิดการประชุม
2. การเล่าย้อนความเดิมจากเวทีครั้งที่แล้ว
3. การกล่าวถึงความเป็นมาของการจัดเวทีในครั้งนี้
4. เปิดประเด็นการประชุมและเปิด โอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
5. สรุปผลการประชุม

เครื่องมือที่ใช้

- ใช้กระดาษความคาดหวังเพื่อตรวจสอบความต้องการของสมาชิก
- ใช้การลงคะแนนเสียงเพื่อตรวจสอบลำดับความสำคัญและความต้องการ

โดยเริ่มจากการเปิดประเด็นให้ทีมวิจัยได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ว่าต้องการอะไรและอยากจะทำอะไรปรับปรุงอะไรเป็นครั้งแรกเกี่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์

ผลที่ได้

1. ทีมวิจัยได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ต้องการ
2. ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน
3. ทีมวิจัยได้แผนปฏิบัติการซึ่งมาจากความต้องการของทีมเองเป็นคนกำหนด

3.2 การวางแผนสร้างตัวชี้วัด

เพื่อให้ทีมวิจัยร่วมเข้าใจงานวิจัยเพื่อชุมชนมากขึ้นการร่วมวางแผนสร้างตัวชี้วัดจึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่จะทำให้ทีมวิจัยร่วมเข้าใจ จึงเกิดเป็นเวทีการสร้างตัวชี้วัดในการปฏิบัติงาน ซึ่งนักวิจัยได้ประสานงานกับทีมวิจัยร่วมและฝากการประชาสัมพันธ์ต่อกับกลุ่มที่สนใจเข้าร่วมเรียนรู้วัตถุประสงค์

1. ร่วมวางแผนสร้างตัวชี้วัดต่อการปฏิบัติงาน
2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม

สถานที่ วันที่ 6 กันยายน 2550 ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านสันตะยอม เวลา 9.00 น.

ผู้เข้าร่วมเวที

1. แม่ก้านัน	6. กลุ่มแม่บ้าน ม.8
2. กลุ่มแม่บ้าน ม.1	7. กลุ่มแม่บ้าน ม.10
3. กลุ่มแม่บ้าน ม.3	8. กลุ่มแม่บ้าน ม.18
4. กลุ่มแม่บ้าน ม.4	9. พี่เลี้ยง node ศูนย์ประสานงาน
5. กลุ่มแม่บ้าน ม.6	10. นักวิจัย

เครื่องมือที่ใช้

ใช้การระดมความคิดในการกำหนดตัวชี้วัดในการปฏิบัติงาน โดยเปิดให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งก็มีการชี้แจงรายละเอียดก่อนเกี่ยวกับความหมายของการกำหนดตัวชี้วัด แต่ทีมวิจัยร่วมยังคงไม่เข้าใจในกระบวนการ

ผลที่ได้

1. การดำเนินเวทีไม่ประสบความสำเร็จ
2. ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพราะทีมไม่เข้าใจในกระบวนการ

การดำเนินเวที เริ่มจากมีการเตรียมวัตถุประสงค์ของงาน และดำเนินเวทีตามแผนที่วางไว้ แต่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากข้อมูลที่เตรียมคือการกำหนดตัวชี้วัดของงาน แต่ทีมวิจัยร่วมยังไม่เข้าใจใน ความหมายของตัวชี้วัด ผวนกับกระบวนการดำเนินเวทีและการสื่อสารยากเกินไป ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการ

บทเรียน

1. การสื่อสารที่เป็นวิชาการมากเกินไปจะทำให้ทีมวิจัยร่วมไม่เข้าใจ
2. การสื่อสารระหว่างผู้วิจัยกับทีมวิจัยร่วมยังไม่สอดคล้องกัน
3. การที่เวทีไม่ประสบความสำเร็จทำให้มีการปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการใหม่อย่างกะทันหัน

หลังจากที่ต้องปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการใหม่ซึ่งเป็นสิ่งที่ทีมวิจัยต้องการและสะท้อนออกมาทำให้ความร่วมมือในเวทีมีเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันกำหนดระยะเวลาการทำการกิจกรรม
2. เพื่อร่วมกันวางแผนการเก็บข้อมูลเชิงลึก
3. เพื่อกำหนดกิจกรรมในครั้งต่อไป

เครื่องมือที่ใช้

ใช้การลงคะแนนเสียงความต้องการจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรว่าต้องการจะปฏิบัติกิจกรรมไหนก่อนเป็นอันดับแรกเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนากลุ่ม

ผลที่ได้

1. กลุ่มได้มีการวางแผนร่วมกันในการจัดทำกิจกรรม
2. กลุ่มได้แสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ต้องการ
3. ได้ความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มในการที่จะทำงานร่วมกัน
4. กลุ่มได้กิจกรรมที่จะปฏิบัติร่วมกันในครั้งต่อไป

3.3 การจัดเวที การออกแบบบรรจุกัณฑ์

การจัดเวทีการออกแบบและพัฒนาบรรจุกัณฑ์เป็นเวทีที่เน้นให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุกัณฑ์ที่ถูกต้องเหมาะสมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ และเป็นอีกจุดหนึ่งที่จะทำให้ช่องทางการตลาดนั้นกว้างขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงบรรจุกัณฑ์และศึกษาการออกแบบบรรจุกัณฑ์ โดยวิทยากรผู้มีประสบการณ์ให้คำแนะนำ
 2. เพื่อทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 3. เพื่อศึกษาขั้นตอนของการเริ่มโครงการเริ่มใหม่ โดยมีเจ้าหน้าที่จาก อบต. ป่าสัก ให้คำแนะนำ
- สถานที่ ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก วันที่ 24 ตุลาคม 2550 เวลา 9.00-12.00 น.

ผู้เข้าร่วมเวที

1. นายพันธ์ทวี ปานแก้ว ปลัด อบต.ป่าสัก
2. เจ้าหน้าที่จาก อบต.ป่าสัก
3. อาจารย์ณรงค์เดช นทีพาศพิท
4. ผู้ช่วยงานอาจารย์
5. คณะทำงานผู้วิจัย
6. ตัวแทนสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ต.ป่าสัก ทั้ง 16 หมู่บ้าน

วิธีการดำเนินงาน

1. การนัดหมายวันทำกิจกรรมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. การติดต่อวิทยากร จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

กระบวนการดำเนินงาน

1. การแนะนำตัวเพื่อทำความรู้จักกัน
2. นักวิจัยบอกถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเวที
3. ปลัด อบต.ป่าสัก กล่าวเปิดงาน
4. เปิดประเด็นการเสวนาในเรื่องของการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับสินค้าและตลาด โดยมี อาจารย์ณรงค์เดช นทีพาศพิท ผู้ทรงคุณวุฒิจาก สาขาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เป็นวิทยากรให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องของบรรจุภัณฑ์และรูปแบบต่างๆที่เหมาะสม
5. ประเด็นพูดคุยถึงเรื่องของสมาชิกใหม่ที่ต้องการจัดตั้งกลุ่ม ควรเริ่มอย่างไร ในเรื่องของ การเขียนโครงการและการขอทุนสนับสนุน โดยมีเจ้าหน้าที่จาก อบต.ป่าสัก นายสุชีวิน ชุ่มอุ่น เป็นคนชี้แจงรายละเอียด
6. การสรุปผลการประชุม

เครื่องมือที่ใช้

1. ใช้การเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในเรื่องของการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ ด้วยการแบ่งกลุ่ม เป็น 2 กลุ่มใหญ่ เพื่อแยกระหว่าง สมาชิกเก่า และสมาชิกใหม่ โดยให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การระดมความคิดในสิ่งที่ต้องการ และปรับปรุง โดยการแนะนำแบบตัวต่อตัว

2. ใช้การประเมินด้วยการให้สมาชิกทุกคนเขียนความรู้สึกที่ได้มาร่วมในเวที

ผลที่ได้

1. พบว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่พอใจในกิจกรรมเพราะทำให้ได้รับความรู้และวิธีการต่างๆที่ทำให้เพิ่มแนวคิดในการนำไปพัฒนากลุ่มได้มากขึ้น
2. บางกลุ่มเริ่มมีแนวทางหรือแนวคิดที่จะปรับปรุงกลุ่มของตัวเองให้ดีที่สุด

3. การชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ อบต. ในเรื่องของการเริ่มโครงการใหม่ ก็ทำให้กลุ่มเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

3.4 การประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์

จากแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาการตลาด ผสมกับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักได้กำหนดให้มีการจัดงานเปิดตัว “ศูนย์แสดงผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นตำบลป่าสัก” ขึ้น ในวันที่ 19 มกราคม 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

วัตถุประสงค์

1. เป็นการช่วยเหลือให้เกษตรกรมีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน
2. เป็นการเปิดโอกาสในการขยายตลาดและการประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน

ดังนั้นเป็นโอกาสดีที่จะได้ดำเนินการในเรื่องของการพัฒนาการตลาดด้านการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อไม่ให้เป็นการทำงานที่ซับซ้อนจึงได้มีการวางแผนร่วมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก โดยมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในส่วนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ความร่วมมือและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่างๆ ในการดำเนินงาน

ซึ่งรูปแบบของการประชาสัมพันธ์กลุ่มนั้น มีดังนี้

1. การถ่ายทำ VCD เกี่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อใช้เปิดภายในงาน
2. การจัดบอร์ดนิทรรศการเกี่ยวกับกลุ่มต่างๆ
3. การทำแผ่นพับของแต่ละกลุ่มเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์

วิธีการดำเนินงาน

- การทำความเข้าใจเป็นรายกลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบของการประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องของรูปแบบการถ่ายทำ เช่น รูปแบบของสื่อ ข้อจำกัดข้อมูล

- การดำเนินการปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้

กลุ่มที่เข้าร่วมการปฏิบัติการ

1. กลุ่มพริกตาบ้านสันคะยอม
2. กลุ่มหมูหวานบ้านสันคะยอม
3. กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านหลุก
4. กลุ่มพริกตาบ้านสันป่าสัก
5. กลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านสันคะยอม
6. กลุ่มหรงเท้าบ้านหนองท่า

7.กลุ่มรองเท้าบ้านหนองซิว

8.กลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร

เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการ

1.การถ่ายทำ VCD เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

-ผู้ดำเนินรายการ

-ผู้บรรยายเสียง

-ผู้เขียนบท,ผู้ตัดต่อ,ผู้ถ่ายทำ

-กล้องถ่ายวิดีโอ

2.การถ่ายรูปจัดบอร์ดนิทรรศการ

-กล้องถ่ายรูป

3.การทำแผ่นพับ

-เครื่องอัดเสียง

ผลที่ได้

1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรม วิถีชีวิต ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์กลุ่ม ซึ่งการใช้สื่อแบบนี้ส่งผลทำให้ผลตอบรับดีมาก กลุ่มเกษตรกรรมมีความสนใจมากขึ้นทั้งกลุ่มเป้าหมายเองและกลุ่มอื่นนอกเป้าหมาย

2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมีแผ่นพับและบอร์ดเป็นของกลุ่มไว้ประชาสัมพันธ์

3. กลุ่มบ้านเกษตรกรรมได้เรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆมากขึ้น

4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมองเห็นช่องทางในการขยายตลาดให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ของตัวเองมากขึ้น

5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมเล็งเห็นถึงความสำคัญของหน่วยงานภายในชุมชนและกล้าที่จะขอความช่วยเหลือและคำแนะนำมากขึ้น

3.5 การสรุปและประเมินผลการจัดงานเปิดศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปผลการจัดงานเปิดศูนย์แสดงสินค้า เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2551 เกี่ยวกับความคิดเห็นในหลายๆด้าน เช่น ข้อดี ข้อเสียและข้อเสนอแนะ

สถานที่

วันจันทร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านสันป่าสัก เวลา 9.00-13.00 น.

ผู้เข้าร่วมเวที

1. กลุ่มแม่บ้าน ม.1
2. กลุ่มแม่บ้าน ม.4
3. กลุ่มแม่บ้าน ม.6
4. กลุ่มแม่บ้าน ม.18
5. พี่เลี้ยง node ศูนย์ประสานงาน

กระบวนการดำเนินงาน

1. การแนะนำตัวเพื่อทำความรู้จักกัน โดยการให้แนะนำกันข้างๆ
2. นักวิจัยบอกถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเวที
3. การดำเนินเวทีประชุมด้วยการชวนคุยในกลุ่มใหญ่
4. การสรุปการประชุม

ผลที่ได้รับ

สืบเนื่องจากในวันที่ 19 มกราคม 2551 ที่ผ่านมามีการจัดงานเปิดตัวศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในตำบลป่าสักและเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ภายใต้การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก หลังจากเสร็จงานแล้วนักวิจัยและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงได้มีการสรุปผลการจัดงาน ซึ่งได้ผลดังนี้

ตารางที่ 2 การประเมินผลการจัดกิจกรรมเปิดตัวศูนย์แสดงสินค้า

ข้อดีของงาน	ข้อเสียของงาน	ข้อเสนอแนะ
1. ได้รับการยอมรับและชื่นชมจากหน่วยงานและถือเป็นโอกาสดีที่มีการจัดงานขึ้นหน่วยงานเองก็มองเห็นช่องทางขยายโอกาสได้มากขึ้น	1. แม่บ้านเกษตรกรยังไม่ได้รับการไว้เนื้อเชื่อใจเท่าที่ควรและมีบทบาทน้อย	1. อยากมีการจัดงานที่เป็นของแม่บ้านโดยเฉพาะ และมีการจำหน่ายได้เต็มที่ตลอดทั้งตอนเช้าและบ่ายรวมถึงมีหมู่บ้านเข้าร่วมทุกหมู่บ้าน
2. ได้มีการจัดโชว์ผลิตภัณฑ์และจำหน่ายสินค้าต่างๆของหลากหลายหมู่บ้าน	2. การประสานงานยังไม่ถ่วงถึงและการกระจายงานมีน้อย	2. หากมีงานอยากให้แม่บ้านได้มีส่วนในการจัดการเองทั้งหมดโดยมีหน่วยงานคอยสนับสนุน
3. มีแขกเรื่องและผู้มาอุดหนุนจากหลายตำบล	3. ในวันงานมีการจัดงานสองงาน จึงทำให้เวลาตรงกัน	3. ถ้ามีโอกาสจัดงานอยากจัดงานเป็นบรรยากาศพื้นเมือง เช่น กาดมั่ว คราวเลง

4. ได้รับความสนุกเพราะหมู่บ้านไม่ ค่อยมีงานเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านฯ	4. บรรยายภาสในงานตอนเย็น ไม่สะดวก เรื่องของไฟฟ้าเพราะมีไฟน้อยทำให้มืด	
--	--	--

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์แสดงสินค้า

1. ปัจจุบันของภายในศูนย์ขายได้ไม่ค่อยดีนัก
2. คนผ่านไปผ่านมามีคิดว่าศูนย์ปิดเพราะประตูไม่ค่อยเปิด
3. อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ศูนย์ให้ขายผลิตภัณฑ์ได้ดีขึ้นมีจุดเด่น

3.6 เวที การฝึกเขียนโครงการเริ่มใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบของโครงการที่ต้องการ
2. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ฝึกการเขียนโครงการ(แผนงาน)

สถานที่

วันพฤหัสบดีที่ 21 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านสันป่าสัก เวลา 9.00-13.00 น.

ผู้เข้าร่วมเวที

1. แม่บ้านเกษตรกร หมู่ 1 บ้านสันคะยอม
2. แม่บ้านเกษตรกร หมู่ 4 บ้านหลุก
3. แม่บ้านเกษตรกร หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก
4. แม่บ้านเกษตรกร หมู่ 12 บ้านหนองสันหลวง
5. แม่บ้านเกษตรกร หมู่ 15 บ้านน้ำป่อเหลือง
6. แม่บ้านเกษตรกร หมู่ 18 บ้านใหม่จตุจักร
7. พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงาน
8. นักวิจัย

วิธีการดำเนินงาน

1. การเรียนรู้ข้อมูลที่ต้องการเกี่ยวกับหลักการ องค์ประกอบและรูปแบบของการเขียนโครงการ
2. ให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฝึกเขียนโครงการเป็นกลุ่มย่อย
3. การนำเสนอโครงการของแต่ละกลุ่ม
4. แนะนำและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพิ่มเติม
5. การเช็กความรู้สึกในการร่วมเวที

เครื่องมือที่ใช้

1. ใช้การแบ่งกลุ่มในการฝึกเขียนโครงการเพื่อให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น
 2. มีการออกมานำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มเพื่อฝึกการแสดงออก
 3. ใช้กระดาษความรู้สึกเพื่อให้แม่บ้านได้แสดงความรู้สึกที่ได้ร่วมงาน
- ผลที่ได้

จากการจัดเวทีในหลายๆครั้งและการเร่งรัดจากหน่วยงานท้องถิ่นให้แม่บ้านเกษตรกรทุกหมู่บ้านจัดส่งโครงการรายหมู่บ้าน ทำให้มีเสียงสะท้อนจากกลุ่มแม่บ้านว่าบางกลุ่มไม่เคยเขียนและไม่มีความรู้ในการเขียนโครงการจึงเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้แม่บ้านยังไม่มีโครงการและจากการหารือกับกลุ่มแม่บ้านเพื่อที่จะแก้ปัญหาในส่วนนี้จึงเกิดเป็นเวทีการฝึกเขียนโครงการเพื่อฝึกทักษะในการเขียนและเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

องค์ประกอบของโครงการ

1. ชื่อโครงการ ให้ระบุชื่อโครงการตามความเหมาะสม มีความหมายชัดเจนและเรียกเหมือนเดิมทุกครั้งจนกว่าโครงการจะแล้วเสร็จ
2. เจ้าของโครงการ หรือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานใดเป็นเจ้าของหรือรับผิดชอบโครงการ โครงการย่อยๆ บางโครงการระบุเป็นชื่อบุคคลผู้รับผิดชอบเป็นรายโครงการได้
3. หลักการและเหตุผล ใช้ชี้แจงรายละเอียดของปัญหาและความจำเป็นที่เกิดขึ้นที่จะต้องแก้ไข ตลอดจนชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินงานตามโครงการ
4. วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า การดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้อะไรเกิดขึ้นวัตถุประสงค์ที่ควรระบุไว้ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ปฏิบัติได้และวัดและประเมินผลได้ การทำโครงการหนึ่งๆ อาจจะมีวัตถุประสงค์มากกว่า 1 ข้อได้ แต่ทั้งนี้การเขียนวัตถุประสงค์ไว้มากๆ อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติมองไม่ชัดเจน และอาจจะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ไม่ได้ ดังนั้นจึงนิยมเขียนวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน-ปฏิบัติได้-วัดได้ เพียง 1-3 ข้อ
5. เป้าหมาย ระบุว่า จะดำเนินการสิ่งใด โดยพยายามแสดงให้ปรากฏเป็นรูปตัวเลขหรือจำนวนที่จะทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด การระบุเป้าหมาย ระบุเป็นประเภทลักษณะและปริมาณ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสามารถในการทำงานของผู้รับผิดชอบโครงการ
6. วิธีดำเนินการ หรือกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงาน คืองานหรือภารกิจซึ่งจะต้องปฏิบัติในการดำเนินโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในระยะการเตรียมโครงการจะรวบรวมกิจกรรมทุกอย่างไว้แล้วนำมาจัดลำดับว่าควรจะทำสิ่งใดก่อน-หลัง หรือพร้อมๆ กัน แล้วเขียนไว้ตามลำดับ จนถึงขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

7. ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ คือการระบุระยะเวลาดังแต่เริ่มต้นโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ ปัจจุบันนิยมระบุ วัน-เดือน-ปี ที่เริ่มต้นและเสร็จสิ้น การระบุจำนวน ความยาวของโครงการเช่น 6 เดือน 1 ปี โดยไม่ระบุเวลาเริ่มต้น-สิ้นสุดเป็นการกำหนดระยะเวลาที่ไม่สมบูรณ์

8. งบประมาณ เป็นประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโครงการ ซึ่งควรจำแนกรายการค่าใช้จ่าย

9. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อโครงการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จะเกิดผลอย่างไรบ้างใครเป็นผู้ได้รับเรื่องนี้สามารถเขียนทั้งผลประโยชน์โดยตรงและผลประโยชน์ในด้านผลกระทบของโครงการด้วยได้

10. การประเมินผล บอกแนวทางว่าการติดตามประเมินผลควรทำอย่างไรในระยะเวลาใด และใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งผลของการประเมินสามารถนำมาพิจารณาประกอบการดำเนินการ เตรียมโครงการที่คล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องในเวลาต่อไป

องค์ประกอบของโครงการ(แบบง่าย)

1. ชื่อโครงการ	→	โครงการอะไร
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ	→	ใครทำ
3. หลักการและเหตุผล	→	ทำไมต้องทำ
4. วัตถุประสงค์	→	ทำเพื่ออะไร
5. เป้าหมาย	→	ทำในปริมาณเท่าใด
6. วิธีดำเนินการ	→	ทำอย่างไร
7. สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลา	} →	ทำที่ไหน / นานเท่าใด
8. งบประมาณ	→	ใช้ทรัพยากรอะไร เท่าไร
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	→	เกิดอะไรขึ้นเมื่อสิ้นโครงการ
10. การประเมินผล	→	ทำได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่

เลขหมู่.....

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการเขียนโครงการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันหลวง

องค์ประกอบการเขียน	การปฏิบัติงาน
1.ชื่อโครงการ	โครงการจัดตั้งกลุ่มเย็บหมวก
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ	นางนิพนธ์ วงศ์ปัญญา
3.หลักการและเหตุผล	เนื่องจากแม่บ้านไม่มีการรวมตัวกัน แต่มีฝีมือในการเย็บหมวก ทำบ้านใครบ้านมัน เพื่อให้แม่บ้านได้รวมตัวกัน และสร้างรายได้เสริม
4.วัตถุประสงค์	- เพื่อให้แม่บ้านมีการรวมกลุ่มกัน - เพื่อสร้างรายได้เสริม - มีความสามัคคีในกลุ่ม
5.เป้าหมาย	สามารถเพิ่มสมาชิกได้มากกว่า 2 คน
6.วิธีดำเนินการ	- มีการทำความเข้าใจ - ชักชวนเข้ากลุ่ม
7. สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลา	บ้านนางนิพนธ์ วงศ์ปัญญา
8.งบประมาณ	- ค่าอุปกรณ์ - วัสดุคิบ - การประชุม เป็นเงิน 20,000 บาท
9.ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- มีการจัดตั้งกลุ่ม - เพิ่มจำนวนการผลิต - กลุ่มมีความสามัคคี - มีรายได้เสริม
10.การประเมินผล	-

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการเขียนโครงการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำบ่อเหลือง

หัวข้อกิจกรรม	การปฏิบัติงาน
1.ชื่อโครงการ	โครงการจัดตั้งกลุ่มชนบททองม้วน
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ	นางมานะ หน่อคำศักดิ์
3.หลักการและเหตุผล	ปัจจุบันเศรษฐกิจไม่ดี ประชากรมีรายจ่ายมากขึ้นผนวกกับมีคนในหมู่บ้านเป็นจำนวนมากเพราะใกล้เครือข่ายพัฒนา ทางกลุ่มจึงอยากจะมีรายได้เสริมภายในครอบครัว
4.วัตถุประสงค์	- เพื่อให้กลุ่มมีรายได้เสริม - เพื่อให้กลุ่มมีความสามัคคีกัน - เพื่อให้กลุ่มไม่ว่างงาน
5.เป้าหมาย	พนักงานในเครือข่ายพัฒนาและคนในชุมชน
6.วิธีดำเนินการ	- จัดหาสมาชิกกลุ่ม - ทำความเข้าใจ / แบ่งหน้าที่กับกลุ่ม - ศึกษาข้อมูล และวิธีการทำที่ถูกต้อง - เริ่มปฏิบัติการ
7. สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลา	บ้านเลขที่ 148/4 ม. 15 ต.ป่าสัก
8.งบประมาณ	งบ 20,000 บาท - อุปกรณ์ - วัตถุดิบ
9.ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- กลุ่มมีรายได้เสริมมากขึ้น - กลุ่มมีความสามัคคี - กลุ่มมีงานทำ - มีตลาดที่ขยายไปไกลมากขึ้น
10.การประเมินผล	-

จากการจัดเวทีการฝึกเขียนโครงการครั้งนี้ถึงแม้ว่าบางกลุ่มจะยังเขียนโครงการไม่ได้แต่ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพราะแต่ละกลุ่มให้ความร่วมมือเต็มที่ พยายามที่จะเขียนและทำความเข้าใจให้มากที่สุด การเขียนโครงการให้เสร็จภายใน 1 ชั่วโมงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากสำหรับคนที่ไม่มี ความชำนาญในการเขียน แต่บางกลุ่มก็สามารถทำได้ เวทีนี้จึงถือว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีที่จะกระตุ้น

ให้กลุ่มแม่บ้านฯ มีทักษะมากขึ้นในกระบวนการด้านวิชาการและมองเห็นช่องทางของหน่วยงานที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาได้และที่สำคัญเวทีนี้ทำให้ทีมวิจัยมองเห็นศักยภาพของผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นคนที่คอยช่วยให้คำแนะนำแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและพลังของคนรุ่นใหม่ที่มีความพยายามและคอยกระตุ้นกลุ่มต่างๆ มีความกระตือรือร้น

3.7 กิจกรรมการศึกษาดูงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาดูงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จ
2. เพื่อศึกษากระบวนการทำงาน ปัญหาอุปสรรค และวิธีการดำเนินงาน ของกลุ่มผลิตภัณฑ์
3. เพื่อนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกลุ่ม
4. เพื่อเพิ่มความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

สถานที่ วันที่ 12 มีนาคม 2551 ณ หมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ. คอยสเก็ด จ. เชียงใหม่

วิธีการดำเนินงาน

1. วางแผนการศึกษาดูงาน
2. แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงาน
3. การศึกษาดูงานกลุ่มกระเทียมโทน กลุ่มน้ำสมุนไพร และบ้านเศรษฐกิจพอเพียง
4. การสรุปผลการดูงาน

เครื่องมือที่ใช้

1. การศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับปรุงกลุ่มและเพิ่มความร่วมมือรวมถึงการแลกเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมของต่างพื้นที่

2. ฝึกรูปแบบการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานเพื่อกระจายบทบาทและหน้าที่ของทีมวิจัย

3. ใช้การแบ่งกลุ่มเพื่อสะท้อนในสิ่งที่ได้รับได้เรียนรู้แล้วเล่าผ่านการเขียน mind mapping

4. การใช้โอกาสนำเสนอเพื่อฝึกการแสดงออก

5. การให้แต่ละคนสะท้อนในสิ่งที่ชอบและไม่ชอบในการไปศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับในการดำเนินงานของตัวเอง

การศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นหนึ่งในแผนปฏิบัติการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มีโอกาสได้ไปดูกลุ่มอาชีพอื่นที่ประสบความสำเร็จในต่างพื้นที่เพื่อที่จะได้ศึกษาถึงกระบวนการ/วิธีการในการทำงานและเทคนิคต่างๆ แล้วนำมาเป็นแนวทางปรับปรุงกับกลุ่มของ

ตัวเองจึงเกิดเป็นกิจกรรมที่กลุ่มได้มีโอกาสไปดูงานที่หมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด ในวันที่ 12 มีนาคม 2551 ซึ่งประกอบด้วย

1. กลุ่มเกษตรกรบ้านป่าไผ่(กระเทียมโทน) โดยมี นายทองสุข ธาดูอินจันทร์ นายก อบต. บ้านป่าไผ่ เป็นประธานกลุ่ม
2. กลุ่มสมุนไพรผาง โดยมี นางดาวเรือง ธาดูอินจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าไผ่ เป็นประธานกลุ่ม
3. บ้านเศรษฐกิจพอเพียง(ผสมผสาน)ของ นายสุรัชย์ มรกตวิจิตรการ(เขียวแดง)

การวางแผนการดูงาน

ในการวางแผนการดูงานเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้คือ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระบบการจัดการ ระบบการผลิต การตลาด รวมถึงเทคนิคต่างๆเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรบ้านป่าไผ่ จึงใช้การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบในหัวข้อต่างๆเพื่อเป็นการกระจายคำถามและได้ร่วมเรียนรู้ด้วยกันอย่างทั่วถึง ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มดังนี้

- 1.ระบบการจัดการ เช่น การบริหารกลุ่ม โครงสร้างกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม รับผิดชอบโดย กลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 18
- 2.ระบบการผลิต เช่น วิธีทำ บรรจุภัณฑ์ ต้นทุนการผลิต รับผิดชอบโดยกลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 1
- 3.ด้านการตลาด เช่น วิธีการบุกเบิกตลาด การติดต่อตลาด รับผิดชอบโดยกลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 6
- 4.ด้านเทคนิคต่างๆ เช่น จุดเด่น สิ่งจูงใจ วิถีดินนอมอาหาร รับผิดชอบโดยกลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 4

กำหนดการ

08:30 น.	สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพร้อมกันที่ อบต. ป่าสัก
08:45 น.	ออกเดินทางสู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
10:00 น.	ดูงาน ณ กลุ่มกระเทียมโทนดองน้ำผึ้ง โดยนายก อบต. บ้านป่าไผ่ นายทองสุข ธาดูอินจันทร์ ประธานกลุ่มเป็นวิทยากร
12:00 น.	พักรับประทานอาหาร
13:00 น.	ดูงาน ณ กลุ่มแปรรูปน้ำสมุนไพรบ้านป่าไผ่ โดยนางดาวเรือง ธาดูอินจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่-2 บ้านป่าไผ่ เป็นวิทยากร
14:00 น.	เยี่ยมชมบ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขียวแดง (นายสุรัชย์ มรกตวิจิตรการ)
14.30 น.	เดินทางกลับ ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

1.กลุ่มกระเทียมดอง บ้านป่าไผ่

ได้รับเกียรติจากนายทองสุข ธาตุอินจันทร์ นายก อบต.บ้านป่าไผ่ เป็นวิทยากรแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการผลิตกระเทียมดองและการพาเยี่ยมชมโรงงานผลิตกระเทียมดอง

กลุ่มเกษตรกรบ้านป่าไผ่ หมู่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2525 มีสมาชิกจำนวน 38 คน โดยมี นางยุวรีย์ ธาตุอินจันทร์ เป็นผู้ดูแล ปีพ.ศ. 2535 สำนักงานเกษตรอำเภอดอยสะเก็ดไปประชุมสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรแบบผสมผสาน และคณะกรรมการหมู่บ้านได้ระดมทุนเพิ่มอีก 60,000 บาท เมื่อซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2535

ปี 2539 กลุ่มเกษตรกรบ้านป่าไผ่ ได้รับเงินสนับสนุนโครงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเชิงธุรกิจ เป็นเงิน 500,000 บาท และกู้เงินจากธนาคารออมสิน โครงการ สพร จำนวน 1,000,000 บาท รับสมาชิกเพิ่มอีก 49 คน ระดมเงินทุนทำหุ้นเพิ่มอีกเป็น 7,192 หุ้น ราคาหุ้นละ 100 บาท ราคาหุ้นละ 100 บาท รวมเป็นเงิน 719,200 บาท และขณะนี้ก็มีเงินทุนหมุนเวียน รวมเป็นเงิน 2,919,000 บาท

ปี 2540 ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาคเหนือ

ปี 2541 ได้รับรางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ได้รับพระราชทานโล่รางวัลในงานพระราชพิธีมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ วันที่ 8 พฤษภาคม 2541

ปี 2546 จำหน่ายกระเทียมดองได้ 2,100,000 บาท

จากผลการดำเนินการทำให้ลดปัญหาการว่างงาน เป็นการสร้างงานในหมู่บ้านเป็นแหล่งในการผลิตกระเทียมดอง มะม่วงดอง และผลไม้แช่อิ่มทุกชนิดที่มีชื่อเสียงตลอดจนเป็นสถานที่ศึกษาและดูงานของคณะดูงานทั้งในและต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม

1. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการรวมตัวกันในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่นให้เพิ่มมูลค่าผลผลิตเป็นอุตสาหกรรมการเกษตร และเป็นการผลิตแบบครบวงจร
2. เพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวเกษตรกร ครอบครัวละ 10,000 - 25,000 บาทต่อปี
3. เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตร ด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร
4. เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้แรงงานในชนบท
5. เพื่อให้เกิดการสร้างงานและงานทำตลอดทั้งปี

ของฝากจากนายก อบต.บ้านป่าไผ่

1. ถ้าไม่มีความรู้ในเรื่องไหน อย่งไรก็ให้ใช้คนที่ทำงานเป็นเป็นคนช่วย
2. การลองผิดลองถูก ต้องใช้เวลา ขาดทุนหรือกำไรไม่ว่าขอให้สินค้ามีคุณภาพ
3. การวางแผนล่วงหน้าโดยยึดหลักการประชาคมจะทำให้ทราบเป้าหมายที่ต้องการและง่ายต่อการดำเนินการและรู้ว่าควรจะทำอะไรก่อนหลังอย่างไร
4. ควรมีการพูดคุยกัน ตกลงกัน ทำความเข้าใจกันก่อนที่จะปฏิบัติ(ไกรธกันวันนี้ห้ามลูกหลานถึงวันพรุ่งนี้)
5. การตั้งกฎ 3 ข้อ คือ 1.ตรงต่อเวลา 2.รักษากฎ 3.ไม่เอาเปรียบกัน
6. มีการจดบันทึกไม่พูดปากเปล่า
7. ใช้การประชุมในการพูดคุยและเกี่ยวพันกัน

2.กลุ่มแปรรูปสมุนไพรผอง

ได้รับเกียรติจากนางสาวเรือง ธาตุอินจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 บ้านป่าไผ่ เป็นวิทยากรและสาธิตการทำสมุนไพรผอง(มะตูม)อย่างละเอียดให้กับทีมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ไปเยี่ยมชม

กลุ่มแปรรูปสมุนไพรผองเป็นกลุ่มอาชีพเสริมที่บรรดาแม่บ้านเกษตรกรช่วยกันจัดตั้งกลุ่มขึ้น โดยมี นางสาวเรือง ธาตุอินจันทร์ เป็นประธานกลุ่ม ซึ่งมีการผลิตสมุนไพรผองหลายชนิดด้วยกัน เช่น จิง,มะตูม, ตะไคร้, คำฝอย, รังจืดเป็นต้น โดยมีการจัดจำหน่ายทั้งในและนอกหมู่บ้าน

3.การเยี่ยมชมบ้านเศรษฐกิจพอเพียง(เฮียแดง)

บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเฮียแดง หรือนายสุรัชย์ มรกตวิจิตรการ บ้านเลขที่ 94 หมู่ที่ 2 บ้านป่าไผ่ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โทร 0-5384-0289 E-mail : sk_vj@hotmail.com เป็นตัวอย่างของการจัดสรรพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด การให้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ประมาณ 3 งาน แยกเป็นพื้นที่อยู่อาศัย 40 ตารางวา พื้นที่การเกษตรผสมผสาน 2 งาน 60 ตารางวา ดำเนินกิจกรรมในครัวเรือนโดยยึดแนวทางธรรมชาติในการจัดการและใช้พื้นที่ วัสดุ วัตถุดิบที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้แรงงานในครัวเรือนเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้แก่

1. การเกษตรผสมผสาน ปลูกแทรกตามพื้นที่ว่าง ประกอบด้วย หญ้าแฝก การปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกไม้ผล
2. การเพาะเลี้ยงกบนาและกบบูลูก
3. เพาะเลี้ยงปลา ได้แก่ ปลานิล ปลาแรดในบ่อดินและปลาดุกปักก้อยในร่องน้ำ ซึ่งช่วย กินอาหารที่กบกินไม่หมด

4. การเพาะเห็ดโดยใช้เชื้ออย่างพารา ได้แก่ เห็ดนางฟ้านางรม เห็ดหอม เห็ดหัวลิง เห็ดลมและเห็ดขอนขาว
5. การเพาะเลี้ยงเห็ดแม่พันธุ์ และเห็ดพ่อ เพื่อขยายพันธุ์และใช้มูลสัตว์ในการผลิตปุ๋ยหมัก สำหรับใช้ในการเกษตรในบ้าน และปล่อยลงสู่บ่อเลี้ยงปลา
6. การผลิตปุ๋ยใบไม้และน้ำหมักจากผลไม้ พืชสีเขียว และเศษอาหาร-หอยเชอรี่เพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆ และส่งเสริมชาวบ้านเพื่อลดต้นทุน – ลดการใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม
7. ปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันดินพังทลายและช่วยบำบัดน้ำเสียรอบพื้นที่และร่องน้ำ
8. การเพาะกล้าไม้ดอกไม้ประดับ เช่น พุทธรักษา สีส กล้าไม้ผลต่างๆ และปลาสวยงาม

สิ่งที่ได้เรียนรู้ในการดูงาน

1. เรียนรู้กระบวนการทำงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การวางแผนงาน การรวมกลุ่มการผลิต เทคนิคในการดำเนินงาน เป็นต้น
2. เรียนรู้การลักษณะของผู้นำ
3. เรียนรู้การประสานงานและการเตรียมงาน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาดูงาน

1. กลุ่มกระเทียมควรควรมีการสาธิตวิธีการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง
2. บางประเด็นยังไม่ได้คำตอบตามที่ตั้งเป้าไว้

3.8 เวทีทบทวนบทเรียนจากกิจกรรมที่ผ่านมา ระยะที่ 1

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาในระยะที่ 1
2. เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงาน
3. เพื่อหารือแนวทางในการดำเนินงานแผนปฏิบัติการระยะที่ 2
4. เพื่อร่วมกำหนดตัวชี้วัดจากการดำเนินงาน

สถานที่ ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านหลุก ม. ต.ป่าสัก วันที่ 17 พฤษภาคม 2551 เวลา 9.00-12.00 น.

วิธีการดำเนินงาน

1. ช่วงประสานงาน : ติดต่อประสานงานด้วยการโทรศัพท์ติดต่อไปยังประธานหรือหัวหน้ากลุ่ม เพื่อให้ ประธานเป็นคนประสานต่อไปยังสมาชิกกลุ่ม โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดเวที และบอกวัน เวลา และสถานที่ จัดเวทีประชุม เนื่องจากมีการจัดเวทีมาระยะหนึ่งแล้ว ดังนั้นการโทรศัพท์เพื่อติดต่อประสานงานจึงไม่เป็นปัญหาในการนัดหมาย

2. กระบวนการจัดเวที

- 2.1 ตัวแทนกล่าวเปิดเวทีการประชุม
 - 2.2 ทบทวนวัตถุประสงค์ของการจัดเวที
 - 2.3 สรุปกิจกรรมที่ผ่านมาในระยะเวลาที่เพื่อเป็นการทบทวนความจำว่าเคยดำเนินงานอะไรมาบ้าง
 - 2.4 ร่วมถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานที่ผ่านมา
 - 2.5 ให้แต่ละคนสะท้อน บทบาทหน้าที่/อาชีพ และความรับผิดชอบ เพื่อใช้เป็นข้อจำกัดและปรับในการจัดเวทีประชุมในครั้งต่อไป
 - 2.6 หาหรือแนวทางในการดำเนินงานแผนปฏิบัติการระยะที่ 2ว่าจะปฏิบัติอะไรก่อนหลังอย่างไรและอยากทำอะไรเพิ่มเติม
 - 2.7 การร่วมกันสร้างตัวชี้วัดในการปฏิบัติงาน
- 3 ปิดเวทีการประชุมด้วยตัวแทนโดยมีการปรับเปลี่ยนคนใหม่
เครื่องมือที่ใช้

1. ก่อนเข้าสู่กระบวนการเนื้อหา มีการเล่นเกมสั่ ประกวดแต่งตัวด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ เพื่อสร้างบรรยากาศการพูดคุยให้เป็นที่กันเองและเพื่อเพิ่มความสุขสนทน
2. ในการถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานใช้วิธีการแบ่งกลุ่มแล้วให้แต่ละกลุ่มเขียนลงในกระดาษ พร้อมด้วยการนำเสนอ โดยแบ่งเป็นประเด็น คือ 1. สิ่งที่ได้จากการดำเนินงาน 2. ปัญหาของการดำเนินงาน 3. ข้อเสนอแนะ เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านฝึกวิธีการเขียนเล่าเรื่อง กล้าแสดงออกและเป็นการเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเต็มที่
3. การใช้บัตรคำในการเขียนเพื่ออธิบายและง่ายต่อการทำความเข้าใจ

อุปกรณ์

1.กระดาษ	2.ปากกา/สี
3.บัตรคำ	4.กระดาษหนังสือพิมพ์
5.เครื่องบันทึกเสียง	6.กล้องถ่ายรูป

ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

1.กิจกรรมที่ปฏิบัติในระยะเวลาที่

1. เวทีร่วมวางแผนปฏิบัติงานกับทีมวิจัยร่วม : ได้แผนปฏิบัติการ
2. เวทีทบทวนตัวเองด้วยวิธี SWOT : แต่ละกลุ่มทราบปัญหาของตัวเอง
3. กิจกรรมการสร้างตัวชี้วัด : กิจกรรมไม่ประสบผลสำเร็จ

4. กิจกรรมการปรับปรุง/เรียนรู้เกี่ยวกับบรรจุกัณฑ์ : ได้แนวคิดความรู้ในการนำไปปรับปรุง

5. กิจกรรมการประชาสัมพันธ์กลุ่มเพื่อไข่มงานเปิดศูนย์แสดงสินค้า : ได้ทำวีซีดี /แผ่นพับประจำกลุ่ม และการจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์

6. กิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่ : ได้เรียนรู้การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพอื่น

7. เวทีสรุปการศึกษาดูงาน : ได้แนวคิดในการปรับปรุงกลุ่ม และเกิดกลุ่มผลิตภัณฑ์ใหม่

8. กิจกรรมการฝึกเขียนโครงการ : ได้ฝึกเขียนโครงการเพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่างๆ

9. การจัดเวทีถ้อยแถลงเพื่อพบปะกลุ่มผลิตภัณฑ์และสอบถามรายละเอียดต่างๆเพิ่มเติม

2.การถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินการ

1.ผลที่ได้

ความรู้ต่างๆ

- การจัดการกลุ่ม
- แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- การปรับปรุงบรรจุกัณฑ์
- การเขียนโครงการ

การพัฒนา

- กลุ่มแม่บ้านเก่งขึ้น ได้แลกเปลี่ยนร่วมกับกลุ่มอื่น
- เกิดกลุ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่นกลุ่ม สมุนไพรผง
- การพัฒนาความคิดใหม่ๆ นำตัวอย่างดีๆ มาปรับใช้
- เกิดการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น ฝึกความอดทน

ความสัมพันธ์

- มีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรมได้พบปะพูดคุย
- มีความสามัคคี/ความผูกพัน

2.ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ผู้เข้าร่วมไม่ครบ เนื่องจาก เวลาเป็นข้อจำกัด เพราะบางคนมีงานหลักที่ต้องทำ
- การเดินทางไม่สะดวก เพราะบางคนขับรถไม่เป็น
- ไม่กล้าแสดงออก เรื่องการพูด การเขียน

3. ข้อเสนอแนะ

- อยากให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มมาให้ครบเพื่อจะได้แลกเปลี่ยนกัน
- อยากให้มีกลุ่มใหม่ๆเกิดขึ้นอีก
- อยากให้กล้าแสดงออกให้มากขึ้น การพูด การเขียน
- การหาตลาดเพิ่ม
- อื่นๆ การรวมเงินกันเองเพื่อไปเที่ยวพักผ่อน การดูงานนอกสถานหลายๆที่ การส่งเสริม

การปลูกพืชพลังงานทดแทน และการดูแลผู้สูงอายุ

3. แผนปฏิบัติการที่ยังไม่ได้ปฏิบัติ

กิจกรรม	ระยะเวลา
1. เวที ตลาดนัดความรู้ด้านการตลาด	มิ.ย. 51
2. การจัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์	
3. กิจกรรม ผู้ผลิต พบผู้บริโภค	มิ.ย. 51
4. กิจกรรมการเก็บข้อมูล การติ-ชม ผลิตภัณฑ์	
5. เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการจัดการ	ก.ค. 51
6. การเก็บรายละเอียดแต่ละกลุ่ม	ลงไปได้เรื่อยๆ
7. เพิ่มเติม...การจัดทำทำเนียบแม่บ้าน	ก.ค. — ส.ค. 51

4. ตัวชี้วัดในการดำเนินงาน

ด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม

1. พัฒนาคน: มีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าพูดมากกว่า 50 % บุคลิกภาพดีมีความเป็นผู้นำ

2. ด้านการจัดการ : มีบัญชี มีข้อมูลกลุ่มที่สมบูรณ์

3. ด้านคุณภาพ : ความสะอาด รสชาติดี เป็นที่นิยม สมดุลระหว่างราคาและคุณภาพ

4. ด้านบรรจุภัณฑ์ : บรรจุภัณฑ์สะอาด ปิดสนิท ดึงดูดลูกค้า

5. ด้านการตลาด : สินค้าไม่ถูกตีกลับ ขายหมด ยอดขายเพิ่มขึ้น

ด้านการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

1. มีการร่วมกันจัดผลงานออกมานำเสนอให้กับระดับตำบล

2. มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม

3. มีการช่วยกันอุดหนุนสินค้าผลิตภัณฑ์

4. มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. มีการร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาและร่วมวางแผนงานด้วยกัน

กิจกรรมที่ดำเนินการในครั้งต่อไปคือ กิจกรรมการจัดงาน ตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลการติ-ชม ผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตพบผู้บริโภค และเป็นการเปิดช่องทางการตลาดใหม่ให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นงานที่กลุ่มแม่บ้านจะจัดการและประสานงานเองร่วมกัน โดยจะมีการประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานที่คือ ลานหน้าวัดบ้านหลุก เพราะใกล้กับตลาด และเส้นทางสะดวก โดยจะมีการนัดหมายประชุมหารือกันอีกครั้งต่อไป โดยมีชื่องานว่า “เชิญชม เชิญชิม ช่วยซื้อ 1 ตำบล หลายผลิตภัณฑ์ ตำบลป่าสัก”

ปัญหาอุปสรรค

1. สมาชิกบางกลุ่มเข้าร่วมน้อยทำให้การแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มมีน้อย

บทเรียน/ข้อค้นพบ

1. สมาชิกแม่บ้านเริ่มมีความคุ้นเคยและมีการแสดงความคิดเห็นกันมากขึ้น
2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความตั้งใจในการร่วมวางแผนงานในการจัดงานตลาดนัดเป็นอย่างดี
3. สมาชิกเริ่มกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้นในการทำกิจกรรม
4. สมาชิกเริ่มเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานมากขึ้น
5. การเล่นเกมสักระยะก่อนนำเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมช่วยให้กระบวนการมีการแลกเปลี่ยนมากขึ้น และสมาชิกก็สนุกในการร่วมเล่นเกม แต่ควรเป็นเกมที่ไม่มีอันตรายและไม่ใช้กำลังจนเกินไป

3.9 กิจกรรมการวางแผนการจัดงาน “ตลาดนัดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร”

สืบเนื่องจากการวางแผนการปฏิบัติงานของโครงการ แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน ต.ป่าสัก มีกิจกรรมการเก็บข้อมูลการติ-ชม จากผู้ผลิตเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น จึงเกิดการหารือในรูปแบบของการจัดกิจกรรมซึ่งสรุปว่าจะมีการจัดงานตลาดนัดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อให้ไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งในการจัดงานตลาดนัดนั้นนอกจากเพื่อให้ได้ข้อมูลแล้ว ยังเป็นการฝึกให้กลุ่มแม่บ้านมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การฝึกความกล้าแสดงออกและการเป็นผู้นำ รวมถึงการขยายช่องทางการตลาดให้กับกลุ่ม แต่เนื่องจากทีมวิจัยร่วมมี ทั้งหมด 5 กลุ่ม ซึ่งน้อยไปสำหรับการดึงดูดลูกค้าและการจัดกิจกรรม ทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงได้มีการประสานงานขอความร่วมมือกับแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้านในตำบลเพื่อร่วมในการจัดงานและเป็นการสร้างความร่วมมือในตำบลให้เป็นปึกแผ่นมากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดงาน

1. เพื่อเก็บข้อมูลการติ-ชม ผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภค
2. เพื่อเป็นการขยายช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฝึกการแสดงออกและภาวะผู้นำ

รูปแบบการดำเนินงาน(โดยกลุ่มแม่บ้าน)

1. ให้กลุ่มสตรีแม่บ้านนำพืชผักสวนครัวและผลิตภัณฑ์ของของแต่ละหมู่บ้านมาจำหน่าย
2. จัดเวทีให้แม่บ้านแต่ละหมู่บ้านนำเสนอผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของตัวเอง
3. จัดเก็บข้อมูลการติ-ชม จากผู้บริโภคนำมาปรับปรุงกับผลิตภัณฑ์(โดยการเขียนข้อความติ-ชม ผลิตภัณฑ์แล้วนำไปใส่กล่องแสดงความคิดเห็นที่เตรียมไว้)
4. จัดเวทีประกวด แพนซีเข้าชั้น – ระบายย้อนยุค ของแต่ละหมู่บ้าน โดยให้ผู้ชมเป็นผู้ตัดสิน
5. มอบรางวัลแก่หมู่บ้านที่ชนะเลิศ และหมู่บ้านที่เข้าร่วมงาน

รูปแบบการจัดงาน

1. ลานด้านหน้าวัด :

1.1 จัดเป็นที่ขายสินค้าและผลิตภัณฑ์โดยมีพ่อค้าแม่ค้าแต่ละหมู่บ้านจัดจำหน่าย สินค้าโดยไม่ให้พ่อค้าแม่ค้าจากข้างนอกเข้ามาขายสินค้า

1.2 ส่วนของกลุ่มทีมวิจัยร่วม นอกจากมีการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์แล้ว จะมีการเก็บข้อมูลการติ-ชม โดยมีกระดานความคิดเห็นหรือกระดานติ-ชมพร้อมกล่องใส่(เริ่มตั้งแต่ 15.00 น. เป็นต้นไป) มีแผ่นพับของแต่ละกลุ่มเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์ และการแนะนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้าน โดยให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลิตภัณฑ์บนเวที

2. เวทีการแสดง : มีการจัดแสดงสำหรับตัวแทนจากหมู่บ้านต่างๆและการแนะนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้านฯ พร้อมด้วยพิธีกรในชุมชน (เริ่มแสดงตั้งแต่ 17.00 น เป็นต้นไป)

3. ด้านนิทรรศการ

- มีการจัดนิทรรศการในส่วนของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน

- มีการจัดนิทรรศการส่วนของโครงการวิจัยกลุ่มแม่บ้าน โดยมีบอร์ดประมวลภาพกิจกรรมของกลุ่มทีมวิจัย แผ่นพับโครงการวิจัย

- มีการจัดบอร์ดนิทรรศการของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในตำบลป่าสัก

สถานที่ดำเนินงาน : ลานหน้าวัดแม่สารบ้านหลุก ม.4 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน วันที่ 19 มิถุนายน 2551 เวลา 15.00 น. เป็นต้นไป

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้าน และกลุ่มทีมวิจัยหลัก 5 กลุ่ม ในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับครอบครัวในชุมชน
2. ได้ข้อมูลการดิ-ชม ที่เป็นจริง เพื่อนำมาปรับปรุง
3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ฝึกการแสดงออกในที่สาธารณะ
4. ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก
5. เพื่อให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
6. เพื่อให้คนในชุมชนมีทุนหมุนเวียนในการดำเนินชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การประชาสัมพันธ์(ผู้ประสานงานหลัก นางกฤษณา ท้วมเจริญ)

1. ประกาศผ่านเครือข่ายไร้สายของ อบต.ป่าสัก
2. ประกาศผ่านวิทยุชุมชน ป่าสัก
3. ประกาศผ่านเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้านแต่ละบ้าน
4. ติดป้ายประกาศ
5. แจกใบปลิว
6. การบอกต่อแบบปากต่อปาก

งบประมาณการจัดงาน

การประสานงานด้านการจัดหางบประมาณ

1. สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลำพูนสนับสนุน เป็นเงิน 5,000 บาท
2. องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักสนับสนุน เป็นเงิน 3,000 บาท
3. อุตสาหกรรมเครื่องสหพัฒน์สนับสนุน เป็นเงิน 4,000 บาท
4. โครงการวิจัย “แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฯ”

สนับสนุนในส่วนของการใช้จ่ายด้าน สถานที่ ค่าใช้จ่ายที่ทีมวิจัยร่วม การจัดนิทรรศการ ค่าอาหาร ทีมงาน ค่าเดินทาง

รายจ่าย

1.ของรางวัล

- 3 รางวัลสำหรับผู้ชนะเลิศ : 1000 700 500 ตามลำดับ 2 การแสดง เป็นเงิน 4,400 บาท
- 20 รางวัล สำหรับทีมประกวด ทีมละ 150 เป็นเงิน 3,000 บาท
- ค่าอาหารส่วนกลาง 1,000 บาท

2.สถานที่

- ค่าโต๊ะเก้าอี้/ค่าน้ำ/ค่าไฟ 1,000 บาท
- ค่าตอบแทนคนช่วยงาน 1,000 บาท

3.อุปกรณ์การประชาสัมพันธ์

-ค่าป้ายผ้าจัดงาน 2 ผืน	480 บาท
-ค่าเอกสารใบปลิว	200 บาท
-กระดาษติ-ชม/กล่อง	500 บาท
4.ค่าเดินทาง	1,000 บาท
5.อื่นๆ	1,000 บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	13,580 บาท

3.10 เวทีสรุปกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร และตลาดนัดความรู้ด้านการตลาด วัตถุประสงค์

1. สรุปกิจกรรม ตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร
2. หาหรือทิศทางการดำเนินการต่อเกี่ยวกับช่องทางการตลาดใหม่
3. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการตลาด
4. จัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์

สถานที่ ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหลุก วันอังคารที่ 1 กรกฎาคม 2551 เวลา 9.00-12.00 น.
วิธีการดำเนินงาน

1. ติดต่อประสานงานประธานกลุ่มเพื่อนัดหมายและบอกต่อแก่สมาชิกกลุ่ม
2. กระบวนการ

- 2.1 นำเสนอการประมวลภาพจากกิจกรรม ตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร
- 2.2 หัวหน้าโครงการบอกเล่าวัตถุประสงค์ของการจัดเวที
- 2.3 สรุปกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านในแง่มุมต่างๆ
- 2.4 คืบข้อมูลการติ-ชม จากผู้บริโภคร เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้รับรู้เกี่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ และเป็นแนวทางในการปรับปรุง
- 2.5 หาหรือเกี่ยวกับทิศทางและแนวโน้มในการจัดตลาดนัดแม่บ้านในครั้งต่อไป
- 2.6 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการตลาดของแต่ละกลุ่มว่าเป็นอย่างไร
- 2.7 จัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลาย ผลิตภัณฑ์ ตำบลป่าสัก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ตำบลและทำให้ทราบกลุ่มผลิตภัณฑ์ภายในตำบล
3. ปิดเวทีการประชุมด้วยประธานตำบล

เครื่องมือที่ใช้

1. ก่อนการเปิดเวทีมีการนำเสนอประมวลรูปภาพเกี่ยวกับกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้าน เพื่อรวบรวมบรรยากาศภายในงานและเป็นการกระตุ้นให้กับกลุ่มแม่บ้านมีความสนใจมากขึ้น
2. ก่อนกระบวนการเข้าสู่เนื้อหา มีการเล่นเกมสแลมเพลมพัดเพื่อให้แม่บ้านรู้สึกกระปรี้กระเปร่าและผ่อนคลาย รวมถึงใช้ในการแบ่งกลุ่ม
3. ในการสะท้อนเรื่องการตลาดมีการแบ่งกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มได้ออกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการตลาดของตัวเอง โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็นคือ 1. สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน 2. สถานการณ์การตลาดปัจจุบัน 3. จำนวนตลาดปัจจุบัน ประจำ/ชั่วคราว 4. ปัญหาด้านการตลาดมีอะไรบ้าง และออกมานำเสนอเพื่อให้กลุ่มอื่นๆ ได้ซักถาม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน
4. ในการจัดทำแผนที่ 1 ตำบล หลายผลิตภัณฑ์ มีการใช้แผนที่ขนาดใหญ่เพื่อให้สมาชิกได้เห็นภาพและติดตาม และร่วมกันระดมว่าในแต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์อะไรบ้าง โดยการเขียนใส่บัตรคำ

อุปกรณ์

1. กระดาษ	2. ปากกา/สี
3. บัตรคำ	4. แผนที่ตำบล
5. เครื่องบันทึกเสียง	6. กล้องถ่ายรูป

ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

จากการร่วมวางแผนงานระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและนักวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร จนเกิดเป็นงานตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกรเมื่อ วันพฤหัสบดีที่ 19 มิถุนายน 2551 ณ ลานหน้าวัดบ้านหลุก หมู่ 4 ตำบลป่าสัก เวลา 15.00 น เป็นต้นไป ซึ่งมีพ่อค้าแม่ค้าจากหมู่บ้านต่างๆ มาร่วมจำหน่ายสินค้า อาทิ อาหาร เครื่องดื่ม ผักผลไม้ เครื่องอุปโภคบริโภค รวมทั้งมีการแสดงในตอนกลางคืน ซึ่งได้รับความสนใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทำให้กิจกรรมผ่านไปด้วยดี ซึ่งหลังจากเสร็จกิจกรรม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก็ได้มีการสรุปจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ช่วงเตรียมงาน

มีความเตรียมพร้อมดี มีการประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง อาทิ วิทยุชุมชน ใบปลิว เสียงตามสายหมู่บ้าน ดิดป้าย การบอกต่อ ซึ่งแต่ละวิธีล้วนแต่ใช้ได้ดีถึงจะไม่ทั่วถึงทั้งหมด โดยเฉพาะการแจกใบปลิวและการบอกต่อ เป็นวิธีที่ดีที่สุดเพราะกระจายได้เร็วและเข้าใจ

2. ช่วงวันงาน

การจำหน่ายสินค้า : สถานที่ดี กว้าง เส้นทางสะดวก และเป็นทางผ่าน มีพ่อค้าแม่ค้าเป็นจำนวนมาก บรรยากาศครึกครื้นทั้งช่วงตอนเย็นและกลางคืน

- ตอนกลางคืนไฟไม่สว่างเท่าที่ควร
- มีพ่อค้าจากข้างนอกเข้ามาบ้างแต่ก็ได้รับการปฏิเสธ เพราะงานนี้ตั้งใจว่าจะไม่รับพ่อค้าจากข้างนอกเข้ามาขาย

การเก็บข้อมูลการติ-ชม ผลลัพธ์ มีคนให้ความสนใจและติ-ชม พอสมควร ซึ่งทำให้กลุ่มแม่บ้านได้ข้อมูลจริงเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุง

การแสดงบนเวที : ได้รับความร่วมมือจากตัวแทนหมู่บ้านต่างๆดี มีการแสดงหลายชุด และได้รับความตอบรับจากชาวบ้านเป็นอย่างดี บรรยากาศสนุกสนานเป็นกันเอง (บางหมู่บ้านไม่ได้เตรียมตัวมาแสดงแต่ก็ต้องกลับมาโชว์ร่วมแสดงเพราะเห็นความสนุกสนานครั้งแรก)

- การลงคะแนนเสียงยังมีการ ไม่เคารพกติกาการตัดสินอยู่บ้างเล็กน้อย
- การแสดงมีหลายชุดทำให้เวลาก่อนข้างล่วงเลยไปจนถึงทำให้ชาวบ้านกลับก่อนบ้าง

3. ช่วงหลังวันงาน/ข้อเสนอแนะ

1. หลังจากกิจกรรมเสร็จสิ้นมีเสียงสะท้อนจากชาวบ้านว่าเป็นกิจกรรมที่ดี ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนในหมู่บ้าน สร้างความสัมพันธ์ที่ดี อยากให้มีการจัดงานอีกและต่อเนื่อง อย่างน้อยเดือนละครั้ง และควรจัดงานในวันหยุด เพื่อจะได้มีคนมาเที่ยวชมเที่ยวซื้อได้มากขึ้น

2. หน่วยงานในท้องถิ่นเริ่มเล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการจัดงาน โดยมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนให้มีการจัดงานต่อไป

ซึ่งจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รวมถึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พิสูจน์ว่าสามารถร่วมมือร่วมแรงกันจัดงานระดับตำบลได้และยังเป็นการขยายช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มแม่บ้านได้อีกด้วย

ทิศทาง/แนวโน้มในการดำเนินกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้าน

หลังจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ จะมีการจัดกิจกรรมต่อ เพื่อความต่อเนื่อง และจัดงานในรูปแบบเดิมประมาณ 2 ครั้ง คือ มีการจำหน่ายสินค้าพร้อมกับการแสดง เพื่อให้เป็นที่กล่าวขานและติดตลาด หลังจากนั้น จึงมีการปรับรูปแบบใหม่ให้เป็นตลาดนัดแบบวิถีชาวบ้านที่อาจจะมี

ประจำทุกเดือน รูปแบบของตลาดนัด : เอกลักษณ์เป็นภาคพื้นเมือง ขายไม่แพง มีการจำหน่ายสินค้าต่างๆหลากหลายและเปิดโอกาสให้พ่อค้าข้างนอกเข้ามาจำหน่ายสินค้า

การประสานงาน : เป็นหน้าที่ของกลุ่มแม่บ้านที่จะต้องร่วมกันวางแผนและประสานงานกัน โดยปรึกษารื้อกับหน่วยงานในท้องถิ่น และมีการแบ่งหน้าที่กันในส่วนต่าง อาทิ การประชาสัมพันธ์ การประสานงานหลัก ด้านสถานที่ กำหนดการ เป็นต้น

สถานที่ : อาจใช้สถานที่เดิมเพื่อให้ชาวบ้านได้จดจำและเป็นสถานที่ประจำ เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม การเดินทางสะดวก และมีการเก็บค่าบำรุงสถานที่จากพ่อค้าแม่ค้าเพื่อสมทบทุนเป็นการบำรุงสถานที่

เวลา : เพื่อไม่ให้เลิกกิจการเกินไปจึงมีการปรับเวลาการจัดงานให้เร็วขึ้น คือ ตั้งแต่ 11.00 น. - 19.00 น.

การจัดหางบประมาณ : ในการจัดหางบประมาณในการจัดงานเพื่อเป็นการโฆษณา 2 ครั้ง นั้น ต้องหารือกับหน่วยงานท้องถิ่น และความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้าน แต่การจัดตลาดนัดในครั้งต่อไป ไม่จำเป็นต้องหางบประมาณ เพราะเปิดเป็นตลาดเสรีที่มีแต่การจำหน่ายสินค้าเท่านั้น จึงการแสดง ซึ่งทำให้ต้นทุนในการจัดกิจกรรมลดลง

โดยกิจกรรมครั้งต่อไป คือวันพฤหัสบดีที่ 31 กรกฎาคม 2551 (หากเตรียมการไม่ทันอาจมีการเปลี่ยนแปลง)

ปัญหาอุปสรรค

สมาชิกร่วมเวทีมีน้อย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนไม่หลากหลาย

ข้อค้นพบ/บทเรียน

หลังจากการดำเนินงานในระยะหลายเดือนที่ผ่านมา สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมมีการแสดงออกมากขึ้น การเกรงใจผู้นำในช่วงแรกๆลดน้อยลง ส่งผลให้แต่ละคนกล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้น บรรยายภาพเป็นกันเอง มีความสนิทสนมกัน

3.11 เวที ตลาดนัดความรู้ด้านการตลาด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการตลาด
2. จัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์

สถานที่ ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหลุก วันอังคารที่ 1 กรกฎาคม 2551 เวลา 9.00-12.00 น.

วิธีการดำเนินงาน

1. ติดต่อประสานงานประธานกลุ่มเพื่อนัดหมายและบอกต่อแก่สมาชิกกลุ่ม

2. กระบวนการ

2.1 หัวหน้าโครงการบอกเล่าวัตถุประสงค์ของการจัดเวที

2.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการตลาดของแต่ละกลุ่มว่าเป็นอย่างไร

2.3 จัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลาย ผลิตภัณฑ์ ตำบลป่าสัก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ตำบลและทำให้ทราบกลุ่มผลิตภัณฑ์ภายในตำบล

3. ปิ่ดเวทีการประชุมด้วยประธานตำบล เครื่องมือที่ใช้

1. ในการสะท้อนข้อมูลการตลาดมีการแบ่งกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มได้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการตลาดของตัวเอง โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็นคือ 1. สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน 2.สถานการณ์การตลาดปัจจุบัน 3. จำนวนตลาดปัจจุบัน ประจำ/ชั่วคราว 4. ปัญหาด้านการตลาดมีอะไรบ้าง และออกมานำเสนอเพื่อให้กลุ่มอื่นๆ ได้ซักถาม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

4. ในการจัดทำแผนที่ 1 ตำบล หลายผลิตภัณฑ์ มีการใช้แผนที่ขนาดใหญ่เพื่อให้สมาชิกได้เห็นภาพและติดตาม และร่วมกันระดมว่าในแต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์อะไรบ้าง โดยการเขียนใส่บัตรคำ

อุปกรณ์

1. กระดาษ	2. ปากกา/สี
3. บัตรคำ	4. แผนที่ตำบล
5. เครื่องบันทึกเสียง	6. กล้องถ่ายรูป

ผลที่ได้จากการดำเนินงาน(สถานการณ์การตลาด)

1. กลุ่มพริกلاب้านสันคะยอม

สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน สถานการณ์กลุ่มไปได้เรื่อยๆ กำไรลดน้อยลง เนื่องจาก วัตถุดิบราคาสูงขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มยังคงมีจำนวนเท่าเดิม แต่มีการลดกลุ่มคนทำงานลงเพื่อลดต้นทุนการผลิต

สถานการณ์ด้านการตลาด กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ยังคงเป็นกลุ่มเดิม มีกลุ่มเดิมหายไปบ้างแต่ก็มีกลุ่มใหม่เข้ามา

กลุ่มลูกค้าประจำ

- ศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก
- ร้านค้าในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน
- ตลาดชุมชน
- ตลาดบ้านใหม่จตุจักร

กลุ่มลูกค้าชาจร

- นิคมอุตสาหกรรมลำพูน
- งานพิธีกรรมต่างๆ
- ชาวบ้านซื้อเป็นของฝาก
- ตัวแทนจำหน่ายหน่วยงานต่างๆเช่น เซลแมนขายอาหารสัตว์

ปัญหาด้านการตลาด

1. ต้นทุนการผลิตสูงแต่จำหน่ายราคาต่ำเดิม
2. ขาดคนติดต่อตลาด

2. กลุ่มน้ำพริกตาแดง บ้านหลุก

สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน สมาชิกกลุ่มคนทำงานลดลงแต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อการผลิต การผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ด้านสถานที่ทำการผลิตอยู่ในช่วงรอนงบประมาณในการปรับปรุง

สถานการณ์ด้านการตลาด มีตลาดเพิ่มขึ้นเนื่องจากไม่มีคู่แข่งในชุมชน และผู้บริโภคให้การตอบรับที่ดี ช่วงเดือน มีนาคม เมษายน จะจำหน่ายได้เยอะขึ้น มีการสร้างแรงจูงใจให้ลูกค้าโดยสามารถนำกระปุกบรรจุภัณฑ์เปล่า 10 กระปุก มาแลก น้ำพริกตาแดงได้ 1 กระปุก

กลุ่มลูกค้าประจำ

- ศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก
- ตลาดบ้านใหม่จตุจักร
- ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
- ตลาดนิคมอุตสาหกรรมลำพูน
- ร้านค้านอกหมู่บ้าน มีแม่ค้าประจำประมาณ 10 ร้าน

กลุ่มลูกค้าชาจร

- ชาวบ้านซื้อไปเป็นของฝาก
- ร้านค้าเมืองทองธานี กรุงเทพฯ
- งานพิธีกรรมต่างๆ

ปัญหาด้านการตลาด

1. ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นแต่จำหน่ายราคาและปริมาณเท่าเดิม

3. กลุ่มพริกถาบ สันป่าสัก

สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน สมาชิกยังคงมีจำนวนเท่าเดิม กลุ่มคนทำงานก็ยังคงเป็นกลุ่มเดิม มีสภาพที่คล่องตัวมากขึ้นทั้งด้านการผลิตและการเงิน เนื่องจากมีกลุ่มลูกค้าที่ค่อนข้างจะลงตัวและสั่งสินค้าเพิ่มขึ้นถึงแม้จะไม่ได้กำไรมากนัก

สถานการณ์ด้านการตลาด กลุ่มลูกค้าประจำหายไป 1 ร้าน (ประมาณ 5-6 เดือน) เนื่องจากอาจย้ายหรือปิดร้าน ขาดการติดต่อกลับ โดยภาพรวมกลุ่มลูกค้าประจำยังคงที่ มีการสั่งสินค้าเพิ่มมากขึ้นจาก ผลิตเดือนละ 2 ครั้ง เพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 3 ครั้ง มีลูกค้า(ชาว)เพิ่มขึ้น เช่น นิคมอุตสาหกรรมลำพูน โดยมาติดต่อเองที่กลุ่ม ช่วงเดือนมิถุนายนจะขายดีที่สุด

กลุ่มลูกค้าประจำ

- ตลาดบ้านใหม่จตุจักร จำนวน 7 ร้าน
- ศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก
- กาดเมืองใหม่ จ.เชียงใหม่ (สั่งซื้อครั้งละ 30 โหล)
- ตลาดในหมู่บ้าน บ้านหนองป่าครั่ง จ.เชียงใหม่
- ตลาดบ้านแซม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
- ตลาดในหมู่บ้านสันป่าสัก จำนวน 6 ร้าน
- ตลาดนอกหมู่บ้าน
- ตลาดบ้านไร่ อ.ป่าซาง
- ลูกค้าจากจังหวัดเชียงราย

กลุ่มลูกค้าชาว

- นิคมอุตสาหกรรมลำพูน
- ชาวบ้านซื้อไปเป็นของฝาก
- งานพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานศพ งานแต่งงาน

ปัญหาด้านการตลาด

1. การขนส่งเนื่องจากน้ำมันแพง ทำให้ต้องเพิ่มต้นทุนในการขนส่ง
2. กลุ่มลูกค้ายังไม่เพิ่ม

4. กลุ่มสมุนไพร บ้านน้ำป่อเหลือง

สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน มีสมาชิกกลุ่มเพิ่มมากขึ้นและมีการรับสมัครเพิ่มโดยไม่จำกัดจำนวน สมาชิกให้ความสนใจ และช่วยกันทำมากขึ้น

สถานการณ์ด้านการตลาด กลุ่มลูกค้ามีเพิ่มขึ้น หลายคนเริ่มรู้จักและเห็นคุณค่าประโยชน์ของสมุนไพรดีขึ้น มีการคัมน้ำสมุนไพรเพิ่มมากขึ้นจากที่ไม่เคยคัมมาก่อน

กลุ่มลูกค้าประจำ

- ศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก
- ร้านเสริมสวย
- ถนนคนเดินวันศุกร์ในเมืองลำพูน
- ร้านขายของในหมู่บ้าน
- ร้านอาหารในหมู่บ้าน

กลุ่มลูกค้าเจาะ

- ชาวบ้านซื้อเป็นของฝาก

ปัญหาด้านการตลาด

1. ไม่มีคนเดินตลาดเนื่องจากภาวะน้ำมันแพง
2. กลุ่มลูกค้ายังไม่คงที่เนื่องจากเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ใหม่

5.กลุ่มขนมทองม้วน บ้านใหม่จตุจักร

สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน สมาชิกมีจำนวนเท่าเดิม แต่ไม่ค่อยมีเวลาทำการผลิตเนื่องจากแต่ละคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ

สถานการณ์ด้านการตลาด ตลาดไปได้ด้วยดีมีทั้งกลุ่มลูกค้าประจำและลูกค้าเจาะเพิ่มขึ้น และปัจจุบันก็มี ผลิตภัณฑ์ใหม่ คือน้ำพริกเผาลำไย

กลุ่มลูกค้าประจำ

- ร้านค้าในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน
- ตลาดบ้านใหม่จตุจักร
- ศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก
- ร้านอาหารในและนอกหมู่บ้าน

กลุ่มลูกค้าเจาะ

- ชาวบ้านซื้อไปเป็นของฝาก

ปัญหาด้านการตลาด

1. สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาในการร้องทำ

2. ราคาวัตถุดิบสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ไข่ กะทิ น้ำตาล ถูงบรรจุ แต่ทางกลุ่มยังคงต้องขายราคาเท่าเดิม เพราะหากขึ้นราคาสินค้ากลุ่มลูกค้าอาจลดลง

เคล็ดลับการติดต่อตลาด

1. ในการติดต่อตลาด เบื้องต้นเริ่มจากการติดต่อผ่านญาติ หรือคนรู้จัก ในการฝากจำหน่าย เนื่องจากเป็นคนที่รู้จักและคุ้นเคย
2. ก่อนนำไปฝากจำหน่าย ควรมีการให้ทดลองชิมผลิตภัณฑ์
3. การเลือกสถานที่ที่จำหน่ายต้องดูความเหมาะสมของสินค้า เช่น การฝากจำหน่ายขนมทองม้วนที่ร้านอาหาร เนื่องจากขนมทองม้วนเป็นของหวานที่สามารถทานเล่นเป็นของขบเคี้ยวได้ ดังนั้นร้านอาหารจึงเหมาะสำหรับวางจำหน่ายที่ร้านอาหาร แต่ไม่ควรไปฝากจำหน่ายที่ร้านค้าใหญ่ๆหรือมินิมาร์ทเนื่องจากจะมีขนมอย่างอื่นมากมายและเป็นคู่แข่งมาก
4. หลังจากมีการฝากจำหน่ายควรมีการติดตามผลบ่อยๆ ว่าสามารถจำหน่ายได้หรือไม่
5. การฝากจำหน่ายผลิตภัณฑ์ควรเน้นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ผสมสมุนไพร มีคุณค่าทางอาหารสูง เก็บไว้ได้นาน เป็นต้น เพื่อเพิ่มคุณค่าและเพื่อให้ติดปากของผู้บริโภค

แผนที่ ๑ ตำบล หลายพลดิษฐ์ ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

3.12 กิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร ครั้งที่ 2

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการขยายช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. เพิ่มความสามัคคีให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. เพื่อสร้างตลาดนัดที่เป็นการจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

สถานที่ ตลาดหน้าวัดบ้านหลุก วันพฤหัสบดีที่ 31 กรกฎาคม เวลา 13.00 น.

รูปแบบการจัดกิจกรรม

1. สถานที่การจำหน่ายมีการแบ่งโซนออกเป็น 3 โซน คือ ของกิน ของใช้ และพืชผัก
2. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือข้าวของที่มีอยู่ในหมู่บ้าน
3. การประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการฝึกความกล้าแสดงออกให้กับกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกร

4. การร่วมแสดงจากตัวแทนหมู่บ้านต่างๆคือ การเดินแบบย้อนยุคแบบคนเมือง และการรำ

วง

การประเมินผล

บรรยากาศภายในงานมีคนมาน้อยแต่ก็ไม่ได้ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรู้สึกท้อถอยยังคงมีการแสดงที่สนุกสนานและครื้นเครง การจำหน่ายสินค้าก็สามารถจำหน่ายได้ในระดับที่ดีแม้ว่าผู้ซื้อจะบางตา เป็นเพราะเป็นช่วงปลายเดือนและเป็นฤดูการทำนาทำให้มีคนมาร่วมงานน้อย แต่ก็ผ่านลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความร่วมมือร่วมแรงและร่วมใจจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งตำบล

3.13 เวทีเสริมความรู้เรื่องบัญชี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมความรู้เรื่องบัญชีให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. เพื่อหนุนเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี
3. เพื่อศึกษาและพัฒนาารูปแบบบัญชีที่ถูกต้องและเหมาะสม

สถานที่ ศาลาเอนกประสงค์บ้านสันป่าสัก วันอาทิตย์ที่ 17 สิงหาคม 2551 เวลา 9.00-12.00 น.

กระบวนการจัดเวที

1. เปิดเวทีด้วยการแนะนำตัว
2. ผู้วิจัยบอกเล่าวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีและแนววิทยากร
3. ตัวแทนจากแต่ละกลุ่มนำเสนอสมุดบัญชีของตนเอง
4. วิทยากรแนะนำและหนุนเสริมระบบบัญชีที่ถูกต้อง

5. ชักถามแลกเปลี่ยนข้อสงสัย

6. ปิดเวทีและนัดหมายครั้งต่อไป

เครื่องมือที่ใช้

1. ตัวแทนจากแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอระบบบัญชีของตนเองและชักถามข้อสงสัยโดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้คำแนะนำและหนุนเสริมเกี่ยวกับระบบบัญชีที่ถูกต้อง

อุปกรณ์

1. กระดาษ

2. สี

3. เครื่องอัดเสียง

4. กล้องถ่ายรูป

ผลที่ได้

เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรทุกกลุ่มมีการจัดทำบัญชีประจำกลุ่มอยู่แล้วและมีฐานของความเข้าใจเป็นทุนเดิมทำให้การหนุนเสริมของวิทยากรทำได้ง่ายและเข้าใจ ซึ่งจากเวทีครั้งนี้เป็นเพียงการเสริมความรอบคอบให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มากขึ้นเพราะการจัดทำบัญชียังไม่มีรูปแบบที่ตายตัวเพียงแต่ต้องมีความถูกต้องเท่านั้น ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีสมุดบัญชีที่แตกต่างกันไป

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการกลุ่มและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือให้ดีขึ้น โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดตามหัวข้อต่างๆดังนี้

1. บริบทตำบลป่าสัก

1.1 บริบทของตำบลป่าสัก

1.1.1 อาชีพของสตรีตำบลป่าสัก

- อดีต
- ปัจจุบัน

1.1.2 บทบาทสตรีด้านการสร้างรายได้

1.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก

1.2.1 การก่อเกิด

1.2.2 การดำเนินงาน

1.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2. การพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 5 หมู่บ้าน

2.1 แนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1.1 ด้านการจัดการ

2.1.2 ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

2.1.3 ด้านบรรจุภัณฑ์

2.1.4 ด้านการตลาด

2.1.5 บทเรียน/ข้อค้นพบ

3. ความร่วมมือในอดีตจนถึงปัจจุบันของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.1 ความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก่อนการดำเนินโครงการวิจัย

4. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.1 แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5. ปัจจัย/เงื่อนไข ที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

5.1 ระดับกลุ่ม

5.2 ระดับความร่วมมือระหว่างกลุ่ม

4.1 บริบทตำบลป่าสัก

4.1.1 บริบทตำบลป่าสัก

ตำบลป่าสัก ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ประกอบไปด้วย 18 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านสันคะยอม

หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว

หมู่ที่ 3 บ้านป่าดิงงาม

หมู่ที่ 4 บ้านหลุก

หมู่ที่ 5 บ้านหนองปลาขอ

หมู่ที่ 6 บ้านสันป่าสัก

หมู่ที่ 7 บ้านน้ำพุ

หมู่ที่ 8 บ้านห้วยม้าโค้ง

หมู่ที่ 9 บ้านกอเปา

หมู่ที่ 10 บ้านหนองหลุม

หมู่ที่ 11 บ้านหนองท่า

หมู่ที่ 12 บ้านสันหลวง

หมู่ที่ 13 บ้านหนองชีว

หมู่ที่ 14 บ้านหนองไซ

หมู่ที่ 15 บ้านน้ำบ่อเหล็ก

หมู่ที่ 16 บ้านทรายทอง

หมู่ที่ 17 บ้านใหม่ร่องเกลบ

หมู่ที่ 18 บ้านใหม่จตุจักร

จำนวนประชากรและครัวเรือน

มีจำนวนประชากรรวม 12,374 คน แยกเป็นชาย 6,009 คน หญิง 6,365 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 110.43 คน/ตารางกิโลเมตร (ข้อมูลสำนักงานทะเบียนราษฎร ณ เดือนตุลาคม 2550) จะเห็นว่าประชากรเป็นเพศหญิงถึงร้อยละ 51.4 ทุกฝ่ายจึงจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาสตรีเหล่านี้เพื่อให้สตรีมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาชุมชนตำบลป่าสัก และได้แยกเป็น

เพียง ป.4 และออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา ต่อเมื่อมีโรงงานยาสูบขึ้นเมื่อประมาณปี 2503 และเกิดนิคมอุตสาหกรรมลำพูนขึ้นในปี 2530 ก็ต้องไปทำงานในโรงงาน ปัจจุบันการศึกษาของประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ป.4 และ ป.6 และประมาณร้อยละ 15 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนประชากรที่จบการศึกษามากกว่าระดับมัธยมศึกษาจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากเห็นความสำคัญ และมีความพร้อมในด้านเศรษฐกิจที่จะส่งเสริมบุตรหลานให้มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งปัจจุบันเด็กผู้หญิงก็มีโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาทัดเทียมกับเด็กผู้ชาย สำหรับสถานศึกษาในตำบลปัจจุบัน มีโรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่งและโรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง

บทบาทของสตรีในการสร้างรายได้

เนื่องจากตำบลป่าสักเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชุมชน เช่น พื้นที่ที่เป็นชุมชนการเกษตร พื้นที่ที่เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งการเกษตร และพื้นที่ที่เป็นชุมชนเมือง ทำให้การประกอบอาชีพของคน ในพื้นที่มีความหลากหลายอาชีพด้วยกัน คือ การเกษตร ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ธุรกิจส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกษตร ค้าขาย และรับจ้าง ซึ่งสตรีในชุมชนถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างรายได้เพราะ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใดมักจะเห็นแม่บ้านเกษตรกรกระตือรือร้นที่จะทำเสมอ และทำได้อย่าง ปัจจุบันจะเห็นว่าสตรีแม่บ้านมีการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้นมาเพื่อสร้างรายได้เสริมซึ่งถือเป็นอีกบทบาทหนึ่งของสตรีในชุมชน

4.1.2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ในตำบลป่าสัก มีกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ยังรวมกลุ่มเกี่ยวกับภาคการเกษตร และการรวมกลุ่มที่ทำนอกภาคเกษตร จำนวน 14 กลุ่มอาชีพ (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักประจำปี 2550) เนื่องจาก มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มขึ้นตามนโยบายของรัฐ ทำให้ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มเพิ่มมากขึ้น การสนับสนุนเงินทุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำให้กลุ่มมีเงินในการลงทุน ซึ่งทำให้กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนมีการดำเนินการกู้ยืมจากองค์การบริหารส่วนตำบล แต่บางกลุ่มก็ยังมีกลุ่มที่มีเพียงรายชื่อสมาชิกในกลุ่มเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการของบประมาณสนับสนุน แต่มีการดำเนินงานเป็นนิติบุคคล รวมถึงการมีรายชื่อกลุ่มแต่ไม่มีการดำเนินงาน ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มนั้นมีทั้งการจัดตั้งขึ้นเองโดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านหูก และการจัดตั้งโดยการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น กลุ่มพริกตาแดงบ้านสันตะยอมได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มพริกตาแดงบ้าน

สันป่าสักได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน เป็นต้น ซึ่งสามารถจำแนกกลุ่มผลิตภัณฑ์ ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. กลุ่มอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่

- 1.1 กลุ่มพริกلاب กลุ่มหมูหวาน หมู 1 บ้านสันกะยอม
- 1.2 กลุ่มสหกรณ์ข้าวสาร หมู 3 บ้านป่าตึงงาม
- 1.3 กลุ่มข้าวสาร หมู 4 บ้านหลุก
- 1.4 กลุ่มพริกلاب หมู 6 บ้านสันป่าสัก
- 1.5 กลุ่มพริกلاب หมู 5 บ้านห้วยม้า โกง
- 1.6 กลุ่มขนมทองม้วน หมู 18 บ้านใหม่จตุจักร

2. กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร

- 2.1 กลุ่มผลิตดอกไม้ใบบัว หมู 2 บ้านหนองบัว
- 2.2 กลุ่มผ้าทอมือ หมู 5 บ้านหนองปลาขอ
- 2.3 กลุ่มน้ำดื่ม หมู 7 บ้านน้ำพุ
- 2.4 กลุ่มรองเท้า หมู 11 บ้านหนองท่า
- 2.5 กลุ่มรองเท้า หมู 13 บ้านหนองจิ๋ว
- 2.6 กลุ่มเย็บผ้า หมู 14 บ้านหนองไซ
- 2.7 กลุ่มรับเหมาทำอาหาร หมู 15 บ้านน้ำบ่อเหลื่อง

กลุ่มผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพเสริม เพราะอาชีพหลักก็คือนานาหรือรับจ้าง ซึ่งปัญหาก็คือ การทำงานไม่เต็มที่ ขาดการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม การบริหารจัดการ และการร่วมแก้ไขปัญหา ผนวกกับการขาดตลาดที่ชัดเจน ทำให้กลุ่มยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควรมีสตรีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ยึดเป็นอาชีพหลัก เช่น กลุ่มหมูหวาน

กลุ่มที่ทำนอกภาคเกษตร มีสาเหตุหลากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น พื้นที่ไม่เหมาะกับการเกษตร การขาดแคลนน้ำ และการอยู่ใกล้เขตชุมชนเมืองและโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ต้องประกอบอาชีพอื่น ซึ่งบางกลุ่มก็ยึดเป็นอาชีพหลัก เช่น กลุ่มทำรองเท้าเพราะพื้นฐานเดิมเคยเป็นช่างเย็บรองเท้ามาก่อน เป็นต้น ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการตลาด และเงินทุนหมุนเวียน

แผนที่ที่ 1 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ในตำบลป่าสัก (พัฒนาโดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเมื่อ มิถุนายน 2551)

4.1.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 กลุ่ม ใน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1. กลุ่มพริกถาปสนไพร หมู่ 1 บ้านสันคะยอม ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ประวัติกลุ่ม

กลุ่มพริกถาปสนบ้านสันคะยอมจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2543 โดยเริ่มแรกนั้นแม่บ้านเกษตรกรอยากมี รายได้พิเศษ นอกจากการทำนา จึงทำการรวมกลุ่มกัน โดยของประมาณสนับสนุนจากองค์การ บริหารส่วนตำบลป่าสัก โดยมีนางจินดา กิตติศักดิ์ เป็นประธานกลุ่ม ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำ น้ำพริกถาปสน น้ำพริกเผา เพื่อให้แม่บ้านมีรายได้เสริม เริ่มแรกใช้แรงงานคนในการผลิต พอจำหน่าย ได้มากขึ้นและ มีการส่งออกนอกหมู่บ้าน ก็เริ่มใช้เครื่องมือช่วย เช่น เครื่องบด เครื่องอบ เพื่อ พัฒนาระบบการผลิตให้ทันสมัยและสะอาดขึ้น ปัจจุบันมีสมาชิก 31 คน สถานที่ติดต่อ หมู่ 1 บ้านสันคะยอม โทร. 053-537820 , 053-537829 หรือ 089-2614561

โครงสร้างกลุ่ม

1. นางสาวจินดา กิตติศักดิ์	ประธานกลุ่ม
2. นางผ่องศรี สมนาศักดิ์	รองประธาน
3. นางปนัดดา พิงคะสัน	เลขานุการ
4. นางบาลทอง ใจดี	เหรัญญิก
5. นางจิราพร แสงทอง	ประชาสัมพันธ์

การบริหารจัดการกลุ่ม

1. ด้านการจัดการ มีการวางระบบโครงสร้างของกลุ่มอย่างชัดเจน ใช้ระบบการรวมหุ้น สมาชิก หุ้นละ 100 บาท เพื่อเก็บเป็นต้นทุนการผลิต อำนาจการตัดสินใจขึ้นอยู่กับทีม คณะกรรมการหรือผู้นำกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ มีการจัดวาระการประชุมประจำปีแต่ไม่ค่อยมีการ ประชุมปรึกษาหารือกัน

2. ด้านการผลิต ทำการผลิตเดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 10-20 กิโลกรัม ใช้แรงงานครั้งละ 3-4 คน วัตถุดิบส่วนใหญ่จะซื้อมาจากตลาดในเมือง (ใช้สมุนไพร 18-19 ชนิด) เพราะสามารถ เลือกสินค้าได้ตามต้องการ ส่วนแรงงาน จะเป็นทีมงานเดิมเป็นส่วนใหญ่โดยจ่ายเป็นค่าแรง คนทำงาน ส่วนสมาชิกที่เหลือจะได้รับเงินปันผลรายปี

3. ด้านการเงิน มีการทำสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม

4. ด้านการตลาด มุ่งเน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่ค่อยมีการจำหน่ายนอกพื้นที่ มีทั้งการให้ซื้อสินค้า การขายปลีกและการขายส่ง ช่วงที่วัตถุดิบมีราคาแพงก็จะลดปริมาณ ผลิตภัณฑ์ลงเล็กน้อย ขายขวดละ 10 บาท แต่ไม่ขึ้นราคา

2. กลุ่มน้ำดื่ม กลุ่มข้าวสาร กลุ่มน้ำพริกตาแดง หมู่ 4 บ้านหลุก ตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

ประวัติกลุ่ม

กลุ่มน้ำดื่ม เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อ พฤษภาคม ปี 2549 มีสมาชิกอยู่ประมาณ 100 กว่าคน เป็นการผลิตน้ำ R.O. ที่ส่งขายในหมู่บ้าน โดยกรรมการจะมีการกรอกน้ำกันประจำวันอาทิตย์และพฤหัสบดี

กลุ่มข้าวสาร จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2548 โดยมีสมาชิกประมาณ 100 กว่าคนเช่นกัน กลุ่มข้าวสาร ตั้งขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านภายในหมู่บ้าน โดยมีการตั้งร้านค้าขายข้าวสารให้กับคนในหมู่บ้าน สามารถที่จะซื้อโดยทำการเชื่อไว้และนำเงินมาจ่ายภายหลัง ซึ่งในการจัดตั้งช่วงแรกๆนั้นก็ไปกู้เงิน จากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักมาดำเนินการ โดยจุดเด่นของกลุ่มข้าวสารอยู่ที่การให้ความช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน แต่ก็มีจุดอ่อนคือบางครั้งมีการเชื่อแล้วไม่นำเงินมาจ่ายทำให้มีเงินหมุนเวียนลดลง

กลุ่มน้ำพริกตาแดง เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อ มิถุนายน 2550 ที่ผ่านมา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยาก ที่จะรักษาสูตรน้ำพริกแบบดั้งเดิมไว้ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้าน ที่มีมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า-ตายายและยังไม่มีหมู่บ้านอื่นทำการผลิต จึงได้มาซึ่งน้ำพริกตาแดงสูตรดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบัน มีสมาชิกจำนวน 8 คน แต่ก็ยังคงทีมงานเดียวกับกลุ่มข้าวสารและน้ำดื่ม ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี ในช่วงแรกผลิตครั้งละ 5-7 กิโลกรัม ก็สามารถจำหน่ายหมดภายในไม่กี่วัน และมีคนนิยมบริโภคมากขึ้น โดยขายให้กับแม่ค้าในหมู่บ้าน ขายร้านค้า ในหมู่บ้าน และขายปลีกให้กับบุคคลทั่วไป สถานที่ติดต่อ น้ำพริก อาคาร อ.ส.ม. บ้านหลุก โทร. 089-2650551 หรือ 053-584749

โครงสร้างกลุ่ม

1. นางเขวถักณั ดันมูลสุข	ประธานกลุ่ม
2. นางสังข์ทอง หล้ากาศ	รองประธาน
3. นางแก้วภา ปิ่นสัก	รองประธาน
4. นางนวลคำ อินิชา	เลขานุการ
5. นางเกสนี ใจดี	เหรัญญิก
6. นางบัวคำ บุญศิริ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
7. นางพัชรีย์ สังฆะยะ	ประชาสัมพันธ์
8. นางลินจง ลาวนันท์	ครูภัณฑ์
9. นางมยุรี บุญศิริ	กรรมการ
10. นางจรวพร สารบุญมา	กรรมการ

11. นางวิไลย์ กันทะศักดิ์	กรรมการ
12. นางอนงค์ ชนม์ชยา	ผู้ทรงคุณวุฒิ
13. นางวิไลย์ เครื่องพนัส	ที่ปรึกษา
14. นางวันชอุรีย์ กาซ้อง	ที่ปรึกษา
- การบริหารจัดการกลุ่ม

1. ด้านการจัดการ กลุ่มข้าวสารใช้ระบบการรวมหุ้นสมาชิก หุ้นละ 10 บาท ส่วนกลุ่มน้ำพริก ตาแดงไม่มีการรวมหุ้น มีการแยกโครงสร้างกลุ่มชัดเจน มีการจัดวาระการประชุมประจำปีและมีการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นครั้งคราว โดยยึดหลักการปฏิบัติตามแบบดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติคือมีการหารือเมื่อมีประเด็นเร่งด่วน หรือการแบ่งเงินปันผลรายปี

2. ด้านการผลิต วัตถุดิบส่วนใหญ่จะซื้อมาจากตลาดในเมือง เพราะสามารถเลือกสินค้าได้ เพราะวัตถุดิบไม่มีในหมู่บ้าน เช่น พริก กระเทียม ปลา ร้า มีการผลิตด้วยกรรมวิธีที่สะอาด สดและใหม่ ส่วนแรงงาน จะเน้นการช่วยกันของสมาชิกกลุ่มซึ่งต้องสละเวลามาทำโดยไม่ได้ค่าแรง

3. ด้านการเงิน มีการทำสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม

4. ด้านการตลาด เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีการจำหน่ายนอกพื้นที่ ซึ่งมีทั้งขายปลีกและขายส่ง

3. กลุ่มสตรีสหกรณ์พริกถาดสันป่าสัก หมู่ 6 บ้านสันป่าสัก ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประวัติกลุ่ม

เริ่มจัดตั้งกลุ่มเมื่อปี 2542 โดยได้คำแนะนำจากพ่อหลวงประเสริฐ กิตติศักดิ์ ว่าควรมีอาชีพเสริมภายในหมู่บ้าน และพริกถาดก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านบริโภคอยู่เป็นประจำ จึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา โดยมี นางสาวกาญจนา กิตติศักดิ์ เป็นประธานกลุ่ม และมีสมาชิกเริ่มแรก 20 คน โดยขอเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน โดยใช้วัดสันป่าสักเป็นสถานที่ทำการผลิตและผลิตครั้งละ 5 กิโลกรัม มีการปรับปรุงสูตรไปเรื่อยๆ การดำเนินการช่วงแรกขาดทุนเพราะยังไม่คิดตลาดทำให้สมาชิกลดลงเหลือเพียง 3-4 คน ผลิตครั้งละ 5 กิโลกรัม ซึ่งก็จำหน่ายไม่หมด และได้รับเสียงสะท้อนจากโรงเรียนว่าเหม็นกลิ่นพริก จึงย้ายสถานที่มาทำที่บ้านนายประเสริฐ บ้านเลขที่ 54/1 ม. 6 จนถึงปัจจุบัน ต่อมาจึงเริ่มหาวิธีการใหม่ โดยมีการรวมหุ้นกัน หุ้นละ 10 บาท และมีพ่อหลวงประเสริฐคอยช่วยเหลือในเรื่องของการอำนวยความสะดวก ช่วยไปส่งที่ตลาดบ้าง นำไปขายให้บ้าง ทำให้เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูนในเรื่องของอุปกรณ์ เช่น เครื่องอบพริก เครื่องโม่พริก ตลอดจนการปรับปรุงรูปแบบของ

ฉลาก และปี 2546 ได้เงินสนับสนุนจาก อบจ.ลำพูน เป็นเงิน 5,000 บาท ได้รับการสนับสนุนจาก อบต.ป่าสัก เป็นเครื่องครัว และตู้ใส่ของ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 125 คน สถานที่ติดต่อ บ้าน โนเนม หน้าตลาดสันป่าสัก โทร.081-7069036 หรือ นางบรรทม ศรีมา โทร 053-537263

โครงสร้างกลุ่ม

1. นางสาวณัฏฐิ์ กิตติศักดิ์	ประธานกลุ่ม
2. นางบรรทม ศรีมา	รองประธาน
3. นางประทุมพร พิงคะสัน	เลขานุการ
4. นางอารีย์ นันทะศักดิ์	เหรัญญิก
5. นางอำพร ลือศักดิ์	ประชาสัมพันธ์

การบริหารจัดการกลุ่ม

1. ด้านการจัดการใช้ระบบการรวมหุ้นกับสมาชิก หุ้นละ 10 บาท มีการแบ่งเงินปันผลในแต่ละปี ร้อยละ 1 บาท อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ประธานและคณะกรรมการกลุ่มเป็นหลัก ขาดการปรึกษาหารือภายในกลุ่มเพราะสมาชิกมีเยอะ อาศัยการปฏิบัติแบบเดิมๆ คือ มีการประชุมต่อเมื่อมีการแบ่งเงินปันผลหรือเกิดเรื่องเร่งด่วน

2. ด้านการผลิต วัตถุดิบส่วนใหญ่จะซื้อมาจากตลาดในเมืองเชียงใหม่ เพราะมีราคาถูก และมีวัตถุดิบครบตามต้องการ คือ พริก ลูกผักชี ดีปลี และสมุนไพร และมีซื้อในหมู่บ้านบ้าง คือ ตะไคร้ ดีปลี กระเทียม โดยมีการผลิตด้วยกรรมวิธีที่สะอาด สดและใหม่ ด้วยส่วนผสมคือ พริกแห้ง กระเทียม ดีปลี คำเบา เม็ดผักชี กระวาน ตะไคร้ ป๊วยกั๊ก พริกหอม(มะเขว่น) จันทน์บาน จันทน์ เป็นต้น ส่วนแรงงาน จะเน้นการช่วยกันของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งก็เป็นทีมงานเดิมตลอดแต่จะได้รับการจ้างแรงงานซึ่งต้องสละเวลาทำ ส่วนสมาชิกคนอื่นก็จะได้รับการปันผลตอนสิ้นปีเพียงอย่างเดียวเพราะมีอาชีพประจำและทนต่อกรรมวิธีในการผลิตที่ทั้งร้อนอบอ้าวและมีกลิ่นฉุนไม่ไหว ขาดการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มรวมตัวกันได้ยาก

3. ด้านการเงิน มีการทำสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม

4. ด้านการตลาด เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่เพราะถือว่าเป็นอาหารท้องถิ่นที่นิยมบริโภคภายในท้องถิ่นภาคเหนือ ยังไม่ค่อยมีการจำหน่ายนอกพื้นที่ภาคเหนือแต่ก็มีบ้าง เช่น ภาคบ้านแซม ภาคบ้านโฮ้ง ภาคเมืองใหม่ ภาคบ้านใหม่จตุจักร และมีการส่งตามบ้านภายในหมู่บ้าน และโรงเรียน โดยราคาโหลละ 100 ซึ่งมีทั้งขายปลีกและขายส่ง

วิธีทำพริกฉาบ

1. นำพริกแห้งมาล้างในเครื่องครัวพริก

2. นำเครื่องเทศต่างๆมาคั่ว
3. นำพริกและเครื่องเทศที่คั่วแล้วไปโม่หรือบด
4. นำส่วนผสมทั้งหมดมาผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน
5. นำไปบรรจุขวดให้เรียบร้อยพร้อมที่จะจำหน่าย

4. กลุ่มพริกถาบ หมู่ 8 บ้านห้วยน้ำโค้ง ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประวัติกลุ่ม

เริ่มจัดตั้งเมื่อ ตุลาคม 2548 เริ่มจากสังเกตจากคนในหมู่บ้านชอบซื้อพริกถาบจึงรวมกลุ่มผลิตกันเพื่อที่ชาวบ้านจะได้ไม่ต้องซื้อจากหมู่บ้านอื่น เพราะเป็นอาหารที่บริโภคเป็นประจำอยู่แล้ว โดยเริ่มจากการทดลองผลิตลองดู จนได้รสชาติที่ถูกต้อง และได้การสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก และมีการรวมหุ้นกันเองระหว่างสมาชิกโดยมี นางเพ็ญทอง กุณะแสงคำ เป็นประธานกลุ่ม ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 81 คน

โครงสร้างกลุ่ม

1. นางเพ็ญทอง กุณะแสงคำ	ประธานกลุ่ม
2. นางอินทิรา เนตรแสนสัก	รองประธานกลุ่ม
3. นางทัศนีย์ เรืองศักดิ์	เลขานุการ
4. นางกอบ แก้วเนตรสัก	เหรัญญิก
5. นางบังอร บัวรสสัก	กรรมการ

การบริหารจัดการกลุ่ม

1. ด้านการจัดการ ใช้ระบบการรวมหุ้นกับสมาชิก หุ้นละ 50 บาทมีการแบ่งเงินปันผลในแต่ละปี คือคนที่ทำได้ 60 % สมาชิกได้ 35 % และที่เหลือเข้ากองทุน 5% อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ประธานและกรรมการเป็นหลัก ขาดการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มเพราะสมาชิกมีจำนวนมาก และยังขาดการช่วยเหลือกัน

2. ด้านการผลิต ทำการเคียวครั้ง ครั้งละ 5 กิโลกรัม ใช้แรงงาน 10 คน วัตถุดิบก็จะซื้อมาจากตลาดเมืองเชียงใหม่เพราะราคาถูก ซึ่งก็จะใช้สมุนไพรหลักๆ คือ พริก คำเบา มะเหลบ คีปติ พริกหอม(มะเขว่น) เป็นต้น ต้นทุนในการผลิตจะไม่มีผลต่อราคาขาย เพราะถ้าต้นทุนสูงก็จะนำมาเฉลี่ยกับช่วงที่ต้นทุนต่ำ จุดเด่นจะอยู่ที่รสชาติถูกปากชาวบ้าน ส่วนแรงงาน จะเน้นการช่วยกันของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งก็เป็นทีมงานเดิมเพียง 4-5 คน ส่วนสมาชิกคนอื่นก็จะรอการปันผลเพราะมีอาชีพประจำที่ไม่เอื้อต่อการทำ ยังขาดการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มรวมตัวกันได้ยาก

3. ด้านการเงิน มีการจดบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม

4. ด้านการตลาด เน้นตลาดในหมู่บ้านและร้านค้าเป็นส่วนใหญ่ ตลาดยังมีน้อย

5. กลุ่มชนบทของม้วน หมู่ 18 บ้านใหม่จตุจักร ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

กลุ่มชนบทของม้วนบ้านใหม่จตุจักร จัดตั้งขึ้นเมื่อ กรกฎาคม 2544 เริ่มจากการที่แม่บ้านไม่มีงานทำ จึงคิดสร้างกลุ่มขึ้นมาเพื่อให้มีรายได้และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยเริ่มจากทำโครงการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ในการซื้ออุปกรณ์ เตาทำขนมและเป็นทุนหมุนเวียนให้กับกลุ่ม โดยมีสมาชิก 9 คน และมีนางกุลธิดา ท้วมเจริญเป็นประธาน ซึ่งกว่าจะได้มาเป็นสูตรขนมในปัจจุบันก็มีการปรับปรุงสูตรมานานเพราะแม่บ้านแต่ละคนก็ยังเป็นมือใหม่ในการผลิต มีส่วนผสม คือ มะพร้าว แป้ง น้ำตาล ไข่ ผลไม้ (กล้วย ฝักทอง เผือก มะเขือเทศ มะม่วง ลำไย) ผักสมุนไพร (แครอท ต้นหอม ผักชี หอมแดง กระเทียม) สถานที่ติดต่อ กลุ่มทำขนมของม้วนบ้านใหม่จตุจักร โทร. 083-3198024

โครงสร้างกลุ่ม

1. นางกุลธิดา ท้วมเจริญ	ประธานกลุ่ม
2. นางพวงวรรณ จินมัทธมา	รองประธาน
3. นางบุญมี คำแก้ว	เลขานุการ
4. นางพิมพ์วิภา วงศ์บุตร	เหรัญญิก

การบริหารจัดการ

1. ด้านการจัดการ เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมี 9 คน ค่อนข้างที่จะควบคุมได้และพบปะกันเป็นประจำ ทำให้มีการพูดคุยกันบ่อย แต่อำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่ผู้นำกลุ่มเป็นหลัก
2. ด้านการผลิต วัตถุดิบส่วนใหญ่ เช่น กะทิ แป้ง น้ำตาล จะซื้อมาจากตลาดซึ่งจะใช้แต่ของที่ที่มีประโยชน์มีคุณค่าทางอาหาร และทำการผลิตด้วยกรรมวิธีที่สะอาด สดใหม่ และใช้ผลไม้ตามฤดูกาลมาผลิต ส่วนแรงงาน จะเน้นการช่วยกันของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งก็เป็นทีมงานที่มีหน้าที่ประจำอยู่แล้วเพราะในการทำขนมจะใช้แรงงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งต้องสละเวลาทำ
3. ด้านการเงิน มีการทำสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม
4. ด้านการตลาด เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ตามร้านค้าในตลาดหรือร้านค้าชุมชน ซึ่งยังไม่ค่อยมีการบุกเบิกตลาดนอกพื้นที่เพราะยังไม่มีจุดเด่นพอ

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบ การบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในตำบลป่าสัก

กลุ่มผลิตภัณฑ์	ด้านการจัดการกลุ่ม	ด้านการผลิต	ด้านการตลาด
กลุ่มพริกกลาบ ม.1	- ใช้ระบบการรวมหุ้น - อำนาจการตัดสินใจขึ้นอยู่กับประธานและกรรมการ - มีการจัดโครงสร้างกลุ่ม - มีการจัดการประชุมประจำปี - จัดทำสมุดบัญชี	- ผลิตเดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 10-20 กิโลกรัม - วัตถุดิบส่วนใหญ่ซื้อจากตลาดในเมือง - ผลสมมูลไพรกว่า 20 ชนิด - แรงงานเป็นทีมงานเดิมโดยจ่ายเป็นค่าแรงคนทำงาน	- เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ -มีการให้เชื้อสินค้า - ช่วงที่วัตถุดิบมีราคาแพงก็จะลดปริมาณผลิตภัณฑ์ลง แต่ไม่ขึ้นราคา
กลุ่มน้ำพริกตาแดง ม.4	- ไม่มีการรวมหุ้นสมาชิก - มีการจัดการประชุมประจำปีและมี การประชุมหารือกันเป็นครั้งคราว - จัดทำสมุดบัญชี	- วัตถุดิบส่วนใหญ่จะซื้อจากตลาดในเมือง - เป็นสูตรดั้งเดิม - เน้นการช่วยกันของสมาชิกกลุ่มซึ่งต้องสละเวลาทำโดยไม่ได้อำนาจ	- เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่
กลุ่มพริกกลาบ ม.6	- ใช้ระบบการรวมหุ้น - อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ประธานหรือคณะกรรมการ - ขาดการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มขาดการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มรวมตัวกันไม่ได้ - ยาก - จัดทำสมุดบัญชี	- ผลิตเดือนละ 2-3 ครั้ง - วัตถุดิบส่วนใหญ่จะซื้อจากตลาดเชียงใหม่ - มีการซื้อวัตถุดิบในหมู่บ้านบ้าง - ผลสมมูลไพร 14 ชนิด มีกลิ่นหอม - แรงงานเป็นทีมงานเดิมตลอดซึ่งจะได้รับการค่าแรง	- เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ - มีตลาดต่างจังหวัด

กลุ่มผลิตภัณฑ์	ด้านการจัดการกลุ่ม	ด้านการผลิต	ด้านการตลาด
กลุ่มพริกตากบ ม.8	- ใช้ระบบการรวมหุ้นกับสมาชิก - อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ประธานและกรรมการ - ขาดการปรึกษาร่วมกันภายในกลุ่ม - ขาดการช่วยเหลือกันรวมตัวกันได้ยาก - มีการจกรายรับ-รายจ่าย	- ทำการผลิตเดือนละครั้ง - วัตถุดิบก็จะซื้อมาจากตลาดเมืองเชียงใหม่ - ต้นทุนในการผลิตจะไม่มีผลต่อราคา - แรงงานที่จ้างเดิม	- เน้นตลาดในหมู่บ้านและร้านค้าเป็นส่วนใหญ่
กลุ่มขนมทองม้วน ม.18	- ไม่มีการระดมหุ้น - สมาชิกพบปะกันเป็นประจำ มีการพูดคุยกันบ่อย - อำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่ผู้นำกลุ่มเป็นหลัก - จัดทำสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย	- วัตถุดิบส่วนใหญ่ซื้อจากตลาดในเมือง - มีสูตรเฉพาะ มีคุณค่าทางอาหาร และผสมผลไม้ตามฤดูกาล - เป็นทีมงานที่มีหน้าที่ประจำที่ต้องใช้ความชำนาญ	- เน้นตลาดร้านค้าในชุมชน และร้านอาหารชุมชน

4.2. แนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 5 หมู่บ้าน

จากการดำเนินการโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนาผู้วิจัย ทีมวิจัยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย โดยจะเริ่มตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานและสรุปบทเรียนตลอดจน ร่วมหาวิธีแก้ไขปัญห และร่วมพัฒนาต่อไป ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้เน้นการเสริมพลังสตรีให้มีบทบาทมากขึ้นในชุมชนและสามารถดำเนินการอยู่ได้ด้วยตัวเอง โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

4.2.1 การทบทวนสถานการณ์การบริหารจัดการและปัญหาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้ง 5 หมู่บ้าน

หลังจากการคัดเลือกทีมวิจัยร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเวทีประชุมเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านได้ทบทวนตัวเองและทราบถึงปัญหาของกลุ่มโดยใช้เครื่องมือ ที่เรียกว่าการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (Strength, Weakness, Opportunity และ Threat: SWOT) โดยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแบ่งกลุ่มและเขียนสะท้อนข้อมูลของกลุ่มตนเอง และออกมานำเสนอ เพื่อเป็นการรู้จักตัวเองและนำข้อดี ข้อเสีย ไปหาแนวทางปรับใช้กับกลุ่ม ซึ่งได้ผลดังนี้

ภาพที่ 1-4 การสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ SWOT ของทีมวิจัย

ตารางที่ 7 ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มพริกلاب้านสันคะยอม

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
การผลิต : สถานที่ทำการผลิตสะอาด แยกเป็นสัดส่วน อุปกรณ์สะอาด ทันสมัยมีส่วนผสมจากสมุนไพรกว่า 20 ชนิด ทำให้มีกลิ่นหอม ทีมคนทำงานมีความสามัคคี รู้หน้าที่และช่วยเหลือกัน ผนวกกับผู้นำเป็นคนที่ใฝ่เรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ คุณภาพ : มีกลิ่นหอม รสชาติถูกปากคนในพื้นที่ การจัดการ : มีการจกรายชื่อกลุ่มลูกค้า การตลาด : ผลิตภัณฑ์เป็นที่นิยมในหมู่บ้าน	การผลิต : ทีมคนทำงานเป็นคนกลุ่มเดิมไม่มีการหมุนเวียน การจัดการ : ผู้นำมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทำให้บางครั้งไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ ทำให้สมาชิกต่างก็ทะเลาะกัน การตลาด : ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการตลาด เช่น การติดต่อตลาด บิ๊กซี ตลาดเมืองใหม่ การติดต่อห้างร้าน การประชาสัมพันธ์ มีน้อย ไม่มีคนช่วยในการบุกเบิกช่องทางการตลาด และการขาย บรรจุภัณฑ์: รูปแบบผลิตภัณฑ์สีสันทันไม่ดึงดูดกลุ่มลูกค้า
โอกาส (O)	ข้อจำกัด (T)
- การได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอ - การได้รับการสนับสนุน อุปกรณ์การประกอบอาชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก - การดูงานนอกสถานที่ เช่น ลำปาง ลำพูน ประจวบคีรีขันธ์ และการฝึกอบรมต่างๆ	- ภายในตำบลป่าสักมีกลุ่มผลิตพริกلاب้านจำนวน 3 กลุ่ม และภายในอำเภอก็มีผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน จำนวนหลายกลุ่ม ผนวกกับพริกلاب้านเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการบริโภคเฉพาะกลุ่ม - วิกฤตน้ำมันแพงทำให้ต้นทุนในการขนส่งสินค้าสูงขึ้น

ตารางที่ 8 ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มน้ำพริกตาแดง ข้าวสาร บ้านหลุก

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
น้ำพริกตาแดง การผลิต : มีการผลิตที่สด ใหม่ ไม่ผสมสารกันบูด และสะอาด คุณภาพ : รสชาติถูกปากกลุ่มลูกค้าทั้งในและนอกหมู่บ้าน การจัดการ : สมาชิกในกลุ่มมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เข้าใจซึ่งกันและกัน ข้าวสาร การตลาด : กลุ่มสมาชิกสามารถซื้อสินค้าได้ เพราะถือเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันต้องช่วยเหลือกัน	น้ำพริกตาแดง การผลิต : สถานที่ผลิตยังไม่เป็นสัดส่วนรวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตค่อนข้างเก่าและไม่เหมาะสมกับงาน คุณภาพ : เนื่องจากไม่มีการผสมสารกันบูดเมื่อเปิดฝาทิ้งไว้ทำให้เกิดเชื้อรา บรรจุภัณฑ์ : บรรจุภัณฑ์ยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร ฉลากยังไม่ดึงดูดลูกค้า การตลาด : เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เพิ่งเริ่มทำการผลิต ทำให้ตลาดมีน้อยและขาดการประชาสัมพันธ์รวมถึงสมาชิกกลุ่มยังขาดการคิดริเริ่มในการทำงาน และขยายช่องทางการตลาด ข้าวสาร การตลาด : การให้สมาชิกซื้อสินค้าบางรายไม่นำเงินมาจ่าย ทำให้เงินทุนหมุนเวียนลดลง
โอกาส (O)	ข้อจำกัด (T)
ข้าวสาร การได้รับเงินทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก น้ำพริกตาแดง มีโอกาสดำเนินการร่วมกับกลุ่มอื่นๆทำให้มีแรงบันดาลใจและเกิดการกระตุ้น	

ตารางที่ 9 ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มพริกلاب้านสันป่าสัก

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
การผลิต : มีระบบการผลิตที่สดใหม่ ไม่ใส่สารกันบูด มีส่วนผสมของสมุนไพรถึง 14 ชนิดที่ทีมงานในการผลิตมีความเข้าใจและร่วมมือกัน คุณภาพ : คุณภาพของผลิตภัณฑ์รสชาติดี หอม เก็บไว้ได้นานกว่า 6 เดือน การจัดการ : มีบัญชีสรุปและการประชุมประจำปีเพื่อแจ้งรายละเอียด บรรจุภัณฑ์ : ปิดมิดชิด สีทันสมัยสวยงามดึงดูด	การผลิต : ในการผลิตคนทำงานมีน้อย ไม่มีการสลับหมุนเวียนคนทำงาน มีคนทำงานประจำ 4-5 คน สถานที่ทำการผลิตไม่เป็นสัดส่วน รวมถึงไม่มีการฝึกอบรมใหม่ที่จะมารับช่วงงานต่อ การตลาด : ช่องทางการขยายตลาดยังไม่กว้างเท่าที่ควร การจัดการ : ผู้นำกลุ่มมีบุคลิกที่ค่อนข้างเงินอาย ไม่กล้าแสดงออกและขาดความมั่นใจในตัวเอง
โอกาส (O)	ข้อจำกัด (T)
ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการผลิต เช่น เครื่องอบพริก, คั่วพริก จากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ได้รับการเงินสนับสนุนการลงทุน 45,000 จากสหกรณ์จังหวัด และการให้ความรู้เรื่องทำบัญชี ได้รับการสนับสนุนเงินกู้ยืมจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เป็นเงิน 50,000 บาท ได้รับการสนับสนุนจากวิทยุชุมชนในหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ ได้รับการช่วยเหลือจากเครือข่ายเกี่ยวกับการทำบัญชีกลุ่ม	ภายในตำบลป่าสักมีกลุ่มผลิตพริกจำนวน 3 กลุ่ม และภายในอำเภอก็มีผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน จำนวนหลายกลุ่ม ผสมกับพริกلاب้านสันป่าสักที่มีการบริโภคเฉพาะกลุ่ม

ตารางที่ 10 ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มพริกلاب้านห้วยม้าโค้ง

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
คุณภาพ : รสชาติถูกปากคนในหมู่บ้าน	การจัดการ : ความพร้อมของสมาชิกในกลุ่มมีน้อย จำนวนสมาชิกในการผลิตไม่แน่นอนแน่นอน และยังขาดความร่วมมือกันในการรวมกลุ่มรวมตัวกันยาก
โอกาส (O)	ข้อจำกัด (T)
ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก	ภายในตำบลป่าสักมีกลุ่มผลิตพริกلاب้านจำนวน 3 กลุ่ม และภายในอำเภอก็มีผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน จำนวนหลายกลุ่ม ผนวกกับพริกلاب้านเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการบริโภคเฉพาะกลุ่ม อาชีพของสมาชิกกลุ่มไม่เอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่มและการผลิต

ตารางที่ 11 ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
การผลิต : ผลิตจากพืชผลไม้ตามฤดูกาลในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยคุณค่าทางอาหารสูงและหาได้ง่ายรวมถึงอุปกรณ์การผลิตไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น เตา ภาชนะใส่วัตถุดิบ เป็นต้น และมีวิธีการผลิตที่ง่ายไม่ซับซ้อนสามารถระบุความหวานได้ คุณภาพ : ผลิตกันที่มีความหอม หวานกลมกล่อม มีเอกลักษณ์เรื่องการผสมผลไม้ตามฤดูกาล การจัดการ : ผู้นำมีความกล้าแสดงออกด้านความคิด กล้าพูด กล้าเสี่ยงและเป็นคนทำงานเร็ว ซึ่งมีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่มและการตัดสินใจต่างๆรวมถึงสมาชิกภายในกลุ่มมีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่มลูกค้าและจริงจังในการทำงาน การตลาด : มีการสำรวจตลาดสม่ำเสมอและขยันในการเปิดช่องทางการตลาด	การผลิต: สถานที่ในการผลิตไม่เป็นสัดส่วนและสมาชิกในกลุ่มมีน้อย การจัดการ : ผู้นำมีอำนาจการตัดสินใจสูงทำให้การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการร่วมคิดมีน้อย การตลาด : การขยายช่องทางการตลาดยังไม่กว้างพอ ผนวกกับการประชาสัมพันธ์มีน้อย ผลิตภัณฑ์ : รูปแบบบรรจุภัณฑ์ยังไม่เป็นที่ดึงดูดลูกค้า ฉลากสินค้าไม่ชัดเจน
โอกาส (O)	ข้อจำกัด (T)
- ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักเกี่ยวกับงบประมาณ การดูงานนอกสถานที่ และการเข้าฝึกอบรมต่างๆ - ภายในตำบลมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ระดับตำบลซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้สำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร - ได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอและองค์กรพัฒนาชุมชนในการฝึกอบรมอาชีพต่างๆ	- เนื่องจากภาวะวิกฤตน้ำมันแพงทำให้เพิ่มต้นทุนการขนส่งแต่ไม่สามารถขึ้นราคาขายผลิตภัณฑ์ - ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ประเภทขนมขบเคี้ยวมีมากทำให้เกิดคู่แข่งทางการขาย

ซึ่งจากการดำเนินการครั้งนี้ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รู้จักตนเองทราบถึงสถานการณ์ของกลุ่มและทราบถึงปัญหาของกลุ่ม

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบการวิเคราะห์ SWOT ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน

การวิเคราะห์	พริกฉาบ			
	บ้านต้นละยอม	บ้านสันป่าสัก	บ้านห้วยน้ำโค้ง	
จุดแข็ง (S)	การผลิต : สถานที่ทำการผลิต อุปกรณ์ สะอาดทันสมัย มีส่วนผสมจากสมุนไพรกว่า 20 ชนิด ผู้นำเป็นคนไฟเเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ คุณภาพ : มีกลิ่นหอม รสชาติถูกปากคนในพื้นที่ การจัดการ : มีการจรรยาชื้อของกลุ่มลูกค้า การตลาด : ผลิตภัณฑ์เป็นที่นิยมในหมู่บ้าน	การผลิต : มีระบบการผลิตที่สดใหม่ มีส่วนผสมของสมุนไพรถึง 14 ชนิด ทีมงานในการผลิตมีความเข้าใจและร่วมมือกัน คุณภาพ : รสชาติดี หอม เก็บไว้ได้นานกว่า 6 เดือน การจัดการ : มีบัญชีสรุปและการประชุมประจำปี บรรจุภัณฑ์ : ปิดมิดชิด สีทันสมัยดึงดูด	คุณภาพ : รสชาติถูกปากคนในหมู่บ้าน	
จุดอ่อน (W)	การผลิต : คนทำงานเป็นคนกลุ่มเดิม การจัดการ : ผู้นำมีการะหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบบางครั้งไม่สามารถทำงานได้ การตลาด ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ บรรจุภัณฑ์ : รูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่ดึงดูดกลุ่มลูกค้า	การผลิต : ในการผลิตคนทำงานมีน้อย สถานที่ทำการผลิตไม่เป็นสัดส่วน รวมถึงไม่มีการฝึกคนใหม่ที่จะมารับช่วงงานต่อ การตลาด : ช่องทางการขยายตลาดยังไม่กว้าง การจัดการ : ผู้นำกลุ่มมีบุคลิกที่ค่อนข้างเงินอาย ไม่กล้าแสดงออกและขาดความมั่นใจในตัวเอง	การจัดการ : ยังขาดความร่วมมือกันในการรวมกลุ่ม รวมตัวกันยาก	

การวิเคราะห์	พริกสถาบันต้นเคยม	พริกสถาบันต้นป้าสัก	พริกสถาบันหัวม้งไก่ง
โอกาส (O)	๑. ได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอ - การได้รับการสนับสนุน อุปกรณ์จากองค์การบริหารส่วนตำบลป้าสัก - การดำเนินงานนอกสถานที่ การฝึกอบรม	- ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการผลิตจากองค์การบริหารส่วนตำบลป้าสัก - ได้รับการเงินสนับสนุนการลงทุน จากสหกรณ์จังหวัด และการให้ความรู้เรื่องทำบัญชี - ได้รับการสนับสนุนเงินกู้ยืมจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน - การสนับสนุนจากวิทยุชุมชนในหมู่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์	๒. ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลป้าสัก
อุปสรรค/ข้อจำกัด (T)	- ภายใต้นตำบลป้าสักมีกลุ่มผลิตพริกสถาบันจำนวน 3 กลุ่ม และภายในอำเภอก็มีผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันจำนวนหลายกลุ่ม - วิกฤตน้ำมันแพงทำให้ต้นทุนในการขนส่งสินค้าสูงขึ้น	ภายใต้นตำบลป้าสักมีกลุ่มผลิตพริกสถาบันจำนวน 3 กลุ่มและภายในอำเภอก็มีผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันจำนวนหลายกลุ่ม ผสมกับพริกสถาบันเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการบริโภคเฉพาะกลุ่ม	- ภายใต้นตำบลมีกลุ่มผลิตพริกสถาบันหลายกลุ่ม - อาชีพของสมาชิกกลุ่มไม่เอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่มและการผลิต

จากตารางการเปรียบเทียบข้างต้นพบว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน จะมีทั้งสถานการณ์ที่คล้ายๆกัน เช่น คนทำงานเป็นคนเดิม ประสบปัญหาแบบเดียวกัน เช่น ช่องทางการตลาด และสถานการณ์ที่ต่างกัน เช่น บทบาทผู้นำ ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหานั้นสามารถดำเนินการด้วยกันได้ ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่น ก็สามารถนำวิธีการแก้ไขปัญหาและมุมมองต่างๆที่เป็นประโยชน์มาหนุนเสริมกันได้

4.2.2 ผลการเรียนรู้จากการดำเนินการเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินการ โครงการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นเกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการ และการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการของกลุ่ม
2. การเพิ่มศักยภาพด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์
3. การเพิ่มศักยภาพด้านบรรจุภัณฑ์
4. การเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

4.2.2.1 การเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การจัดการกลุ่มในที่นี้ หมายถึง การจัดการทรัพยากรบุคคล การเงิน การวางแผนงานที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเพื่อการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น จากการดำเนินงาน ทีมวิจัยร่วมได้เรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการผ่านกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเริ่มจาก

1) การร่วมวางแผนการปฏิบัติ เป็นกิจกรรมที่ทีมวิจัยร่วมได้ช่วยกันระดมความคิดและร่วมวางแผนงานว่าจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งตลอดระยะเวลาของการดำเนินการผู้วิจัยใช้กระบวนการวางแผนให้กับทีมวิจัยได้ร่วมกันระดมความคิดเพื่อที่จะได้นำกลับไปปรับใช้กับกลุ่มของตัวเอง

2) การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม (SWOT) เป็นกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ทบทวนกลุ่มว่าแต่ละกลุ่มมี จุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร มีโอกาสในการสนับสนุนหรือไม่และอะไรที่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดเกี่ยวกับกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รู้จักตนเอง โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตามหมู่บ้านเพื่อให้แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และเขียนสะท้อนข้อมูลรวมถึงการออกมานำเสนอ บอกเล่าให้กลุ่มอื่นๆได้รับทราบ กิจกรรมครั้งนี้มีผลทำให้ทราบข้อมูลของกลุ่มในระดับที่ลึกขึ้น ทราบสถานการณ์ของกลุ่ม ว่าแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไรและทราบปัญหา

ของตัวเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การวางแผนปรับปรุงแก้ไข และทีมวิจัยร่วมยังได้เรียนรู้กระบวนการ เช่น การฝึกเขียน การนำเสนอผ่านการเล่าเรื่องราว และการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถึงแม้บางคนจะไม่ถนัดในการเขียนแต่ก็มีความพยายามอย่างเต็มที่ในการเล่าเรื่องราว หลังจากการทบทวนสถานการณ์ของแต่ละกลุ่ม ทีมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดช่วงระยะเวลาของการดำเนินงานว่า กิจกรรมไหนควรจะปฏิบัติก่อนหรือหลังเพื่อที่จะได้ช่วยกันพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น ซึ่งจากกิจกรรมนี้ทำให้เห็นบทบาทของทีมวิจัยที่ต่างกัน เช่น นางกุลธิดา ท้วมเจริญ ซึ่งเป็นคนที่มีความมั่นใจในตนเองสูง คิดเร็ว ทำเร็ว และมีภาวะการเป็นผู้นำสูง มั่นใจในความคิดของตนเอง ส่วนสมาชิกจะมีความคิดที่บางครั้งแตกต่างแต่จะไม่พูดโดยตรง แต่หากให้มีการแสดงออกอย่างอื่นเช่นการเขียน จะกล้าแสดงความคิดเห็นมากกว่า ดังนั้นในการจัดเวทีประชุมส่วนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเขียนและการนำเสนอ รวมทั้งการสรุปจากมติในที่ประชุม เพื่อให้สมาชิกทุกคนจะได้มีสิทธิในการร่วมแสดงความคิดเห็น

3) การฝึกเขียนโครงการ เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมักจะมีโอกาสในการขอความสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆเป็นประจำ แต่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมักจะพลาดโอกาสเหล่านั้น เพราะสมาชิกไม่สามารถเขียนโครงการส่งไปยังหน่วยงานได้ จึงมีกิจกรรมการฝึกให้กลุ่มแม่บ้านได้ฝึกเขียนโครงการเพื่อฝึกไว้เป็นประสบการณ์ โดยหลังจากที่เคยมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการ ซึ่งสมาชิกก็ยังไม่เข้าใจเนื่องจากไม่ได้ฝึกปฏิบัติ จากนั้นจึงมีการ ฝึกเขียน ซึ่งทีมวิจัยได้เรียนรู้องค์ประกอบ และหลักการเขียนง่ายๆเกี่ยวกับการเขียนโครงการที่ถูกต้อง พร้อมทั้งการฝึกการเขียนโครงการโดยการแบ่งกลุ่ม และการนำเสนอ รวมถึงการเขียนความความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยในกิจกรรมครั้งนี้ก็มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจากหมู่บ้านอื่นเข้าร่วมเรียนรู้ด้วย เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำบ่อเหลือง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันหลวง เป็นต้น ซึ่งสมาชิก บางกลุ่มยังไม่สามารถเขียนได้ เนื่องจากการเขียนโครงการภายในเวลาแค่ 2 ชั่วโมงเป็นเรื่องยาก แต่ก็ยังมีบางกลุ่มที่สามารถเขียนได้และเข้าใจ เพราะเคยมีประสบการณ์มาก่อนรวมถึงมีเด็กรุ่นใหม่ช่วยในการกระตือรือร้น และจากกิจกรรมนี้ทำให้มองเห็นบุคคลในพื้นที่ที่คอยให้คำแนะนำ เป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มอื่นๆ ในการเขียน เช่น นางกุลธิดา ท้วมเจริญ นางเสาวดี กิตติศักดิ์ และ น.ส.จันทร์สุดา วรรณวิจิตร

องค์ประกอบของโครงการ (อย่างง่าย)

1. ชื่อโครงการ	—————>	โครงการอะไร
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ	—————>	ใครทำ
3. หลักการและเหตุผล	—————>	ทำไมต้องทำ
4. วัตถุประสงค์	—————>	ทำเพื่ออะไร

5. เป้าหมาย	—————>	ทำในปริมาณเท่าใด
6. วิธีดำเนินการ	—————>	ทำอย่างไร
7. สถานที่ดำเนินการ/ระยะเวลา	—————>	ทำที่ไหน / นานเท่าใด
8. งบประมาณ	—————>	ใช้ทรัพยากรอะไร เท่าไร
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	—————>	เกิดอะไรขึ้นเมื่อสิ้นโครงการ
10. การประเมินผล	—————>	ทำได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่

ตารางที่ 13 ตัวอย่างการเขียนโครงการอย่างง่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันหลวง

องค์ประกอบการเขียน	การปฏิบัติงาน
1. ชื่อโครงการ	โครงการจัดตั้งกลุ่มเย็บหมวก
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ	นางนิพนธ์ วงศ์ปัญญา
3. หลักการและเหตุผล	เนื่องจากแม่บ้านไม่มีการรวมตัวกัน แต่มีฝีมือในการเย็บหมวก ทำบ้านใครบ้านมัน เพื่อให้แม่บ้านได้รวมตัวกัน และสร้าง รายได้เสริม
4. วัตถุประสงค์	- เพื่อให้แม่บ้านมีการรวมกลุ่มกัน - เพื่อสร้างรายได้เสริม - มีความสามัคคีในกลุ่ม
5. เป้าหมาย	สามารถเพิ่มสมาชิกได้มากกว่า 2 คน
6. วิธีดำเนินการ	- มีการทำความเข้าใจ - ชักชวนเข้ากลุ่ม
7. สถานที่ดำเนินการ/ระยะเวลา	บ้านนางนิพนธ์ วงศ์ปัญญา
8. งบประมาณ	- ค่าอุปกรณ์ - วัสดุดิบ - การประชุม เป็นเงิน 20,000 บาท
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- มีการจัดตั้งกลุ่ม - เพิ่มจำนวนการผลิต - กลุ่มมีความสามัคคี - มีรายได้เสริม
10. การประเมินผล	-

ตารางที่ 14 ตัวอย่างการเขียนโครงการอย่างง่ายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำบ่อเหลือง

หัวข้อกิจกรรม	การปฏิบัติงาน
1. ชื่อโครงการ	โครงการจัดตั้งกลุ่มขนมทองม้วน
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ	นางมานะ หน่อคำศักดิ์
3. หลักการและเหตุผล	ปัจจุบันเศรษฐกิจค่อยข้างประสบปัญหาฝืดเคือง ประชากรมีรายจ่ายมากขึ้นผนวกกับมีคนในหมู่บ้านเป็นจำนวนมากเพราะใกล้อุตสาหกรรมหรือสหกรณ์ ทางกลุ่มจึงอยากจะมีรายได้เสริมภายในครอบครัว
4. วัตถุประสงค์	- เพื่อให้กลุ่มมีรายได้เสริม - เพื่อให้กลุ่มมีความสามัคคีกัน - เพื่อให้กลุ่มไม่ว่างงาน
5. เป้าหมาย	พนักงานในอุตสาหกรรมหรือสหกรณ์และคนในชุมชน
6. วิธีดำเนินการ	- จัดหาสมาชิกกลุ่ม - ทำความเข้าใจ / แบ่งหน้าที่กับกลุ่ม - ศึกษาข้อมูล และวิธีการทำที่ถูกต้อง - เริ่มปฏิบัติการ
7. สถานที่ดำเนินการ/ระยะเวลา	บ้านเลขที่ 148/4 ม. 15 ต.ป่าสัก
8. งบประมาณ	งบ 20,000 บาท - อุปกรณ์ - วัตถุดิบ
9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- กลุ่มมีรายได้เสริมมากขึ้น - กลุ่มมีความสามัคคี - กลุ่มมีงานทำ - มีตลาดที่ขยายไปไกลมากขึ้น

ซึ่งจากการฝึกเขียนโครงการนั้น ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความกล้าในการเขียนโครงการส่งต่อหน่วยงานมากขึ้น จะเห็นได้จากการเขียนเสนอโครงการเพื่อของบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ได้ เช่น การของบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกรของ ต.ป่าสัก

ชื่อโครงการ : ตลาดนัดกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรกรตำบลป่าสัก

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ รายได้ต่ำกว่ารายจ่ายสร้างความลำบากให้กับคนในชุมชนทุกครัวเรือน กลุ่มสตรีแม่บ้าน ต.ป่าสักจึง ได้มีการประชุมหารือกันเพื่อหาทางสร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับคนชุมชน และเป็น การกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน โดยจัดงานเวทีตลาดนัดของกลุ่มสตรีแม่บ้าน ต.ป่าสัก ขึ้นเพื่อให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันและได้นำผลผลิตมาจำหน่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยกันคิด ช่วยกัน ทำ ช่วยกันซื้อ และติ-ชม ผลผลิตกันเพื่อให้เงินทุนหมุนเวียนอยู่ในชุมชนและเป็นการส่งเสริมอาชีพการปลูกพืชผักสวนครัวและกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารต่างๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีภายในกลุ่ม และสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายในชุมชน

วัตถุประสงค์

1.เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนและเป็นการขยายช่องทาง การตลาดและสร้างรายได้

2.เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตพบปะกลุ่มผู้บริโภคและเก็บข้อมูลการติ-ชม

3.เพื่อให้คนในชุมชนได้อุดหนุนและบริโภคผลผลิตจากชุมชนด้วยตนเอง

4.เพื่อให้แม่บ้านมีความกล้าที่จะแสดงออกเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นผู้นำ

วิธีดำเนินงาน

1. ให้กลุ่มสตรีแม่บ้านนำพืชผักสวนครัวและผลิตภัณฑ์ของของแต่ละหมู่บ้านมาจำหน่าย

2. จัดเวทีให้แม่บ้านแต่ละหมู่บ้านนำเสนอผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของตัวเอง

3. จัดเก็บข้อมูลการติ-ชม จากผู้บริโภคเพื่อนำมาปรับปรุงกับผลิตภัณฑ์

4. จัดเวทีประกวด แฟชั่นบ้าน – ระบายอ่อนยุค ของแต่ละหมู่บ้าน โดยให้ผู้ชมเป็นผู้ตัดสิน

5. จัดรางวัลแก่หมู่บ้านที่เข้าร่วมงาน

สถานที่ดำเนินงาน : ลานหน้าวัดแม่สารบ้านหลุม ม.4 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

ระยะเวลาดำเนินงาน : 1 วัน ในวันที่ 19 มิถุนายน 2551 เวลา 15.00 น. เป็นต้นไป

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้านในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

งบประมาณ :

1.ของรางวัล

- 3 รางวัลสำหรับผู้ชนะเลิศ : 1000 700 500 ตามลำดับ 2 การแสดง เป็นเงิน 4,400 บาท

- 20 รางวัล สำหรับทีมประกวด ทีมละ 150 เป็นเงิน 3,000 บาท

- ค่าอาหารส่วนกลาง 1,000 บาท

2.สถานที่

- ค่าโต๊ะเก้าอี้/ค่าน้ำ/ค่าไฟ 1,000 บาท

- ค่าตอบแทนคนช่วยงาน 1,000 บาท

3.อุปกรณ์การประชาสัมพันธ์

- ค่าป้ายผ้าจัดงาน 2 ผืน

480 บาท

-ค่าเอกสารใบปลิว	200	บาท
-กระดาษติ-ชม/กล่อง	500	บาท
4.ค่าเดินทาง	1,000	บาท
5.อื่นๆ	1,000	บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	13,580	บาท

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับครอบครัวในชุมชน
2. เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก
3. เพื่อให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
4. เพื่อให้คนในชุมชนมีทุนหมุนเวียนในการดำเนินชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผู้รับผิดชอบโครงการ

- สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลำพูน
- องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
- นางกุลธิกา ท้วมเจริญ ประธานสตรีแม่บ้าน ต.ป่าสัก

ลงชื่อ ผู้นำเสนอโครงการ
(นางกุลธิกา ท้วมเจริญ)

ตำแหน่ง ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน ตำบลป่าสัก

ซึ่งจากการเขียนโครงการดังกล่าวทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากหลายหน่วยงานที่ทำงานพัฒนาตำบลป่าสักดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองลำพูน และ นิคมอุตสาหกรรมศรีสุทศพัฒนา

4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ทีมวิจัยได้ร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จในการรวมกลุ่ม ซึ่งก็คือ กลุ่มกระเทียมโทนบ้านป่าไผ่ และกลุ่มสมุนไพรผาง ต.แม่โป่ง อ.คอยสะเกิด จ.เชียงใหม่ ในวันที่ 12 มีนาคม 2551 โดยมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ร่วมเดินทาง 5 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มพริกตาบบ้านสันคะยอม กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านหลุก กลุ่มพริกตาบบ้านสันป่าสัก กลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร และแม่บ้านเกษตรกร บ้านน้ำบ่อเหลือง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 22 คน

ตารางที่ 5 จำนวนประชากรและครัวเรือนในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน		จำนวนประชากร		
		ทั้งหมด	เกษตรกร	ชาย	หญิง	รวม
1	สันตะยอม	267	159	422	492	914
2	หนองบัว	275	41	311	322	633
3	ป่าตึงงาม	97	54	119	115	234
4	บ้านหลุก	652	35	443	504	947
5	หนองปลาขอ	118	51	161	186	347
6	สันป่าสัก	353	163	552	598	1,150
7	น้ำพุ	234	76	356	377	733
8	ห้วยม้าโค้ง	207	87	269	315	584
9	กอเปา	165	85	282	310	592
10	หนองหลุม	157	20	240	241	481
11	หนองท่า	180	92	306	277	583
12	สันหลวง	107	47	146	168	314
13	หนองชีว	202	90	304	315	619
14	หนองไซ	217	85	344	333	677
15	น้ำบ่อเหลือง	275	33	223	223	446
16	ทรายทอง	156	93	256	264	520
17	บ้านใหม่ร่องเกลบ	182	109	328	316	644
18	ใหม่จตุจักร	177	8	259	274	533
รวม		4,021	1,328	5,321	5,630	10,951

ที่มา : เอกสารแนวทางการพัฒนาการเกษตรตำบลป่าสัก กรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2547

สภาพการผลิต

การประกอบอาชีพของเกษตรกร ได้แก่ การทำนาปลูกข้าวในฤดูฝน การทำสวนลำไย มะม่วง ซึ่งเกษตรกรมีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์มายาวนาน มีการเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ สุกร และโคพื้นเมือง การเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรเลี้ยงกันไม่มากนัก ถึงแม้ในพื้นที่ตำบลนี้จะมีสระน้ำจำนวนมาก แต่จะใช้สำหรับเก็บน้ำเพื่อใช้ในการทำนา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีสถานี

ประมงน้ำจืดตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบล ในอนาคตคงมีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำอื่นกันมากขึ้น ปัจจุบัน มีผู้เลี้ยงปลากินพืช 22 ครัวเรือน พื้นที่ 6 ไร่ การทำการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำมากกว่า 1 กิจกรรม ซึ่งการทำการเกษตรในสมัยก่อนใช้แรงงานสัตว์ในการทำนา คือ วัว ควาย ไถนา ปัจจุบันได้ใช้รถไถนาเดินตามหรือ รถแทรกเตอร์แทน เนื่องจากความสะดวกและความรวดเร็ว เพื่อพัฒนาการผลิตให้ได้ทั้งการผลิตและปริมาณ สำหรับเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนี้ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้กับกิจกรรมของตนเอง เช่น การใช้พันธุ์ดี การปฏิบัติดูแลรักษา การใช้สารเคมีให้ถูกต้องและปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งในระบบการเกษตรนั้นแม่บ้านเกษตรกรถือเป็นกำลังสำคัญในการผลิต เช่น การทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าแม่บ้านเกษตรกรเกือบทุกครัวเรือนต้องปฏิบัติ ทำให้แม่บ้านเกษตรกรนั้นมีความชำนาญในหลายๆด้าน และเนื่องจากการคลุกคลีกับการเกษตรแล้วแม่บ้านเกษตรกรยังถือเป็น กลุ่มคนที่มีการประยุกต์ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เช่น การนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูป เป็นต้น

บทบาทของสตรีในศาสนา และพิธีกรรม

ประชากรในตำบลนับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดจำนวน 16 แห่ง ชุมชนในอดีต หมู่บ้านกับวัดมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ในวันสำคัญทางศาสนา การทำบุญต่าง ๆ ตามเดือนประเพณีที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนา อาทิ พิธีสู่ขวัญควาย การไหว้พระแม่โพสพ การสู่ขวัญข้าวและการतालข้าวใหม่ เป็นต้น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง และประเพณีอีกหลาย ๆ อย่าง ตลอดจนพิธีกรรม เช่น การตั้งศาลพ่อบ้านของแต่ละหมู่บ้าน เพราะเชื่อว่าจะช่วยปกป้องรักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนาลดลง เพราะคนรุ่นใหม่ไม่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม เด็กและเยาวชนจากบางครอบครัวที่ทำนา อาจจะมีโอกาสได้เรียนรู้บ้าง ซึ่งบทบาทของสตรีเกี่ยวกับศาสนา และพิธีกรรมถือว่าผู้หญิงมีการปฏิบัติเป็นหลักด้านความผูกพันและยึดถือปฏิบัติเป็นกิจวัตรมากกว่าผู้ชาย โดยในการปฏิบัติหรือการร่วมกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับศาสนานั้นสตรีมักจะเกิดความร่วมมือกันโดยปริยาย เพราะต่างคนต่างรู้หน้าที่ของตนเองและยึดหลักการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันซึ่งถือเป็นสิ่งที่ดีที่จะนำไปสู่ความร่วมมือของคนในชุมชน

การศึกษา

ในอดีต มีแต่เด็กผู้ชายที่ได้เรียนหนังสือ เพราะได้เป็นเด็กวัดและเมื่อจบ ป.4 ที่โรงเรียนวัด สันป่าตอกก็บวชเป็นสามเณร และเรียนต่อที่โรงเรียนเมธีวุฒิการ ส่วนเด็กผู้หญิงส่วนมากจะจบ

ภาพที่ 5 และ ภาพที่ 6 บรรยากาศการศึกษาดูงานบ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด
จ.เชียงใหม่

4.1) โดยมีการวางแผนการดำเนินงานดังนี้

ในการวางแผนการศึกษาดูงานนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระบบการจัดการ ระบบการผลิต การตลาด รวมถึงเทคนิคต่างๆเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรบ้านป่าไผ่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงทำการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบงานเพื่อให้กลุ่มได้มีการเรียนรู้อย่างทั่วถึง โดยมีการแบ่งกลุ่มดังนี้

1. ระบบการจัดการ เช่น การบริหารกลุ่ม โครงสร้างกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม รับผิดชอบโดยกลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 18
 2. ระบบการผลิต เช่น วิธีทำ บรรจุภัณฑ์ ต้นทุน รับผิดชอบโดยกลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 1
 3. ด้านการตลาด เช่น การบุกเบิกตลาด การติดต่อตลาด รับผิดชอบโดยกลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 6
 4. ด้านเทคนิคต่างๆ เช่น จุดเด่น สิ่งจูงใจ ถนอมอาหาร รับผิดชอบโดยกลุ่มแม่บ้านฯ หมู่ 4
- การดำเนินการ

เมื่อถึงกำหนดวันเดินทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก็ได้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้แต่เนื่องจาก ในสถานการณ์จริงไม่สามารถที่จะควบคุมให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ได้ เพราะเวลาที่กระชั้นชิด และการบอกเล่าข้อมูลจากวิทยากร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงไม่สามารถสอบถามข้อมูลทั้งหมดที่เตรียมไว้ได้แต่ก็พยายามที่จะช่วยกันแลกเปลี่ยน ซักถามข้อสงสัยร่วมกับประธานกลุ่มอย่างเต็มที่ ซึ่งจากการดูงานครั้งนี้ทำให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับกลุ่มกระเทียมโทนหลายประเด็น เช่น การจัดการ การรวมกลุ่ม ระบบการผลิต การตลาด แต่อาจมีประเด็นตกค้างบ้าง เช่น การจัดการด้านการตลาด เป็นต้น รวมถึงทราบเทคนิคในการประสบความสำเร็จ ดังนี้

4.2) เทคนิคในการประสบความสำเร็จ (จากนายก อบต.แม่โป่ง นายทองสุข ราชอินจันทร์)

1. ถ้าไม่มีความรู้ในเรื่องไหน อย่างไรก็ให้ใช้คนที่ทำงานเป็นเป็นคนช่วย
2. การลองผิดลองถูก ต้องใช้เวลา ขาดทุนหรือกำไรไม่ว่าขอให้สินค้ามีคุณภาพ

3. การวางแผนล่วงหน้าโดยยึดหลักการประชาคมจะทำให้ทราบเป้าหมายที่ต้องการและ
ง่ายต่อการดำเนินการและรู้ว่าควรจะทำอะไรก่อนหลังอย่างไร

4. ควรมีการพูดคุยกัน ตกผลึกกัน ทำความเข้าใจกันก่อนที่จะปฏิบัติ (ไกรธกันวันนี้ห้าม
ลูกลามถึงวันพรุ่งนี้)

5. การตั้งกฎ 3 ข้อ คือ 1.ตรงต่อเวลา 2.รักษากฎ 3.ไม่เอาเปรียบกัน

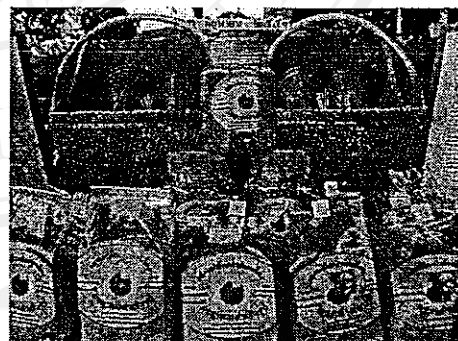
6.มีการจดบันทึกทุกครั้งที่ทำ ไม่พูดปากเปล่า

4.3) การสรุปการศึกษาดูงาน

หลังจากการศึกษาดูงานแล้วกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก็ได้มีการจัดเวทีการสรุปการดูงานซึ่งถือ
เป็นการประเมินผลสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่พอใจกับการศึกษาดูงานครั้งนี้
เพราะได้เรียนรู้ประสบการณ์จากกลุ่มอื่น ได้เรียนรู้แนวคิดในการดำเนินการที่สามารถนำมาปรับใช้
กับกลุ่มของตนเองได้ ได้เรียนรู้การเกื้อหนุนกันของชุมชน เป็นต้น

“แม่ชอบที่พ่อหลวงพูดถึง การรักษา กฎ 3 ข้อ คือ การตรงต่อเวลา รักษากฎ และไม่เอา
เปรียบกัน ถ้าเราคิดได้อย่างนั้น แล้วยนำมาปฏิบัติกับกลุ่มก็จะดีมากเลย” เป็นคำบอกเล่าจากกลุ่ม
แม่บ้านเกษตรกร คือ นางเขวาลักษณ์ ตันมูลสุข

ซึ่งในการดูงานครั้งนี้ก็มีข้อเสนอแนะคือ กลุ่มกระเทียมโทนคงควรมีการสาธิตวิธีการทำ
ให้ดูเป็นตัวอย่าง และในบางประเด็นคำถามยังไม่ได้คำตอบเช่น การจัดการเรื่องการตลาด เป็นต้น

ภาพที่ 7 และ ภาพที่ 8 กลุ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาดูงาน

นอกจากนั้นทีมวิจัยยังได้มีโอกาสชมการสาธิตทำสมุนไพรผง จากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
บ้าน ป่าไผ่ ซึ่งหลังจากการศึกษาดูงานครั้งนี้ ทำให้เกิดกลุ่มผลิตภัณฑ์ใหม่จากแม่บ้านเกษตรกร
บ้านน้ำบ่อเหลืองคือกลุ่มสมุนไพรผง ซึ่งถือเป็นสิ่งที่น่ายินดีที่การดูงานครั้งนี้เป็นแรงกระตุ้นให้กับ

กลุ่มอื่นๆ ได้ประกอบอาชีพ และนอกจากการได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มแล้ว สิ่งที่มีวิสัยได้เรียนรู้เพิ่ม คือ การศึกษาลักษณะของผู้นำ และการติดต่อประสานงานรวมถึงการเตรียมงาน

5) การเรียนรู้เรื่องการจัดการบัญชี บัญชีถือเป็นเรื่องยากที่สมาชิกหลายคนยังไม่เข้าใจในระบบบัญชี ในแต่ละกลุ่มจะมีรูปแบบบัญชีที่แตกต่างกันตามความถนัดของกลุ่ม เช่น กลุ่มพริก ลาบ บ้านสันป่าสัก จะมีรูปแบบบัญชีที่มาจากสหกรณ์จังหวัดลำพูนเป็นผู้สอนมีความเป็นระเบียบตามแบบฉบับของบัญชีที่ถูกต้อง กลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร มีรูปแบบบัญชีตามแบบฉบับของกลุ่มที่ไม่เคยผ่านการสอนจากหน่วยงาน จะเป็นแบบการจดเพื่อเข้าใจได้ง่ายตามความเข้าใจซึ่งบัญชีถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการรวมกลุ่ม กลุ่มที่มีระบบบัญชีที่โปร่งใสมักจะไม่มีปัญหาความไม่ไว้วางใจ แต่บางครั้งบัญชีรูปแบบที่เข้าใจยากถึงแม้จะมีความถูกต้องแต่ก็ยากที่สมาชิกจะเข้าใจ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการทำบัญชีอย่างง่ายจึงเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เป็นการเสริมองค์ความรู้ให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีวิทยากรผู้ชำนาญ คือ ผศ.นุสบา อารีย์ อาจารย์ประจำสาขาการบัญชี จากมหาวิทยาลัยพายัพ เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี โดยเริ่มจากให้ตัวแทนจากแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอ ระบบบัญชีของตนเอง และอาจารย์จะคอยเสริมในด้านที่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งระบบบัญชีนั้นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกกลุ่มต่างก็มีพื้นฐานเดิมที่ดีและมีการทำสมุดบัญชีอยู่แล้ว การจัดทำสมุดบัญชีไม่มีรูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับแต่ละกลุ่มว่าจะออกแบบในรูปแบบไหน สำคัญอยู่ที่ความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลเพียงแต่อาจต้องเพิ่มเติมรายละเอียดที่รอบคอบขึ้น เช่นการแยกบัญชีกลุ่มออกจากส่วนตัว การคิดต้นทุนที่รอบคอบเที่ยงตรง การขวนคิดต้นทุนการผลิตอย่างละเอียด และการขวนคิดการค้ำทุน ซึ่งสมาชิกต่างก็ให้ความสนใจเป็นอย่างดี โดยในเวทีนี้มีแม่บ้านเกษตรกรจากหมู่บ้านอื่นเข้าร่วมเรียนรู้ด้วยคือ แม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยม้าไก่อ แม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำบ่อเหลือง แม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำพุ เป็นต้น

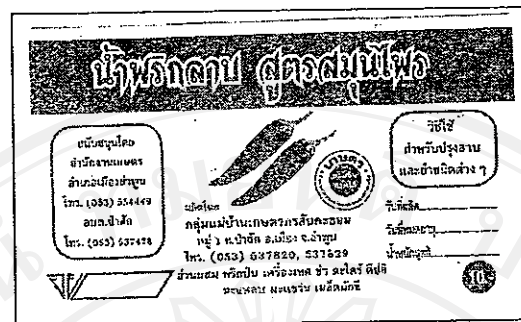
ภาพที่ 9 และ ภาพที่ 10 การหนุนเสริมเรื่องระบบบัญชี

4.2.2.2 การเพิ่มศักยภาพด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

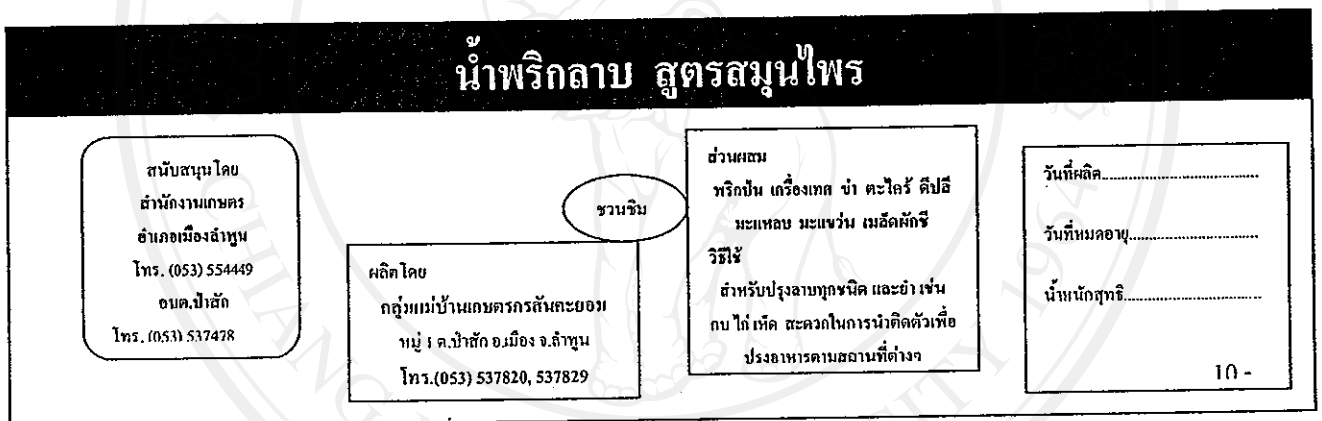
การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตั้งแต่ระบบการผลิตของทุกกลุ่ม ซึ่งทำให้ทราบว่าแต่ละกลุ่มมีระบบการผลิตอย่างไร ซึ่งการผลิตนี้เป็นสิ่งที่ปรับปรุงได้ยากเป็นสิ่งที่ทุกกลุ่มถือเป็นสูตรของตัวเอง รวมทั้งสถานที่การผลิตก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนได้ยากเช่นกัน ดังนั้นการพัฒนาด้านคุณภาพจึงเป็นสิ่งที่มีการปรับปรุงได้ง่ายกว่า ทีมวิจัยจึงได้พัฒนาแนวทางสร้างการเรียนรู้ของแม่บ้านเกษตรกรเรื่องคุณภาพผลิตภัณฑ์โดยจัด “กิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรมีโอกาสได้พบปะกับลูกค้าที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์และลูกค้าใหม่ และการเก็บข้อมูลความคิดเห็น(ติ-ชม)ผลิตภัณฑ์ โดยที่ผู้ร่วมงานสามารถเขียนข้อความติ-ชมได้อย่างอิสระ ซึ่งทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ทราบเกี่ยวกับความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมา ได้พูดคุยกับผู้ซื้ออย่างเป็นกันเอง ยินดีและยอมรับการ ติ-ชม โดยข้อดีที่สามารถปรับปรุงได้ กลุ่มผลิตภัณฑ์ก็ยินดีที่จะปรับปรุง เช่น การบรรจุในปริมาณที่คงที่ ส่วนที่ไม่สามารถปรับปรุงได้ แม่บ้านแต่ละกลุ่มได้อธิบายต่อผู้ซื้อ เช่น การติเรื่องของกลิ่นพริกฉาบ เป็นสิ่งที่ทางกลุ่มไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เนื่องจากเป็นสูตรในการผลิต เป็นต้น และสิ่งที่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ความสะอาด ความปลอดภัย และความคงที่ของรสชาติ

4.2.2.3 การเพิ่มศักยภาพด้านบรรจุภัณฑ์

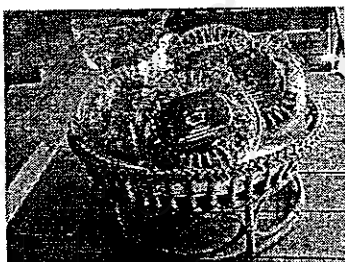
บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ถือเป็นจุดดึงดูดลูกค้าซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเชื่อว่า ถ้าผลิตภัณฑ์ มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมจะสามารถดึงดูดให้มีลูกค้าเพิ่มขึ้นได้อย่างน้อยก็เป็นการโฆษณาสินค้าได้ดี วิธีหนึ่ง กระบวนการการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เริ่มจาก กลุ่มแม่บ้านได้มีการนำเสนอบรรจุภัณฑ์ ที่เป็นอยู่ของแต่ละกลุ่มในเวทีประชุม ทำให้ทราบว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางกลุ่มยังอยากปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มทีมวิจัย จึงได้จัดกิจกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2550 โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านบรรจุภัณฑ์คือ อาจารย์ นงค์ ฤช นทีพาศพิศ จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มาให้คำแนะนำ ซึ่งผลที่ได้คือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ความสนใจเป็นอย่างมากมีทั้งทีมวิจัย และกลุ่มแม่บ้านจากกลุ่มอื่นๆเข้าร่วมแลกเปลี่ยน ซึ่งหลายกลุ่มก็เริ่มมีแนวทางหรือแนวคิดและมีความต้องการ ในการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์กลุ่มของตัวเองให้ดีที่สุด หลังจากกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้พบว่ากลุ่มพริกฉาบบ้านสันตะยอม ได้มีการนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนรูปแบบของโลโก้แบบใหม่ คือ

ภาพที่ 11 รูปแบบโลโก้แบบเดิมของกลุ่มพริกตาบบ้านสันตะยอม

ภาพที่ 12 รูปแบบโลโก้ใหม่ที่ได้รับการปรับปรุงของกลุ่มพริกตาบบ้านสันตะยอม

ภาพที่ 13 บรรจุภัณฑ์กลุ่ม หมูหวานบ้านสันตะยอม

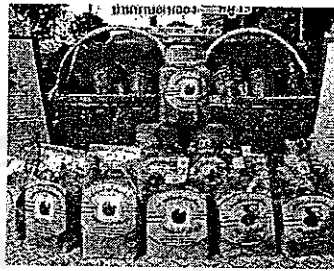
ภาพที่ 14 บรรจุภัณฑ์กลุ่ม ขนมหอมม่วงบ้านใหม่ฯ

ภาพที่ 15 บรรจุภัณฑ์กลุ่ม พริกตาบบ้านสันป่าสัก

ภาพที่ 16 บรรจุกัญท์กลุ่ม
พริกلاب้านสันคะยอม

ภาพที่ 17 บรรจุกัญท์กลุ่ม
สมุนไพรบ้านน้ำบ่อเหลือง

ภาพที่ 18 บรรจุกัญท์กลุ่ม
น้ำพริกตามแดงบ้านหลุก

4.2.2.4 การเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

การตลาดถือเป็นปัญหาสำคัญของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลป่าสัก หลายกลุ่มต้องยุติลง เพราะขายผลิตภัณฑ์ไม่ออก ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาด้านการตลาด ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ทำให้การตลาดมีน้อย ดังนั้นการประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์จึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ความสำคัญและมีการดำเนินการเชิงรุก เมื่อ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักมีนโยบายสนับสนุนการเปิดตัวศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำตำบลขึ้น ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการวางแผนจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะสื่อให้ชุมชนได้รับทราบ

การจัดทำแผ่นพับกลุ่มผลิตภัณฑ์ การจัดทำวีซีดี การจัดบอร์ด ส่วนหนึ่งมีผลเนื่องมาจากเพื่อใช้ในการเปิดตัวศูนย์แสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตำบลป่าสัก ทำให้กลุ่มต้องการที่จะมีสื่อต่างๆ ไว้เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มของตนเอง โดยผู้วิจัยได้ประสานงานกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อร่วมกันวางแผนว่าจะดำเนินการอย่างไร จากนั้นก็ลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจเป็นรายกลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบของการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องของรูปแบบต่างๆว่าแต่ละกลุ่มต้องการที่จะสื่อในรูปแบบไหนและมีข้อจำกัดอะไรบ้าง โดยมีกลุ่มที่ให้ความสนใจ จำนวน 9 กลุ่มคือ

1. กลุ่มพริกلاب้านสันคะยอม	2. กลุ่มหมูหวานบ้านสันคะยอม
3. กลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านสันคะยอม	4. กลุ่มน้ำพริกตามแดงบ้านหลุก
5. กลุ่มพริกلاب้านสันป่าสัก	6. กลุ่มรองเท้านางทอง
7. กลุ่มรองเท้านางทอง	8. กลุ่มสมุนไพรบ้านน้ำบ่อเหลือง

9. กลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร

1.1) การทำแผ่นพับกลุ่มผลิตภัณฑ์ มีการทำความเข้าใจร่วมกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ และการร่วมกันกำหนดรูปแบบของแผ่นพับ รวมถึงการรวบรวมข้อมูลที่จะพิมพ์ใส่แผ่นพับ ซึ่งประกอบด้วยประวัติความเป็นมา ภาพผลิตภัณฑ์ที่สมบูรณ์พร้อมจำหน่าย ภาพขั้นตอนการผลิต/กระบวนการต่างๆพร้อมคำบรรยาย ภาพคณะทำงาน สถานที่ติดต่อ เป็นต้น ซึ่งผลที่ได้ทำให้กลุ่มแม่บ้านมีแผ่นพับประจำกลุ่มไว้สำหรับการประชาสัมพันธ์ในงานต่างๆ เช่น งานเปิดตัวศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าประจำตำบล งานตลาดนัดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การจำหน่ายสินค้าตามต่างๆ เป็นต้น

1.2) การทำวีซีดีกลุ่ม การจัดทำวีซีดีรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์เริ่มต้นจากการหารือร่วมกับกลุ่มผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับรูปแบบการถ่ายทำและบทพูดในวีซีดี ซึ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ค่อนข้างที่จะเกร็งสำหรับการถ่ายสื่อชนิดนี้เพราะแต่ละกลุ่มยังไม่เคยผ่านการถ่ายทำสื่อวีซีดีมาก่อน โดยขั้นตอนการถ่ายทำจะต้องเตรียมบทพูด การจัดหาประกอบ และฝึกการพูดคุย ซึ่งข้อมูลประกอบด้วยประวัติความเป็นมาของกลุ่มโดยการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มหรือบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ วิธีการ/กระบวนการผลิตรวมถึงขั้นตอนการผลิตต่างๆ อย่างคร่าวๆ การนำเสนอสินค้าในรูปแบบสำเร็จรูปและสถานที่ติดต่อที่สะดวก ซึ่งผลที่ได้ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เรียนรู้ขั้นตอนการถ่ายทำวีซีดี การเตรียมข้อมูลต่างๆ และมีวีซีดีกลุ่มผลิตภัณฑ์ไว้สำหรับประชาสัมพันธ์

1.3) การจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อที่ไม่ยุ่งยากสามารถนำข้อมูลจากการถ่ายทำและการทำแผ่นพับมาประกอบได้เลย โดยประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ภาพผลิตภัณฑ์ที่สมบูรณ์พร้อมจำหน่ายภาพขั้นตอนการผลิต/กระบวนการต่างๆพร้อมคำบรรยาย ภาพคณะทำงาน

ซึ่งการใช้สื่อแบบนี้ทำให้มีคนสนใจกลุ่มผลิตภัณฑ์มากขึ้นได้การตอบรับที่ดีจากชุมชน รวมถึงกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้ร่วมในการถ่ายทำก็มีความสนใจมากขึ้นและอยากทำสื่อแบบนี้เช่นกัน และนอกจากได้สื่อประชาสัมพันธ์แล้วกลุ่มบ้านเกษตรกรยังได้เรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการในการจัดทำ สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆมากขึ้น รวมถึงมองเห็นช่องทางในการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ของตัวเองมากขึ้น และถึงเห็นถึงความสำคัญของหน่วยงานภายในชุมชนและกล้าที่จะขอความช่วยเหลือและคำแนะนำมากขึ้น

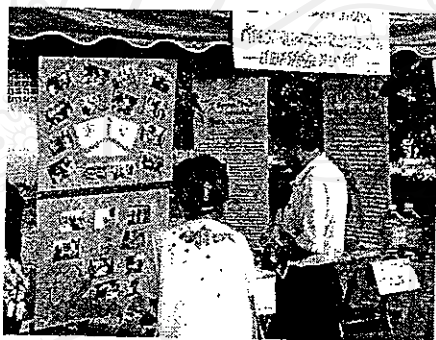
1.4) การทำป้ายผ้าประชาสัมพันธ์

1.5) การจัดทำใบปลิว

1.6) การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน

การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การทำใบปลิว การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน และการจัดทำแผนที่ 1 ตำบล หลายผลิตภัณฑ์ ล้วนแต่มีผลสืบเนื่องจากการที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการ

วางแผนในการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งอยู่ที่การประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงทำให้มีคนเข้าร่วมกิจกรรม การจัดทำสื่อต่างๆจึงเกิดขึ้น จากการวางแผนงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นผู้คิดริเริ่ม ซึ่งในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ต่างๆล้วนแต่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี ในการร่วมวางแผนและให้ข้อมูลในการจัดทำ ซึ่งสื่อต่างๆสามารถนำไปใช้ได้หลายโอกาส เช่น กิจกรรมตลาดนัดทั้ง 2 ครั้ง ก็มีการใช้แผ่นพับ บอร์ด แผนที่ผลิตภัณฑ์ รวมถึงเรียนรู้การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น ป้ายผ้า ประกาศ การแจกใบปลิว การประกาศผ่านวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

ภาพที่ 19 และ ภาพที่ 20 การใช้สื่อบอร์ดนิทรรศการและการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชนในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

1.7) การจัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์ เริ่มต้นด้วยการนำแผนที่ตำบลป่าสัก มาร่วมกันกำหนดจุดและลงข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์ภายในตำบล ซึ่งแม่บ้านเกษตรกรก็ช่วยกันอย่างเต็มที่ ทำให้ได้มาซึ่งแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์ ของตำบลป่าสัก ซึ่งเป็นแผนที่ที่หน่วยงานในพื้นที่ยังไม่ได้จัดทำ โดยประโยชน์ของแผนที่กลุ่มผลิตภัณฑ์นี้จะทำให้รู้จำนวนกลุ่มผลิตภัณฑ์ภายในตำบล และทราบว่าหมู่บ้านไหนมีผลิตภัณฑ์ชนิดใดซึ่งง่ายต่อการติดต่อและประชาสัมพันธ์

2) กิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการตลาด ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการตลาด เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนำข้อมูลที่มีประโยชน์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกัน โดยกิจกรรมนี้เป็นการสะท้อนข้อมูลการตลาดโดยมีการแบ่งกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มได้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการตลาดของตัวเอง โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็นคือ 1. สถานการณ์กลุ่มปัจจุบัน 2. สถานการณ์การตลาดปัจจุบัน 3. จำนวนตลาดปัจจุบัน ประจำชั่วครว 4. ปัญหาด้านการตลาดมีอะไรบ้าง และออกมานำเสนอเพื่อให้กลุ่มอื่นๆ ได้ซักถาม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน จาก

กิจกรรมครั้งนี้ทำให้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทราบกลุ่มลูกค้าของแต่ละกลุ่มและได้แลกเปลี่ยน
ซักถามการตลาดซึ่งกันและกันเพื่อนำไปปรับใช้กับกลุ่มของตัวเองได้ โดยมีเคล็ดลับดังนี้

1. ในการติดต่อตลาด เบื้องต้นเริ่มจากการติดต่อผ่าน ญาติ หรือคนรู้จัก ในการฝาก
จำหน่ายเนื่องจากเป็นคนที่ยังรู้จักและคุ้นเคย

2. ก่อนนำไปฝากจำหน่าย ควรมีการให้ทดลองชิมผลิตภัณฑ์

3. การเลือกสถานที่ที่จำหน่ายต้องดูความเหมาะสมของสินค้า เช่น การฝาก
จำหน่ายขนมทองม้วนที่ร้านอาหาร เนื่องจากขนมทองม้วนเป็นของหวานที่สามารถทานเล่นเป็น
ของขบเคี้ยวได้ ดังนั้นร้านอาหารจึงเหมาะสำหรับวางจำหน่ายที่ร้านอาหาร แต่ไม่ควรไปฝาก
จำหน่ายที่ร้านค้าใหญ่ๆหรือมินิมาร์ทเนื่องจากจะมีขนมอย่างอื่นมากมายและเป็นคู่แข่งมาก

4. หลังจากมีการฝากจำหน่ายควรมีการติดตามผลบ่อยๆ ว่าสามารถจำหน่ายได้
หรือไม่

5. การฝากจำหน่ายผลิตภัณฑ์ควรเน้นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร
ผสมสมุนไพร มีคุณค่าทางอาหารสูง เก็บไว้ได้นาน เป็นต้น เพื่อเพิ่มคุณค่าและเพื่อให้คิดปากของ
ผู้บริโภค

3) การจัดกิจกรรมตลาดนัดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นกิจกรรมที่เป็นการเปิดช่องทางด้าน
การตลาดใหม่ให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยมีความคิดริเริ่มมาจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
โดยถึงเห็นได้ร่วมการเรียนรู้มาในระยะหนึ่งแล้วควรที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการพิสูจน์ให้
เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความสามารถในการจัดกิจกรรมระดับตำบลได้เช่นกัน ซึ่งสมาชิก
กลุ่มอื่นๆก็ เห็นด้วยในกิจกรรมครั้งนี้ โดยกลุ่มแม่บ้านเป็นกันร่วมกันวางแผนกิจกรรมทั้งหมด ซึ่ง
สรุปได้ดังนี้

กิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร โดยมีชื่องานว่า “เชิญชม เชิญชิม ช่วยซื้อ 1 ตำบล
หลายผลิตภัณฑ์ ตำบลป่าสัก” มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลการดี-ชม ผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิต
พบผู้บริโภค และเป็นการเปิดช่องทางการตลาดใหม่ให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร นอกจากนั้นยัง
เป็นการฝึกให้กลุ่มแม่บ้านมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การฝึกความกล้าแสดงออกและการเป็นผู้นำ แต่
เนื่องจากทีมวิจัยร่วมมีทั้งหมด 5 กลุ่ม ซึ่งน้อยไปสำหรับการดึงดูดลูกค้าและการจัดกิจกรรม ทาง
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงได้มีการประสานงานขอความร่วมมือกับแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้าน
ในตำบลเพื่อร่วมในการจัดงานและเป็นการสร้างความร่วมมือในตำบลให้เป็นปึกแผ่นมากขึ้น โดย
มีรายละเอียดดังนี้

การวางแผนการจัดกิจกรรม

มีการจัดประชุมหารือร่วมกับแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้านเกี่ยวกับรูปแบบการจัดงาน ซึ่งสรุปคือ จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และของบริโภคแบบคนพื้นเมือง มีการใช้ใบตองห่อผลิตภัณฑ์เพื่อลดการใช้พลาสติก และจำแนกหมวดหมู่การจำหน่าย เป็น 3 ส่วนคือ ของกิน ของใช้ และพืชผักผลไม้ ซึ่งมีรูปแบบดังนี้

1. ลานด้านหน้าวัด :

1.1 จัดเป็นที่ย่อยสินค้าและผลิตภัณฑ์โดยมีพ่อค้าแม่ค้าแต่ละหมู่บ้านจัดจำหน่ายสินค้าโดยไม่ให้พ่อค้าแม่ค้าจากข้างนอกเข้ามาขายสินค้า

1.2 ส่วนของกลุ่มทีมวิจัยร่วม นอกจากมีการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์แล้ว จะมีการเก็บข้อมูลการตี-ชม โดยมีกระดานความคิดเห็นหรือกระดานตี-ชมพร้อมกล่องใส่(เริ่มตั้งแต่ 15.00 น. เป็นต้นไป) มีแผ่นพับของแต่ละกลุ่มเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์ และการแนะนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้านโดยให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลิตภัณฑ์บนเวที

2. เวทีการแสดง : มีการจัดแสดงสำหรับตัวแทนจากหมู่บ้านต่างๆและการแนะนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้านฯ พร้อมด้วยพิธีกรในชุมชน (เริ่มแสดงตั้งแต่ 17.00 น เป็นต้นไป) ตัดสินโดยการลงคะแนนเสียงจากชุมชน

3. ด้านนิทรรศการ

- มีการจัดนิทรรศการในส่วนของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน

- มีการจัดนิทรรศการส่วนของโครงการวิจัยกลุ่มแม่บ้าน โดยมีบอร์ดประมวลภาพกิจกรรมของกลุ่มทีมวิจัย แผ่นพับ โครงการวิจัย

- มีการจัดบอร์ดนิทรรศการของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในตำบลป่าสัก

4. สถานที่ดำเนินงาน : ลานหน้าวัดแม่สารบ้านหลุก ม.4 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน ในวันที่ 19 มิถุนายน 2551 เวลา 15.00 น. เป็นต้นไป

ซึ่งผลจากกิจกรรมครั้งนี้ได้รับการตอบรับจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของการจำหน่ายสินค้าและรูปแบบของการจัดงาน มีผลทำให้เกิดการจัดงานอย่างต่อเนื่องเป็นครั้งที่ 2 ในเดือนถัดมา

ภาพที่ 21-23 บรรยากาศภายในงานตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร

จากผลจากกิจกรรมทั้งหมดล้วนแต่เป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรู้จักการวางแผนงาน การผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และการมีตลาดที่เพิ่มขึ้น

4.2.3 ผลจากการกระบวนการเพิ่มศักยภาพและข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินงาน

1) ผลจากการกระบวนการเพิ่มศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. หลังจากที่มีการดำเนินการผ่านไปในระยะหนึ่ง ทำให้ทีมวิจัยร่วม จำนวน 1 กลุ่ม คือ กลุ่มพริกดาบบ้านห้วยม้าไก่อ เกิดการถอนตัว ซึ่งผู้วิจัยได้มีการติดต่อและสอบถามจากกลุ่มอื่นๆ แต่ก็ได้ไม่ผล

2. ในช่วงของการดำเนินมียกลุ่มที่นอกเหนือจากทีมวิจัยร่วมได้เข้าร่วมเรียนรู้ เป็นระยะๆ แต่มี 1 กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอคือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำบ่อเหลือง นำโดยนางมานะ หน่อคำศักดิ์ และนางเสาวณี กิตติศักดิ์ ส่วนกลุ่มอื่นๆก็จะเข้าร่วมบ้างบางกิจกรรม เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านป่าดิงงาม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองปลาขอ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำพุ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันหลวง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทรายทอง เป็นต้น

3. สมาชิกกลุ่มมีความกล้าแสดงออกทางความคิด และการพูดมากขึ้น เช่น นางบรรทม ตรีมา รองประธานกลุ่มพริกดาบบ้านสันป่าสัก นิสัยเป็นคนขี้อาย แต่หลังจากการ ได้ร่วมเรียนรู้จากโครงการวิจัย ทำให้ นางบรรทม ตรีมา มีความกล้าแสดงออก และกล้าพูดในที่สาธารณะมากขึ้น “เมื่อก่อนอายมากๆ แต่พอมาร่วมเวทีบ่อยๆก็ตื่นตัวนี้ก็ยังอายอยู่แต่ก็ดีขึ้นมาก”

4. สมาชิกได้เรียนรู้จากการฟังมากขึ้น ขอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น ได้ร่วมเรียนรู้จาก ใช้การปรึกษาหารือในการพูดคุย และการยอมรับมติจากคนหมู่มาก เปิดใจยอมรับฟังความ

คิดเห็น และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงบทบาทมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อระบบการจัดการของกลุ่ม

5. สมาชิกมีความชอบและใฝ่เรียนรู้ในกระบวนการต่างๆ เช่น นางสาวจินดา กิตติศักดิ์ และนางเยาวลักษณ์ ตันมูลสุข ชอบที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นทุกครั้งที่มีการจัดประชุมและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ก็จะเข้าร่วมทุกครั้งซึ่งเป็นผลดีต่อการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำเนินงานกลุ่ม “แม่สมัยเด็กๆ ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อก็คายตอนโตเวลาดูๆ มาหรือเวลาไปอบรมต่างๆ ในการเรียนรู้และเก็บประสบการณ์ ดินะแม่ชอบ” เป็นคำบอกเล่าจากนางสาวจินดา กิตติศักดิ์

6. หลังจากการดำเนินงานทำให้มองเห็น บุคคลที่สามารถนำกระบวนการที่ผู้วิจัยได้สอดแทรกไปใช้ได้ และสามารถหนุนเสริมให้กับกลุ่มอื่นๆ ได้คือ นางกุลธิดา ท้วมเจริญ นางสาวจินดา กิตติศักดิ์ และนางเสาวณี กิตติศักดิ์

ตารางที่ 15 ผลที่ได้จากการพัฒนาศักยภาพด้านบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มผลิตภัณฑ์	การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการ
พริกกลาบ บ้านต้นป่าสัก	มีการขยายตลาดเพิ่มขึ้น จากที่เคยผลิต เดือนละ 2 ครั้ง ก็เปลี่ยนเป็นผลิตเดือนละ 3-4 ครั้ง
น้ำพริกตาแดง บ้านหลุก	เป็นกลุ่มที่เริ่มการผลิตพร้อมกับการเริ่มต้น โครงการ นำองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ ในเรื่องของการจัดการกลุ่ม การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ การสร้างแรงบันดาลใจ จากกลุ่มอื่น ทำให้เกิดการกระตุ้นทำให้ เกิดผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ขึ้นมา และมีแนวโน้มในการจำหน่ายที่ดี
พริกกลาบ บ้านต้นคะยอม	ใช้กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์นำไปปรับปรุงโลโก้ใหม่ ทำให้มีโลโก้ใหม่ที่เหมาะสมมากขึ้น
สมุนไพรผง บ้านน้ำบ่อเหลียง	เป็นกลุ่มที่นอกเหนือที่มวิจัยร่วมแต่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ร่วมเรียนรู้ ในกิจกรรมต่างๆ จนทำให้เกิดกลุ่มผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ คือ สมุนไพรผง และยังมี การนำกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้ในการประชุมไปปรับใช้กับงานของตนเอง เช่น การเขียน mapping เพื่อใช้อธิบายข้อมูลที่เข้าใจง่าย

2) ข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินงานโครงการวิจัย

1. ในการจัดเวทีประชุมส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมเวที จะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ภายในกลุ่มเป็นผู้เข้าร่วม เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรียุญิก กรรมการ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้การที่จะเชื่อมโยงให้สมาชิกคนอื่นๆ ได้ร่วมเรียนรู้อย่างทั่วถึงนั้นมีน้อย

2. การสร้างองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ควรมีการปรับใช้ภาษาการสื่อสารที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นวิชาการและไม่ควรเป็นการบรรยายอย่างเดียว ควรมีการฝึกทดลองปฏิบัติ เพราะจะทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้าใจและสนใจได้ง่ายกว่า เช่น ในการจัดกิจกรรมการปรับปรุงบรรณภัณฑ์ โดยเชิญวิทยากรจากสถาบันการศึกษา มาให้ความรู้ ซึ่งเนื่องจากการสื่อสารด้วยภาษาวิชาการ ทำให้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไม่ค่อยมีความกระตือรือร้น และเกิดความเบื่อหน่าย แต่เมื่อได้ทดลองปฏิบัติจริงกลุ่มแม่บ้านกลับมีความสนใจและกระตือรือร้นมากขึ้นในการร่วมเรียนรู้ เป็นต้น

3. การเล่นเกมสันทนาการก่อนเข้าสู่กระบวนการเนื้อหาของเวทีประชุม มีส่วนช่วยกระตุ้นให้บรรยากาศของเวทีการประชุมมีบรรยากาศในการพูดคุย และสนุกสนานมากขึ้น แต่ต้องเป็นเกมส์ที่มีความสนุกสนาน ผ่อนคลาย เหมาะสมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เช่น เกมสัรื่องเพลง ประกอบ เกมสัแต่งตัวด้วยกระดาษ เกมสัประกวดแม่บ้าน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่แม่บ้านมีความถนัดอยู่แล้ว

4. การเปิดโอกาสให้กลุ่มแม่บ้านมีโอกาส สถานที่ เวทีมาเจอกัน พูดคุยกัน ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกล้าที่จะแสดงออกด้านความคิด การพูด การเขียนมากขึ้น เพราะกลุ่มจะรู้สึกว่าเป็นสถานที่ เป็นโอกาสสำหรับแม่บ้านโดยตรงทำให้มีความมั่นใจ และได้ใช้สิทธิใช้เสียงได้มากขึ้น

4.3 ความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก่อนการดำเนินโครงการวิจัย

เดิมทีตำบลป่าสัก มีการแต่งตั้งประธานแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบล เพื่อเป็นคนรับผิดชอบเชื่อมต่อกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในระดับหมู่บ้าน และกระจายข่าวสารจากหน่วยงานในระดับต่างๆ จึง เปรียบเหมือนศูนย์รวมของแม่บ้านเกษตรกรในตำบล ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากบุคคลในพื้นที่ ทำให้ทราบและได้ข้อมูลความร่วมมือในระดับตำบลดังนี้

ก่อนปี 2540 ประธานแม่บ้านตำบลป่าสัก คือแม่กำนันไพรวลัย สิทธิประเสริฐ ซึ่งเป็นแม่กำนันบ้านหนองท่า ในสมัยนั้น ดำรงตำแหน่งประธานตำบล เนื่องจากในสมัยก่อน เนื่องจากการส่งเสริมทางภาครัฐมีน้อย จะมีบ้างก็เป็นเคหกิจเกษตรเข้ามาสนับสนุนในปี 2521 สอนการทำอาหาร ขนม และดอกไม้ประดิษฐ์ และยังไม่มีการแยกหน่วยงานของ อบต. ทำให้ บทบาทความ

ร่วมมือในสมัยนั้นยังค่อนข้างน้อย เนื่องจาก ยังไม่มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบล มีเพียงรายชื่อของประธานแม่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งในการประชุมระดับตำบล ยังไม่เกิดขึ้น แต่มีการเข้าร่วมการประชุมในระดับอำเภอเพื่อรับข่าวสารเกี่ยวกับแม่บ้าน ในบางครั้ง

ต่อมาในปี 2540 มีการเปลี่ยนประธานแม่บ้านตำบลคนใหม่ คือ นางสาวจินดา กิตติศักดิ์ ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันตะคาม ขณะนั้นองค์กรปกครองท้องถิ่นเปลี่ยนจาก สภาตำบลเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก และได้มีการสนับสนุนเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเช่นเดิม นอกจากนี้ รัฐบาล มีนโยบาย OTOP ซึ่งเป็นการส่งเสริมจากภาครัฐให้เกิดกลุ่มอาชีพ และปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรสนับสนุนให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสักเริ่มมีการรวมกลุ่ม และจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ

ปี 2542-2543 เกิดกลุ่มพริกلاب้านสันตะคาม และกลุ่มพริกلاب้านสันป่าสัก ซึ่งในสมัยนั้นกลุ่มแม่บ้านในตำบลป่าสักมีเพียง 2 กลุ่ม เท่านั้น ได้เริ่มมีการรวมหุ้นของหมู่บ้านโดยหมู่บ้านละ 100 บาท และมีการขายห้วยหุ้นเพื่อจะได้มีเงินหมุนเวียน ให้กับกลุ่มในระดับตำบล ด้านความร่วมมือ ในสมัยนั้นเนื่องจากกลุ่มอาชีพยังมีไม่มาก ความร่วมมือในระดับตำบลจึงไม่เห็นิยวแน่น แต่เนื่องจาก นางสาวจินดา กิตติศักดิ์ เป็นคนที่มีประสบการณ์ และเฝ่เรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ รวมถึงเป็นผู้ใหญ่ที่แม่บ้านส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือ เมื่อมีประชุมที่ไหนก็จะพยายามเข้าร่วมอยู่อย่างสม่ำเสมอและนำกลับมาบอกต่อให้กับกลุ่มแม่บ้านในตำบลได้รับรู้ รวมถึงเป็นคนที่ดึงคนมองคนเก่ง และประสานงานเก่ง จึงพยายามที่จะชักชวนแม่บ้านจากในตำบลได้เข้าร่วมประชุม ในโอกาสต่างๆด้วย ตัวอย่างเช่น นางกุลธิดา ท้วมเจริญ ซึ่งเป็นหนึ่งคนที่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในสายงานนี้เนื่องจากการติดตามและ เข้าร่วมประชุมกับนางจินดา กิตติศักดิ์ ส่วนในการประชุมในระดับตำบลนั้นจะมีการประชุมเฉพาะ ตอนมีเรื่องที่จะต้องหารือ หรือต้องเข้าร่วมในประเพณีต่างๆเท่านั้น เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ งานพระธาตุ เป็นต้น การดำเนินการภายในกลุ่มก็เป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ต่อมาเนื่องจาก นางสาวจินดา กิตติศักดิ์ ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับครอบครัวมากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในตำบล เมื่อหมดวาระการดำรงตำแหน่งจึงลาออกจากตำแหน่ง

ปี 2548 นางกุลธิดา ท้วมเจริญ ได้ดำรงตำแหน่งประธานแม่บ้านตำบล แทน นางสาวจินดา กิตติศักดิ์ ในยุคที่นางกุลธิดา เนื่องจาก หน่วยงานในท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมกลุ่มอาชีพมากขึ้น ทำให้ในตำบลป่าสัก มีการรวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น เช่น กลุ่มข้าวสารบ้านหลุก บ้านป่าตึงงาม กลุ่มพริกلاب้านห้วยม้าโค้ง กลุ่มน้ำยาล้างจานบ้านทรายทอง เป็นต้น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีได้รับการสนับสนุนทั้งเงินทุน การฝึกอบรม การดูงานมากขึ้น ระดับความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้าน เนื่องจาก นางสาวกุลธิดา เป็นคนที่คิดเร็ว ทำเร็ว มีเวลา

ให้กับงานอย่างเต็มที่ และพร้อมที่จะเข้าร่วมงานในระดับต่างๆ กระตือรือร้นในการฝึกอบรม และชักชวนแม่บ้านกลุ่มอื่นๆ ได้เข้าร่วมด้วย มีการระดมหารือกันบ้างในตอนแรก แต่ยังไม่มีการกำหนดให้มีการประชุมประจำเดือน เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านทุกหมู่บ้านมาเจอกัน หารือกัน การประสานงานเนื่องจากปัจจุบันมีความสะดวกสบาย จึงใช้การประกาศผ่านเครือข่ายเสียงตามสายของหน่วยงานและหมู่บ้าน แต่ความร่วมมือยังค่อนข้างน้อยเนื่องจากกลุ่มแม่บ้านยังไม่เห็นถึงประโยชน์ รวมถึงบางกลุ่มยังไม่พร้อมในการดำเนินการ จึงขาดความกระตือรือร้น

ในช่วงที่ผ่านมา พบว่า ความร่วมมือในระดับตำบลโดยภาพรวมยังมีน้อย ส่วนใหญ่จะร่วมกันเฉพาะช่วงมีงานสำคัญๆ เช่น งานประเพณีปีใหม่เมือง วันลอยกระทง ทำบุญสงฆ์น้ำพระธาตุ เป็นต้น การประชุมหารือกันโดยที่มีสมาชิกครบทั้งตำบลมีเพียงปีละ 3-4 ซึ่งทำให้ไม่มีการนำปัญหามาปรึกษาหารือกัน การเกื้อหนุนกันมีบ้างในบางครั้ง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมีน้อย และไม่รู้จักความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มอื่นๆ

4.4 แนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เริ่มจากการจัดเวทีประชุมประจำเดือน เนื่องจากผู้วิจัยจะมีการจัดเวทีประจำเดือนเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มาพบปะกัน และมีการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมถึงการร่วมเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆ ด้วยกันอยู่เสมอ ซึ่งการพบปะกันเป็นประจำทุกเดือนนี้มีผลทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รู้จักเพื่อนต่างกลุ่ม มีความสนิทสนม รู้สถานการณ์ต่างๆ ของกลุ่ม ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาด้วยกัน เช่น บางกลุ่มมีวิธีการจัดการด้านการตลาดที่ใช้ได้ผล ก็จะมีการมาแลกเปลี่ยนเพื่อให้กลุ่มที่ประสบปัญหาด้านการตลาดนำวิธีนั้นๆ ไปแก้ไขปัญหา

การเรียนรู้ขั้นตอนในการวางแผน เพื่อนำไปฝึกในการปฏิบัติจริง และการสรุปบทเรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม เป็นอีกหนึ่งกระบวนการที่กลุ่มแม่บ้านได้ร่วมเรียนรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ตัวอย่างเช่น

การจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร ครั้งที่ 1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มีการนัดประชุมเพื่อปรึกษารื้อเกี่ยวกับการจัดงานว่าจะดำเนินการอย่างไร หลังจากนั้นก็มีมาร่วมประชุมหารือในระดับตำบลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมว่าจะเป็นอย่างไ โดยผู้วิจัยเป็นเพียงผู้หนุนเสริมเท่านั้น ซึ่งรูปแบบการจัดการที่ได้ก็มาจากการระดมความคิด ช่วยกันวางแผน ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบล คือ ซึ่งได้ผลการปฏิบัติงานดังนี้

1) การวางแผนการจัดงาน “ตลาดนัดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร”

สืบเนื่องจากการวางแผนการปฏิบัติงานของโครงการ แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน ต.ป่าสัก มีกิจกรรมการเก็บข้อมูลการดิ-ชม จากผู้ผลิตเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้น จึงเกิดการหารือในรูปแบบของการจัดกิจกรรมซึ่งสรุปว่าจะมีการจัดงานตลาดนัดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อให้ไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งในการจัดงานตลาดนัดนั้นนอกจากเพื่อให้ได้ข้อมูลแล้ว ยังเป็นการฝึกให้กลุ่มแม่บ้านมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การฝึกความกล้าแสดงออกและการเป็นผู้นำ รวมถึงการขยายช่องทางการตลาดให้กับกลุ่ม แต่เนื่องจากทีมวิจัยร่วมมือ ทั้งหมด 5 กลุ่ม ซึ่งน้อยไปสำหรับการดึงดูดลูกค้าและการจัดกิจกรรม ทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงได้มีการประสานงานขอความร่วมมือกับแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้านในตำบลเพื่อร่วมในการจัดงานและเป็นการสร้างความร่วมมือในตำบลให้เป็นปึกแผ่นมากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1) วัตถุประสงค์ของการจัดงาน

1. เพื่อเก็บข้อมูลการดิ-ชม ผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภค
2. เพื่อเป็นการขยายช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฝึกการแสดงออกและภาวะผู้นำ

1.2) รูปแบบการดำเนินงาน(โดยกลุ่มแม่บ้าน)

1. ให้กลุ่มสตรีแม่บ้านนำพืชผักสวนครัวและผลิตภัณฑ์ของของแต่ละหมู่บ้านมาจำหน่าย
2. จัดเวทีให้แม่บ้านแต่ละหมู่บ้านนำเสนอผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของตัวเอง
3. จัดเก็บข้อมูลการดิ-ชม จากผู้บริโภคเพื่อนำมาปรับปรุงกับผลิตภัณฑ์ (โดยการเขียนข้อความดิ-ชม ผลิตภัณฑ์แล้วนำไปใส่กล่องแสดงความคิดเห็นที่เตรียมไว้)
4. จัดเวทีประกวด แฟชั่นโชว์ – ระบายยูนุค ของแต่ละหมู่บ้าน โดยให้ผู้ชมเป็นผู้ตัดสิน
5. มอบรางวัลแก่หมู่บ้านที่ชนะเลิศ และหมู่บ้านที่เข้าร่วมงาน

1.3) รูปแบบการจัดงาน

1. ลานด้านหน้าวัด :

1.1 จัดเป็นที่ขายสินค้าและผลิตภัณฑ์โดยมีพ่อค้าแม่ค้าแต่ละหมู่บ้านจัดจำหน่าย สินค้าโดยไม่ให้พ่อค้าแม่ค้าจากข้างนอกเข้ามาขายสินค้า

1.2 ส่วนของกลุ่มทีมวิจัยร่วมมือ นอกจากมีการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์แล้ว จะมีการเก็บข้อมูลการดิ-ชม โดยมีกระดาษความคิดเห็นหรือกระดาษดิ-ชมพร้อมกล่องใส่ (เริ่มตั้งแต่ 15.00 น. เป็นต้นไป) มีแผ่นพับของแต่ละกลุ่มเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มผลิตภัณฑ์ และการแนะนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้าน โดยให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลิตภัณฑ์บนเวที

2. เวทีการแสดง : มีการจัดแสดงสำหรับตัวแทนจากหมู่บ้านต่างๆและการแนะนำผลิตภัณฑ์จากกลุ่มแม่บ้านฯ พร้อมด้วยพิธีกรในชุมชน (เริ่มแสดงตั้งแต่ 19.00 น เป็นต้นไป)

3. ด้านนิทรรศการ

- มีการจัดนิทรรศการในส่วนของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน
- มีการจัดนิทรรศการส่วนของโครงการวิจัยกลุ่มแม่บ้าน โดยมีบอร์ดประมวลภาพกิจกรรมของกลุ่มทีมวิจัย แผ่นพับโครงการวิจัย
- มีการจัดบอร์ดนิทรรศการของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในตำบลป่าสัก

สถานที่ดำเนินงาน : ถนนหน้าวัดแม่สารบ้านหลุก ม.4 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน วันที่ 19 มิถุนายน 2551 เวลา 15.00 น. เป็นต้นไป

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 18 หมู่บ้าน และกลุ่มทีมวิจัยหลัก 5 กลุ่ม ในตำบล ป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

1.4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับครอบครัวในชุมชน
2. ได้ข้อมูลการดิ-ชม ที่เป็นจริง เพื่อนำมาปรับปรุง
3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ฝึกการแสดงออกในที่สาธารณะ
4. ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก
5. เพื่อให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
6. เพื่อให้คนในชุมชนมีทุนหมุนเวียนในการดำเนินชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.5) การประชาสัมพันธ์(ผู้ประสานงานหลัก นางกฤติกา ท้วมเจริญ)

1. ประกาศผ่านเครือข่ายไร้สายของ อบต.ป่าสัก
2. ประกาศผ่านวิทยุชุมชน ป่าสัก
3. ประกาศผ่านเสียงตามสายของผู้ใหญ่บ้านแต่ละบ้าน
4. ติดป้ายประกาศ
5. แจกใบปลิว
6. การบอกต่อแบบปากต่อปาก

2) ผลที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม

ตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร เริ่มมีการจำหน่ายสินค้าประมาณเวลา 15.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งก็มีคนทยอยมาซื้อสินค้าเรื่อยๆ โดยได้รับการตอบรับที่ดีจากกลุ่มผู้ซื้อในช่วงเย็นหลังจากได้เวลาเลิกงานก็มีคนสัญจรไปมาเพราะสถานที่เป็นทางผ่านไปสู่ตลาด บรรยากาศเริ่มคึกคักมากขึ้นบรรดาพ่อค้าแม่ค้าต่างก็ขายสินค้าได้ดี บางรายจำหน่ายหมดก่อนที่จะเริ่มการแสดง ผู้ที่เข้าร่วมก็จะมี

หลากหลาย ทั้งชาวบ้านในชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ นิคมอุตสาหกรรม และแขกจากอำเภออื่น ส่วนการแสดงเริ่มขึ้นเมื่อเวลาประมาณ 19.00 น. ซึ่งได้รับเสียงชื่นชมและความชื่นชอบจากชุมชนเป็นอย่างดี

3) การสรุปบทเรียนจากกิจกรรม

ซึ่งหลังจากที่กิจกรรมเสร็จสิ้น ผ่านดูลงไปได้ด้วยดี ทีมวิจัยก็มีการสรุปบทเรียนจากกิจกรรม ซึ่งได้ผลดังนี้

จากการร่วมวางแผนงานระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและนักวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร จนเกิดเป็นงานตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกรเมื่อ วันพฤหัสบดีที่ 19 มิถุนายน 2551 ณ ลานหน้าวัดบ้านหลุก หมู่ 4 ตำบลป่าสัก เวลา 15.00 น เป็นต้นไป ซึ่งมีพ่อค้าแม่ค้าจากหมู่บ้านต่างๆมาร่วมจำหน่ายสินค้า อาทิ อาหาร เครื่องดื่ม ผักผลไม้ เครื่องอุปโภคบริโภค รวมทั้งมีการแสดงใน ตอนกลางคืน ซึ่งได้รับความสนใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวบ้านในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทำให้กิจกรรมผ่านไปด้วยดี ซึ่งหลังจากเสร็จกิจกรรม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก็ได้มีการสรุปจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ช่วงเตรียมงาน

มีความเตรียมพร้อมดี มีการประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง อาทิ วิทยุชุมชน ใบปลิว เสียงตามสายหมู่บ้าน ติดป้าย การบอกต่อ ซึ่งแต่ละวิธีล้วนแต่ใช้ได้ดีถึงจะไม่ทั่วถึงทั้งหมด โดยเฉพาะการแจกใบปลิวและการบอกต่อ เป็นวิธีที่ดีที่สุดเพราะกระจายได้เร็วและเข้าใจ

2. ช่วงวันงาน

การจำหน่ายสินค้า : สถานที่ดี กว้าง เส้นทางสะดวก และเป็นทางผ่าน มีพ่อค้าแม่ค้าเป็นจำนวนมาก บรรยายาศรีศรีขึ้นทั้งช่วงตอนเย็นและกลางคืน

- ตอนกลางคืนไฟไม่สว่างเท่าที่ควร

- มีพ่อค้าจากข้างนอกเข้ามาบ้างแต่ก็ได้รับการปฏิเสธ เพราะงานนี้ตั้งใจว่าจะไม่รับพ่อค้าจากข้างนอกเข้ามาขาย

- การเก็บข้อมูลการติ-ชม ผลผลิตก็มีคนให้ความสนใจและติ-ชม พอสมควร ซึ่งทำให้กลุ่มแม่บ้าน ได้ข้อมูลจริงเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุง

3. ช่วงหลังวันงาน/ข้อเสนอแนะ

1) หลังจากกิจกรรมเสร็จสิ้นมีเสียงสะท้อนจากชาวบ้านว่าเป็นกิจกรรมที่ดี ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนในหมู่บ้าน สร้างความสัมพันธ์ที่ดี อยากให้มีการจัดงานอีกและต่อเนื่อง อย่างน้อยเดือนละครั้ง และควรจัดงานในวันหยุด เพื่อจะได้มีคนมาเที่ยวชมเที่ยวซื้อได้มากขึ้น

2) หน่วยงานในท้องถิ่นเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของการสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านและประโยชน์ของการจัดงานโดยมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนให้มีการจัดงานต่อไป

ซึ่งจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่วางไว้ รวมถึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พิสูจน์ว่าสามารถร่วมมือร่วมแรงกันจัดงานระดับตำบลได้และยังเป็นการขยายช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มแม่บ้านได้อีกด้วย ซึ่งในเดือนต่อมาก็มีการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกรขึ้นเป็น ครั้งที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมครั้งนี้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด

ภาพที่ 24-27 บรรยากาศในการงานตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร

นอกจากการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มที่วิจัยร่วมแล้ว ในช่วงการดำเนินการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการเชื่อมเครือข่ายระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ได้มีโอกาสเข้าร่วมเรียนรู้ด้วยกันและมีการหารือรวมกลุ่มกันเข้าร่วมการฝึกอบรมต่างๆ โดยมีการวางแผนงานเอง และการดึงเข้ากลุ่มที่วิจัย เช่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำบ่อเหลือง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทรายทอง

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้ำพุ และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยม้าไก่อ๊งที่เป็นกลุ่มใหม่ที่เพิ่งจัดตั้งกลุ่ม

ซึ่งจากการวิจัย พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปัจจุบันมีมากขึ้น จากการใช้เวทีการประชุมต่างๆเป็นตัวเชื่อมโยงความร่วมมือ เพราะในการจัดเวทีแต่ละเวทีสมาชิกได้มีการแลกเปลี่ยน มีการวางแผน ระดมความคิดกันเต็มที่ ได้รู้ได้เห็นในสิ่งที่แปลกใหม่ ได้คำปรึกษาและวิธีการต่างๆที่แตกต่างกันเพราะมีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็จะมีวิถีชีวิตปฏิบัติที่ต่างกัน ทำให้เห็นตัวอย่างที่ชัดเจนและมีความหลากหลาย เห็นได้ชัดจากเวทีในแต่ละครั้ง แต่ละกลุ่มจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมถึงความร่วมมือด้านอื่นๆ เช่น ในการจัดเวทีแต่ละครั้งจะมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นหมู่บ้านเจ้าภาพ มีการทำอาหารกันเองและอุดหนุนสินค้ากันเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่ดีที่จะจุดประกายให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความเข้มแข็งและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

4.5 ปัจจัย ที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.5.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตัวบุคคล

1) ผู้นำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งผู้นำจะเป็นผู้ที่กระตุ้นสมาชิกในกลุ่มทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้ กลุ่มใดที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ ทักษะของผู้นำที่เข้มแข็ง กลุ่มนั้นก็จะมีการดำเนินงานที่คล่องแคล่ว ก้าวหน้า เช่น กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านหลุก กลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร

2) สมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มดำเนินงาน เพราะความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก ความเข้าใจ และรับผิดชอบในหน้าที่รวมถึงการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันเสียสละเวลา เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินต่อไปได้

3) อาชีพ อาชีพมีผลต่อการดำเนินงานเพราะกลุ่มใดที่อาชีพหลักไม่เอื้อจะทำให้ไม่มีเวลาว่างที่จะทุ่มเทให้กับกลุ่มได้อย่างเต็มที่ทำให้บางกลุ่มกลับต้องยุติลง ดังนั้นในดำเนินงานกลุ่มจึงต้องเลือกกลุ่มที่อาชีพหลักสามารถเอื้อเวลาและความรับผิดชอบได้เหมาะสม จึงจะทำให้กลุ่มสามารถดำเนินต่อไปได้

กระบวนการ

1) กระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินงาน

1.1) องค์ความรู้ องค์ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมาจากกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นควรมีการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะเรื่องที่ใกล้ตัว และเกษตรกรให้ความสนใจ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิต การจัดการ การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ การตลาด เป็นต้น

1.2) การประชุมร่วม การจัดประชุมเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มาเจอกัน พูดคุยกัน ทุกเดือน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันสามารถช่วยให้กลุ่มมีการพัฒนา ศักยภาพในด้านต่างๆ ได้มากขึ้น เช่น การพัฒนาตัวบุคคลให้กล้าแสดงออกมากขึ้นของแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันป่าสัก มีทักษะบุคลิกการเป็นผู้นำมากขึ้น การเรียนรู้จากกลุ่มอื่นๆว่าเป็นอย่างไร

1.3) การปฏิบัติจริง นอกจากการเสริมองค์ความรู้ที่เป็นทฤษฎี เช่น การฝึกเขียน โครงการ การเรียนรู้ระบบบัญชีอย่างง่าย การเสริมความรู้เรื่องบรรจุภัณฑ์ แล้วสิ่งที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเรียนรู้ได้เร็วและให้ความสนใจคือการฝึกปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนงาน การลงมือปฏิบัติในเรื่องต่างๆเช่น การเขียน โครงการ การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมตลาดนัด ซึ่งทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้เรียนรู้บทเรียนต่างๆจากการปฏิบัติจริง หลังจากนั้นก็มีการสรุปบทเรียนมาวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะอะไรแล้วนำกลับไปปรับปรุงหรือนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรู้และจดจำได้ดีเนื่องจากเกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง

4.5.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) กระบวนการมีส่วนร่วม การดำเนินการของผู้วิจัยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนเพราะ การที่กลุ่มแม่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน นั้นทำให้ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานและสรุปบทเรียนตลอดจน ร่วมหาวิธีแก้ไข ปัญหา ซึ่งหากการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใดที่ไม่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มนั้นก็ไม่สามารถที่จะพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้นได้

2) การร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด ในการดำเนิน โครงการวิจัยส่วนใหญ่วิธีการและกิจกรรมจะ เน้นการร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้พูดคุย แสดงความคิดเห็น ได้ อย่างเต็มที่ เรียนรู้มุมมองจากกลุ่มอื่นๆและสามารถนำแนวคิดต่างๆไปใช้ในการดำเนินงานกลุ่ม

ของตนเองได้เนื่องจากในแต่ละกลุ่มจะมีข้อดี ข้อด้อยที่ต่างกัน วิธีการในการดำเนินการก็ต่างกัน ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เช่นวิธีการในการบุกเบิกตลาดใหม่ วิธีการในการรวมกลุ่ม เป็นต้น

3) โอกาส การเปิดและให้โอกาสกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้แสดงออก ในที่ที่เหมาะสม จะทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีบทบาทและความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงความคิดเห็นแบบเป็นประชาธิปไตยจะชี้ให้เห็นความต้องการที่ชัดเจนขึ้น เช่น การกระตุ้นให้แม่บ้านแสดงความคิดเห็นเรื่องกำหนดกิจกรรม ตอนแรกผู้นำจะเป็นคนตัดสินใจว่าจะปฏิบัติอะไรก่อนหลัง แต่พอใช้การโหวตเสียงซึ่งทุกคนต้องโหวต ผลที่ได้กลับไม่ได้เป็นไปตามที่ผู้นำว่าไว้ในตอนแรก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบางครั้งถ้าให้พูดโดยตรงทำให้เกิดความเกรงใจกัน แต่ถ้าให้เขียนออกมาผลที่ได้จะชัดเจนมากกว่า

4) การประสานงาน การติดต่อประสานงานที่ทั่วถึงและให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มอาชีพมีการติดตามงานหลังจากการประสานงาน จะช่วยให้เกิดความร่วมมือที่ดีมากขึ้นกว่าการที่ประสานงานแล้วไม่มีการติดตาม

ปัจจัยหนุนเสริม

1. องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือ อบต. เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยตรง นอกเหนือจากการสนับสนุนงบประมาณให้กับกลุ่มแล้ว การเข้าถึงกลุ่มอย่างแท้จริง มีการประสานที่ชัดเจน การมั่นใจในกลุ่มและมุ่งเน้นการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจัง จะมีส่วนช่วยให้ เกิดความร่วมมือและพัฒนาของกลุ่มแม่บ้านภายในชุมชนมากขึ้น และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเองก็จะสามารถเล็งเห็นถึงช่องทางที่ขอความช่วยเหลือได้เช่น การสนับสนุนงบประมาณในการจัดงานตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกรและเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการเข้าร่วมในเวทีประชุมต่างๆเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการในพื้นที่ตำบลป่าสัก ซึ่งเคยเป็นพี่เลี้ยงแนะนำให้คำปรึกษาดูตามผลให้กับผู้วิจัยในการดำเนินงานและเป็นคนปูทางให้กับผู้วิจัย การสร้างองค์ความรู้และกระบวนการต่างๆที่ผู้วิจัยใช้ในการดำเนินงานก็มาจากการฝึกฝนจากเจ้าหน้าที่คือ นางสาวสุภาพรรณ ไกรฤกษ์ที่มีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนเป็นผู้สนับสนุน หากไม่มีศูนย์ประสานงานฯ โครงการครั้งนี้ก็คงไม่เกิดขึ้น และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก็จะไม่ได้ร่วมเรียนรู้และพัฒนาเช่นกัน

3. โครงการชุดทุนสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาปริญญาโท (Community-based Master Research Grant: CBMAG) ซึ่งเป็นทุนที่สนับสนุนโดย สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นโครงการแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก ชุดทุน CBMAG ที่สนับสนุนให้กับนักศึกษาปริญญาโทได้ทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ หากไม่มีการสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 142,982 บาท โครงการก็ไม่สามารถที่จะสร้างองค์ความรู้และกระบวนการต่างๆให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้

4.6 การเรียนรู้ของผู้วิจัยและทีมวิจัยร่วม

โครงการ “แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการทำการศึกษารวมถึงการทำงานในพื้นที่ตำบล ป่าสักเป็นระยะเวลา 1 ปีเต็ม ซึ่งการทำงานวิจัยในพื้นที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้การวิจัยเพื่อท้องถิ่น การทำงานร่วมกับชุมชน การประสานงานกับคนในชุมชน การทำงานร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การเป็นผู้กระตุ้นประสานงานให้ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัย และการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

การเรียนรู้ของผู้วิจัย

1) การพัฒนาด้านภาษา เนื่องจากนักวิจัยเป็นคนนอกพื้นที่และฟังภาษาท้องถิ่นไม่รู้เรื่องเลย ทำให้เวลาพูดคุยกับชาวบ้านต้องมีเพื่อนคอยช่วยแปลความหมาย ถึงตอนนี้การวิจัยมีส่วนช่วยให้ให้นักวิจัยได้มีการพัฒนาด้านภาษาไปได้มาก สามารถสื่อสารกับชาวบ้านได้โดยไม่ต้องใช้ล่าม ซึ่งจากการที่ได้ลงไปในพื้นที่บ่อยๆทำให้เกิดความคุ้นเคย แปลผิดแปลถูกแต่ชาวบ้านก็จะช่วยแก้ไขให้ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น

2) การพัฒนาด้านการจัดกระบวนการดำเนินงานด้วยความเป็นมือใหม่ทั้งผู้ทำให้ในการจัดเวทีแรกๆต้องมีพี่เลี้ยงคอยช่วยตลอดเวลา คอยสอนการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอน สอนวิธีการชวนคุย การจับประเด็น การวางแผนต่างๆ ซึ่งตอนนี้นักวิจัยก็พอที่จะสามารถดำเนินงานเองได้ ถึงแม้จะไม่เต็มร้อยแต่ก็มีการพัฒนามากขึ้น มีการคิด การวางแผนเป็นขั้นตอนมากขึ้น เปลี่ยนวิธีคิดจากคิดทำเพื่อตัวเองก็เป็นการคิดเพื่อคนอื่น และเห็นประโยชน์ของการวิจัยเพื่อชุมชนมากขึ้น

3) การพัฒนาด้านการใช้สื่อ ในกระบวนการวิจัยพยายามที่จะใช้สื่อหลากหลายประเภทเข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินงาน ซึ่งก็ทำให้ผู้วิจัยได้มีการเรียนรู้เพิ่มเติมไปด้วย เช่น สื่อวีซีดี สื่อทางภาพถ่าย การอัดเสียง การฝึกการจับประเด็นแบบแผนที่ทางความคิด (Mind map) โดยเฉพาะการฝึกจับประเด็นซึ่งปกติแล้วผู้วิจัยจะไม่ถนัดในการเขียน แต่โครงการทำให้ต้องมีการฝึกเขียน ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำการจับประเด็นได้ดีขึ้น

4) การเข้าชุมชน ซึ่งเริ่มจากที่ไม่รู้จักใครเลยแต่อาศัยฐานเดิมที่พี่เลี้ยง และรุ่นพี่คอยแนะนำ และเคยสัมผัสมาก่อน ทำให้เรียนรู้วิธีการเข้าชุมชนได้แบบไม่เกร็งและเป็นธรรมชาติมากขึ้น

5) ความมีน้ำใจและเป็นกันเองของทีมวิจัยร่วม เนื่องจากทีมวิจัยร่วมทั้งหมดเป็นผู้หญิง ทำให้เวลาพูดคุยหรือดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างธรรมชาติ และความมีน้ำใจของทีมวิจัย ในการร่วมกันดำเนินการก็ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการดำเนินงานมากขึ้น

การเรียนรู้ของทีมวิจัยร่วม

- 1) มีความกล้าแสดงออกทางความคิด และการพูดมากขึ้น
- 2) เรียนรู้จากการฟังมากขึ้น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงบทบาทมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อระบบการจัดการของกลุ่ม
- 3) นำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินงาน เช่น เทคนิคการเขียน การนำเสนอข้อมูล
- 4) เรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน การร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน การพึ่งพาอาศัยกัน
- 5) เรียนรู้กระบวนการทำงานของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. เพื่อพัฒนาแนวทางเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการกลุ่มของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เป็นอยู่
4. เพื่อพัฒนาแนวทางความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
5. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ดีขึ้น

โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการและแนวทางปฏิบัติต่างๆ เช่น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานและสรุปบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนำมาปรับใช้ในการพัฒนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติจริง ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 5 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มพริกตาบบ้านสันคะยอม กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านหลุก กลุ่มพริกตาบบ้านสันป่าสัก กลุ่มพริกตาบบ้านห้วยม้าไก่อ้ง และกลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการบริหารจัดการกลุ่มดังนี้

ตารางที่ 16 การบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 5 กลุ่ม

กลุ่มผลิตภัณฑ์	ด้านการจัดการกลุ่ม	ด้านการผลิต	ด้านการตลาด
กลุ่มพริกกลาบ ม.1	- ใช้ระบบการรวมหุ้น - อำนวยการตัดสินใจขึ้นอยู่กับประธานและกรรมการ - มีการจัดโครงสร้างกลุ่ม - มีการจัดการประชุมประจำปี - จัดทำสมุดบัญชี	- ผลิตเดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 10-20 กิโลกรัม - วัตถุดิบส่วนใหญ่ซื้อจากตลาดในเมือง - ผสมสมุนไพรกว่า 20 ชนิด - แรงงานเป็นทีมงานเดิม โดยจ่ายเป็นค่าแรงคนทำงาน	- เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ - มีการให้เชื้อสินค้า - ช่วงที่วัตถุดิบมีราคาแพงก็จะลดปริมาณผลิตภัณฑ์ลง แต่ไม่ขึ้นราคา
กลุ่มนำพริกตาแดง ม.4	- ไม่มีการรวมหุ้นสมาชิก - มีการจัดการประชุมประจำปีและมี การประชุมหารือกันเป็นครั้งคราว - จัดทำสมุดบัญชี	- วัตถุดิบส่วนใหญ่จะซื้อจากตลาดในเมือง - เป็นสูตรดั้งเดิม - เน้นการช่วยกันของสมาชิกกลุ่มซึ่งต้องสละเวลามาทำโดยไม่ได้ค่าแรง	- เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่
กลุ่มพริกกลาบ ม.6	- ใช้ระบบการรวมหุ้น - อำนวยการตัดสินใจอยู่ที่ประธานหรือคณะกรรมการ - ขาดการปรึกษากันภายในกลุ่มขาดการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มรวมตัวกันไม่ได้ - จัดทำสมุดบัญชี	- ผลิตเดือนละ 2-3 ครั้ง - วัตถุดิบส่วนใหญ่จะซื้อจากตลาดเชิงใหม่ - มีการซื้อวัตถุดิบในหมู่บ้านบ้าง - ผสมสมุนไพร 14 ชนิด มีกลิ่นหอม - แรงงานเป็นทีมงานเดิมตลอดซึ่งจะได้รับค่าแรง	- เน้นตลาดในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ - มีตลาดต่างจังหวัด

กลุ่มผลิตภัณฑ์	ด้านการจัดการกลุ่ม	ด้านการผลิต	ด้านการตลาด
กลุ่มพริกกลาบ ม.8	- ใช้ระบบการรวมหุ้นกับสมาชิก - อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ประธานและกรรมการ - ขาดการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม - ขาดการช่วยเหลือกันรวมตัวกันได้ยาก - มีการจัดรายรับ-รายจ่าย	- ทำการผลิตเดือนละครึ่ง - วัตถุดิบก็จะซื้อมาจากตลาดเมืองเชียงใหม่ - ต้นทุนในการผลิตจะไม่มีผลต่อราคา - แรงงานที่มงานเดิม	- เน้นตลาดในหมู่บ้านและร้านค้าเป็นส่วนใหญ่
กลุ่มขนมทองม้วน ม.18	- ไม่มีการระดมหุ้น - สมาชิกพบปะกันเป็นประจำ มีการพูดคุยกันบ่อย - อำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่ผู้นำกลุ่มเป็นหลัก - จัดทำสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย	- วัตถุดิบส่วนใหญ่ซื้อจากตลาดในเมือง - มีสูตรเฉพาะ มีคุณค่าทางอาหาร และผสมผลไม้ตามฤดูกาล - เป็นทีมงานที่มีหน้าที่ประจำที่ต้องใช้ความชำนาญ	- เน้นตลาดร้านค้าในชุมชน และร้านอาหารชุมชน

5.1.2 แนวทางการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบลป่าสัก

1) แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการกลุ่ม กลุ่มแม่บ้านได้เรียนรู้องค์ความรู้และการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ ดังนี้

1.1) การเรียนรู้การวางแผนงาน เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ช่วยกันระดมความคิดและร่วมวางแผนงานว่าจะดำเนินการอย่างไรเพื่อให้กลุ่มฯเกิดการพัฒนาด้านที่ดียิ่งขึ้น โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนไปใช้ในการออกแบบและวางแผนในการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้าน ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 และการทำกิจกรรมต่างๆ

1.2) การทบทวนสถานการณ์กลุ่มและปัญหาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้วยเครื่องมือ SWOT เพื่อให้กลุ่มได้รู้สถานการณ์ของกลุ่มและทราบปัญหาเพื่อเป็นการกำหนดแนวทางแก้ไข

1.3) การฝึกเขียนโครงการ จากผลการดำเนินการทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เรียนรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของการเขียนโครงการและฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการเขียนโครงการ รวมถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในการเขียนโครงการเสนอของบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ

1.4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ จากผลการดำเนินการพบว่า ผลจากการศึกษาดูงานนอกสถานที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เรียนรู้การดำเนินงานของกลุ่มต่างๆและนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงใช้กับกลุ่มของตนเอง รวมถึงการได้เรียนรู้มุมมองในการดำเนินการของกลุ่มอาชีพต่างๆที่แตกต่างออกไป

1.5) การเรียนรู้การจัดการระบบบัญชี จากผลดำเนินการพบว่า การเสริมความรู้เกี่ยวกับระบบบัญชีทำให้กลุ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชีและละเอียดรอบคอบมากขึ้น

2) แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ดังนี้

2.1) การเก็บข้อมูลการตี-ชมจากผู้บริโภค และการพบปะระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค จากการดำเนินการพบว่า การเก็บข้อมูลการตี-ชมจากผู้บริโภค ทำให้ผู้ผลิตทราบความต้องการของผู้บริโภคและการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้แสดงความคิดเห็นทำให้ผู้ผลิตได้ข้อมูลที่เป็นความจริงซึ่งสามารถนำคำติ-ชมดังกล่าวไปปรับปรุงให้เหมาะสมได้

3) แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านบรรจุภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เรียนรู้องค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ ดังนี้

3.1) การเรียนรู้หลักการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ จากการดำเนินการพบว่าหลังจากที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์แล้วได้มีการนำไปปรับใช้ในการปรับรูปแบบโลโก้ของกลุ่มเพื่อให้เหมาะสมมากขึ้น

4) แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เรียนรู้องค์ความรู้และการปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาการตลาดดังนี้

4.1) การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบสื่อต่างๆ เช่น การทำแผ่นพับ กลุ่มผลิตภัณฑ์ การทำวีซีดีกลุ่ม การจัดบอร์ด การทำป้ายผ้าประชาสัมพันธ์ การจัดทำใบปลิว การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน การจัดทำแผนที่ 1 ตำบลหลายผลิตภัณฑ์

4.2) การขยายช่องทางการตลาดใหม่ ด้วยการจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการเองในทุกขั้นตอน

4.3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการตลาด จากการดำเนินการพบว่า การที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการตลาดจากกลุ่มต่างๆ ทำกลุ่มได้แนวคิดและแนวทางในการนำไปปรับใช้กับกลุ่มของตนเอง

5.1.3 การศึกษาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เป็นอยู่

การศึกษาคือความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรก่อนการดำเนินโครงการ ในช่วงที่ผ่านมาพบว่า ความร่วมมือในระดับตำบลโดยภาพรวมยังมีน้อย น้อยครั้งที่มีการประชุมหารือกัน โดยที่มีสมาชิกครบทั้งตำบล แต่ละกลุ่มก็จะมีปฏิบัติที่ต่างกัน ไม่มีการนำปัญหามาปรึกษาหารือกัน การเกื้อหนุนกันมีบ้างในบางครั้ง จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมีน้อย และไม่มีความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มอื่นๆ

5.1.4 การพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แนวทางในการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถสรุปได้ดังนี้

1.การจัดเวทีประชุมประจำเดือน เนื่องจากผู้วิจัยมีการจัดเวทีประจำเดือนเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มาพบปะกัน และมีการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมถึงการร่วมเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆด้วยกัน อยู่เสมอ ซึ่งการพบปะกันเป็นประจำทุกเดือนมีผลทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รู้จักเพื่อนต่างกลุ่ม มีความสนิทสนม รู้สถานการณ์ต่างๆของกลุ่ม ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาด้วยกัน

2.การเรียนรู้ขั้นตอนการวางแผนงาน เพื่อนำไปฝึกในการปฏิบัติจริง

3.การจัดกิจกรรมตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร จากการดำเนินการพบว่าการจัดตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการร่วมกันวางแผน ออกแบบและการร่วมกิจกรรมในการจัดกิจกรรม

ซึ่งจากการวิจัย พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรปัจจุบันมีมากขึ้น จากการใช้เวทีการประชุมต่างๆเป็นตัวเชื่อมโยงความร่วมมือ เพราะในการจัดเวทีแต่ละเวทีสมาชิกได้มีการแลกเปลี่ยน มีการวางแผน ระดมความคิดเห็นที่ ได้รู้ได้เห็นในสิ่งที่

แปลกใหม่ ได้คำปรึกษาและวิธีการต่างๆที่แตกต่างกันเพราะมีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็จะมีวิถีชีวิตปฏิบัติที่ต่างกัน ทำให้เห็นตัวอย่างที่ชัดเจนและมีความหลากหลาย ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นได้จากการร่วมกันจัดกิจกรรมออกมานำเสนอให้กับระดับตำบล มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม การช่วยกันอุดหนุนสินค้าผลิตภัณฑ์ การปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาและร่วมวางแผนงานด้วยกัน เป็นต้น

5.1.5 ปัจจัย ที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.1) ผู้นำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งผู้นำจะเป็นผู้ที่กระตุ้นสมาชิกในกลุ่มทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้

1.2) สมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มดำเนินงาน เพราะความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก ความเข้าใจ และรับผิดชอบในหน้าที่รวมถึงการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มสามารถดำเนินต่อไปได้

1.3) อาชีพ อาชีพมีผลต่อการดำเนินงานเพราะกลุ่มใดที่อาชีพหลักไม่เอื้อจะทำให้ไม่มีเวลาว่างที่จะทุ่มเทให้กับกลุ่มได้อย่างเต็มที่ทำให้บางกลุ่มกลับต้องยุติลง

1.4) องค์ความรู้ องค์ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ควรจะมีการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะเรื่องที่ใกล้ตัวและเกษตรกรให้ความสนใจ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิต การจัดการ การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ การตลาด เป็นต้น

1.5) การประชุมร่วม การจัดประชุมเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มาเจอกัน พูดคุยกัน ทุกเดือน รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันนั้นสามารถช่วยให้กลุ่มมีการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆได้มากขึ้น

1.6) การปฏิบัติจริง นอกจากการเสริมองค์ความรู้ที่เป็นทฤษฎีแล้วสิ่งที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเรียนรู้ได้เร็วและให้ความสนใจคือการฝึกปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนงาน การลงมือปฏิบัติในเรื่องต่างๆ

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1) การร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด ในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่จะใช้วิธีการร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด ซึ่งจะทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พูดคุย แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เรียนรู้มุมมองจากกลุ่มอื่นๆ และสามารถนำแนวคิดต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินงานกลุ่มของตนเอง

2.2) กระบวนการมีส่วนร่วม การที่กลุ่มแม่บ้านได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานนั้นทำให้ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานและสรุปบทเรียนตลอดจนร่วมหาวิธีแก้ไขปัญหา ซึ่งหากการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใดที่ไม่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มนั้นก็ไม่สามารถที่จะพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้นได้

2.3) โอกาส การเปิดและให้โอกาสกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้แสดงออก ในที่ที่เหมาะสม จะทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีบทบาทและความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงความคิดเห็น และการแสดงความคิดเห็นแบบเป็นประชาธิปไตยจะชี้ให้เห็นความต้องการที่ชัดเจน

2.4) การประสานงาน การประสานงานอย่างทั่วถึงและมีการติดตามผลจะทำให้เกิดความร่วมมือที่ดีขึ้น

3) ปัจจัยหนุนเสริมของภาคที่เกี่ยวข้อง

3.1) องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือ อบต. เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดและรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยตรง

3.2) ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการในพื้นที่ตำบลป่าสัก ซึ่งคอยเป็นที่เล็งเนนนำให้คำปรึกษาติดตามผลให้กับผู้วิจัยในการดำเนินงาน

3.3) โครงการชุดทุนสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาปริญญาโท (Community-based Master Research Grant: CBMAG) ที่สนับสนุนสนับสนุนงบประมาณ

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลโดยแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

ในการดำเนินการ โครงการวิจัยมุ่งเน้นการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพราะเป็นการส่งเสริมให้เกิดอาชีพเสริมที่สตรีสามารถที่จะปฏิบัติได้นอกจากการประกอบอาชีพหลักและเป็นการแสดงศักยภาพอย่างหนึ่งของสตรี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันสตรีแม่บ้านมีบทบาทในการประกอบ

อาชีพมากขึ้นรวมถึงมีภาระหน้าที่ที่ทัดเทียมกับผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2528 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะส่งเสริมให้สตรีเกษตรกรได้มีโอกาสสูงขึ้นในการเพิ่มพูนความรู้ และการพัฒนาขีดความสามารถในด้านการเกษตรนั้นนอกจากนโยบายโครงการต่างๆที่ให้การสนับสนุนอยู่แล้ว ความเข้าใจอันถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทสตรีเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการส่งเสริมเกษตรกร ผู้เข้ารับความรู้และผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ ต้องมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องบทบาทของสตรีเกษตรกร และต้องตระหนักว่าการพัฒนาการเกษตร จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้อย่างน่าพอใจ ถ้ายังยึดหลักเดิมว่าสตรีเกษตรกรมีบทบาทแต่เพียง การบ้านการเรือน และการเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น

การศึกษาข้อมูลบริหารจัดการกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแล้วนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมวางแผนเพื่อกำหนด แนวทางการพัฒนากลุ่มโดยจำแนกการบริหารจัดการกลุ่มออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการซึ่ง ด้านการจัดการนั้น มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากร การจัดการคน การวางแผน การจัดการเงิน ด้านการ คุณภาพการผลิต ด้านบรรจุภัณฑ์ และด้านการตลาด เพราะการจัดการถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ กลุ่มสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับมณเฑียร (2549) ที่ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของ วิทยาลัยชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการ สามารถ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน (Functions) คือ ด้านการจัดการ ด้านการเงิน ด้านการผลิต และด้านการตลาด

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

การพัฒนาด้านคุณภาพ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านคุณภาพเพราะคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์เป็นตัวบ่งชี้ถึงความอยู่รอดของกลุ่ม ถ้ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มใดที่ผลิตภัณฑ์ไม่มี คุณภาพ ผลิตภัณฑ์นั้นก็คงไม่สามารถจำหน่ายได้ ผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการที่พัฒนาในเรื่องของ คุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลให้กับกลุ่มได้นำไปปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับมณเฑียร (2549) ที่ศึกษาการ ดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ได้กล่าวถึงทฤษฎีการผลิต ไว้ว่าทฤษฎีด้านการผลิต (Production Management) หมายถึง การพิจารณาศึกษากิจกรรม ทางการผลิตที่จำเป็นและมีผลต่อการก่อให้เกิดการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ใช้นามาศึกษา ได้แก่ วัตถุดิบของการผลิต การควบคุมการผลิต และคุณภาพการผลิต

การพัฒนาด้านการตลาด ผู้วิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาเรื่องการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบสื่อ ต่างๆ และการขยายช่องทางการตลาดเพราะเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรเป็นที่รู้จักและจำหน่ายได้มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ มณเฑียร (2549) ที่ศึกษาการดำเนินงาน ของวิทยาลัยชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ได้กล่าวถึงทฤษฎีการตลาดไว้ว่า ส่วน

ประสมทางการตลาด (Marketing Mix หรือ 4 P's) หมายถึงตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) โดย ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วย สถาบันการตลาด และกิจกรรม ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ และบริการจากสถานที่ผลิตไปยังตลาดทำให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการสามารถหาได้ง่ายสำหรับการบริโภค สถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด เป้าหมายก็คือ สถาบันการตลาด ส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายสินค้า ประกอบด้วย การขนส่ง การคลัง และการเก็บรักษาสินค้า และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสาร เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมีหลายประการซึ่งอาจเลือกใช้หนึ่งอย่าง หรือใช้ประสมประสานกันโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับลูกค้า ผลิตภัณฑ์ คู่แข่งขัน โดยบรรจุอุดมการณ์ร่วมกันได้ เครื่องมือส่งเสริมการตลาดที่สำคัญ คือ การโฆษณา (Advertising) การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal selling) และการส่งเสริมการขาย (Sales promotion)

3. การศึกษาความร่วมมือและแนวทางพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การพัฒนาความร่วมมือ จากการดำเนินการโครงการวิจัย พบว่าในการศึกษาและพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้วยการใช้การมีส่วนร่วมมาปรับใช้ในการดำเนินงานมีผลทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้เรียนรู้และนำหลักการมาปฏิบัติจริงในการดำเนินงานโดยสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด คือ การจัดกิจกรรม ตลาดนัดแม่บ้านเกษตรกร โดยในการจัดกิจกรรมครั้งนี้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมมาปฏิบัติจริงตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ทศพล (2538) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

บทบาทของวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) สามารถสรุปเปรียบเทียบได้ดังนี้
ตารางที่ 17 เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยในการเป็นวิทยากรกระบวนการ

บทบาท	กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน (2545)	ผู้วิจัย
เหมือนกัน	- ทำความเข้าใจเป้าหมายและจุดประสงค์ - เตรียมประเด็นหลัก - ประสานงาน/นัดหมายกับแกนนำหลัก - กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน - สะท้อน/ทบทวน/เชื่อมโยง สรุปประเด็น - สามารถยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกำหนดเวลา และกระบวนการได้ตามความจำเป็น - สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง	- ทำความเข้าใจเป้าหมายและจุดประสงค์ - เตรียมประเด็นหลัก - ประสานงาน/นัดหมายกับแกนนำหลัก - กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน - สะท้อน/ทบทวน/เชื่อมโยง สรุปประเด็น - สามารถยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนกำหนดเวลา และกระบวนการได้ตามความจำเป็น - สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง
แตกต่างกัน	- ไม่สามารถบอกได้ว่า ชุมชนต้องทำอะไร - การร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับปฏิบัติจริง - ประสานงาน/นัดหมายกับทีมวิจัยร่วม	- บางครั้งผู้วิจัยต้องเป็นคนเริ่มในการลงมือทำให้ดูก่อนเป็นตัวอย่าง - ด้วยข้อจำกัดของกลุ่มคน บางครั้งผู้วิจัยต้องเป็นคนดำเนินการเอง เช่น การจัดทำสื่อ - การนัดหมายทีมวิจัยร่วมเป็นหน้าที่ของแกนนำหลัก - เป็นคนกลางที่คอยตั้งคำถาม

4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ผู้นำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งผู้นำจะเป็นผู้ที่กระตุ้นสมาชิกในกลุ่มทำให้กลุ่มสามารถดำเนินงานต่อไปได้ กลุ่มใดที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง กลุ่มนั้นก็จะมีการดำเนินงานที่คล่องแคล่ว ก้าวหน้า เช่น กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านหลุก กลุ่มขนมทองม้วนบ้านใหม่จตุจักร ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยา (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

กระบวนการมีส่วนร่วม การดำเนินการของผู้วิจัยมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนเพราะ การที่กลุ่มแม่บ้านได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานนั้น ทำให้ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานและสรุปบทเรียนตลอดจน ร่วมหาวิธีแก้ไข ปัญหา ซึ่งหากการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใดที่ไม่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มนั้นก็ไม่สามารถที่จะพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้นได้รวมถึงยังไม่เห็นความสำคัญในการพัฒนากลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ อาตุล (2539) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสมาชิกไม่เข้าร่วมกิจกรรมสูง แสดงให้เห็นว่าสมาชิกยังไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย แบ่งออกเป็น

5.3.1 องค์ความรู้

1) ในการดำเนินโครงการวิจัยนักศึกษาควรสร้างความร่วมมือโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2) ในการจัดเวทีประชุมส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมเวที จะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ภายในกลุ่ม เป็นผู้เข้าร่วม เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เสรฐัญญิก กรรมการ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้การที่จะเชื่อมโยงให้สมาชิกคนอื่นๆ ได้ร่วมเรียนรู้อย่างทั่วถึงนั้นมีน้อย ดังนั้นนักศึกษาควรมีการติดต่อประสานงานกับสมาชิกคนอื่นๆบ้าง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึง

3) จากการดำเนินโครงการวิจัยพบว่าทีมวิจัยร่วมให้ความสนใจในการเรียนรู้ องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์และใกล้ชิด ดังนั้น ในการที่หน่วยงานในพื้นที่ต้องการเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรเป็นการส่งเสริมเกี่ยวกับสิ่งใกล้ชิดและเรียนรู้ได้ง่าย

4) ในการดำเนินงานของหน่วยงานเช่น อบต. หรือ นักศึกษา สำคัญอย่างยิ่งคือการทำความเข้าใจร่วมกับทีมวิจัยให้มีความเข้าใจตรงกันเพื่อง่ายต่อการดำเนินงานและการกำหนดทิศทางการทำงาน

5.3.2 กระบวนการ

1) การดำเนินโครงการวิจัย ครั้งต่อไปนักศึกษาควรมีการติดต่อและประสานกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วม ในกระบวนการให้มากที่สุด เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการเห็นช่องทางและขอคำแนะนำได้ และการประสานงานกับหน่วยงานหรือกับใครก็ตามควรมีการติดตามผลและทำข้อตกลงร่วมกันให้ชัดเจน เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที

2) การดำเนินงานร่วมกับชุมชนนักศึกษาควรมีการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มคนและอายุ

3) การสื่อสารกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนักศึกษาควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนและรูปแบบการดำเนินงานที่ไม่เป็นทางการมากเกินไป ไม่เช่นนั้นจะทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกิดความรู้สึกอึดอัด และไม่อยากร่วมกิจกรรม

5.4 ปัญหาและอุปสรรค

1. ในการจัดเวทีประชุมบางครั้งสถานที่จัดประชุม ไม่สามารถควบคุมเสียงรบกวนได้ทำให้เกิดเสียงดังรบกวน

2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบางคนยังไม่กล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นทำให้การระดมความคิดไม่หลากหลาย

3. ภาษาในการสื่อสารเนื่องจากทีมวิจัยพูดภาษาท้องถิ่นทำให้การสื่อสารระหว่างนักวิจัยเกิดความเข้าใจผิดไปบ้าง

4. ฤดูกาลในพื้นที่ เนื่องจากทีมวิจัยมีอาชีพทางการเกษตรซึ่งในรอบปีมีทั้งช่วงการผลิตการเก็บเกี่ยว ทำให้ไม่สามารถจัดเวทีการประชุมได้

5.5 ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการเพิ่มศักยภาพและความร่วมมือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ยังมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปเป็นโจทย์การวิจัยต่อเนื่อง ในเรื่องของการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ เช่น

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่ายสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งตำบลอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเจาะลึกด้านการพัฒนารูปแบบการตลาดโดยตรง เพราะ การตลาดถือเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์วัตถุดิบทางการเกษตรที่สำคัญต่อการประกอบ อาชีพ เพราะทั้งๆที่ภายในตำบลมีอาชีพการแปรรูปการเกษตรแต่เพราะเหตุใดจึงมีการซื้อวัตถุดิบ จากที่อื่นมากกว่าการซื้อในหมู่บ้าน

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. 2549. มาตรฐานการส่งเสริมการพัฒนาสตรี. มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด
- กฐิน ศรีมงคล. 2542. การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการเกษตร. เชียงใหม่: ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร. 2546. คู่มือการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กองฝึกอบรม กรมการพัฒนาชุมชน. 2545 วิทยากรกระบวนการ (Facilitator) คือใคร. ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ขอนแก่น: เอกสารโรเนียว
- กิตติพงศ์ เกลิมกิจ. 2547. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้า ต.เวียงของ อ.เมือง จ.ลำพูน”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา เกียรติธรรมา. 2534. “ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดลำพูนได้รับรางวัลดีเด่น” . กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. 2538. “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง”. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิคม ไชยวรรณ. 2540. โครงการวิจัย “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขายเกษตรกรรมยั่งยืนของแม่ทา” รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- บุญเลิศ รอดโหม. 2538. “การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จระดับต่างๆของจังหวัดปราจีนบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี. 2538. พุทธเกษตรกรรมกับสานติสุขของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: เวชชนกการพิมพ์.
- ฝ่ายเคหกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. 2528. การที่จะส่งเสริมให้สตรีเกษตรกรได้มีโอกาสสูงขึ้น กรุงเทพฯ.

- พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์. 2534. ผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ:ธน
บรรณการพิมพ์
- พรหมพันธุ์ เชษฐอง. 2543. “ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอ
สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่”. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พิชัย ตรีวิชา. 2543 “การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการแปรรูป
ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน ตามกระทรวงสาธารณสุข”.
การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์สาขาส่งเสริมการเกษตร
บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มนเทียร โรหิตเสถียร.2549. “ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัด
เชียงใหม่” การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- योगโย สวัสดิพละ. 2535. “ศึกษาบทบาทการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน
อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ”. กรุงเทพฯ.วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รังสรรค์ ปิติปัญญา และคณะ. 2546 “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในประเทศไทย”
รายงานการวิจัยโครงการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และ
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- วรทัศน์ อินทรคัมพร. 2546. การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท. เชียงใหม่ ภาควิชา
ส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2546. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร ประกอบการบรรยายในการสัมมนา
นายจ้างและลูกจ้างภาครัฐวิสาหกิจ: กองรัฐวิสาหกิจ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
กระทรวงแรงงาน
- วิเศษ สุจินพรัหม. 2544. การเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะของผู้หญิงในการจัดการป่าชุมชน
จังหวัด ลำพูน . ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. 2547. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม”. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, กฤษณ์ อุทัยรัตน์ และนภดล กมลวิลาสเสถียร. 2545. องค์การและการจัดการฉบับ
สมบูรณ์. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร จำกัด.

สิทธิชัย ประพุทธนิติสาร.2545. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดและแนวปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สุนทร สุนันท์ชัย และวิศนี สัตตะระกุล. 2534.หยั่งรากชีวิตชนบท . กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน

สุธีรา ทอมสัน และเมธี พงษ์เวช.2531 แนวความคิด : บทบาทของสตรีไทยในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

เสรี พงศ์พิศ. 2536. ความหวังใหม่ของสระคูณ. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนาขอนแก่น.

อดิน รพีพัฒน์,ม.ร.ว. 2538. กลุ่มชาวบ้านกับการแก้ปัญหาสุขภาพชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาตุล พลเสน. 2539. “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกริก.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางสาวเสาวดี ศรีฟ้า

วัน เดือน ปี เกิด

วันที่ 21 มกราคม 2527

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2545

สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจาก โรงเรียนเกาะสมุย
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พ.ศ. 2549

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต
(วทบ.) สาขาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ วิทยาเขต
หันตรา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved